

Úvodná prednáška

Drahé sestry, zišli sme sa na duchovné cvičenia. Počas týchto duchovných cvičení upriamime pozornosť na základné kresťanské a zároveň aj evanjelizačné pravdy, teda pravdy, ktoré máme sami prijať a dokonca o nich svedčiť vo svojom živote. Budeme hovoriť o štyroch evanjelizačných zákonoch: 1. „Boh ťa miluje a má pre tvoj život nádherný plán spásy!“ 2. „Človek zhrešil a jeho kontakt s Bohom sa prerušil!“ 3. „Ježiš Kristus je jedinou Božou odpoveďou na hriech človeka!“ 4. „Každý človek je pozvaný prijať Ježiša ako svojho osobného Spasiteľa!“

Pretože ste Bohu zasvätené ženy, chcem upriamiť váš pohľad na ženu celkom zasvätenú Bohu, na Nevestu Ducha Svätého, ako zvykol Pannu Máriu nazývať náš svätý otec František (z Assisi). Počas týchto dní ju budeme sledovať v jednotlivých krokoch jej požehnaného života. Ona je prvou a vzorovou kresťankou. Budeme ju sledovať v tajomstvách radostného ruženca. Tiež sa dotkneme určitých tém, ktoré s tým všetkým úzko súvisia.

V záujme prehĺbenia našej viery, prejdeme akoby znovu celým cirkevným rokom. Cirkevný rok začína adventom. Advent je obdobím radosti zo skutočnosti, že sa v ľudstve objavuje Bohorodička, Matka Spasiteľa, ktorá je jednou z nás ľudí. Kto je v centre pozornosti v rodine pred narodením dieťaťa? Predovšetkým je to jeho matka. Na ňu je upätá všetka pozornosť. Ju skúmovými pohľadmi a zvýšeným záujmom sleduje manžel, rodina i okolie. Ťažko to možno utajiť. Najbližší sledujú s matkou prvé pohyby plodu ešte v jej lone, sledujú ako plod rastie a hlási sa k životu. Aj naše oči sa upierajú na Máriu. Evanjelium nám ukazuje na príklade Márie, že sa človek môže stať partnerom Boha v láske, môže počať Krista z Ducha Svätého, môže ho v sebe nosiť, môže ho dokonca porodiť a tak sa stať jeho matkou.

Na východe adventné obdobie začína už sviatkom Uvedenia Presvätej Bohorodičky do chrámu (Obetovania Panny Márie) s krásnymi modlitbami. „Do Božieho chrámu vstupuje živý Boží chrám...“ „Dnes vidíme predobraz spasenia ľudského rodu, tú, ktorá všetkým zvestuje príchod Krista...“ „Raduj sa, lebo skrze teba Boh uskutočnil svoje plány...“ Sv. Bazil sa modlí: „Kriste, ako sa ti odvdáčiame za milosť, že si zostúpil na zem a stal sa človekom? Každé stvorenie, ktoré je tvojím dielom, ti prináša svedectvo vďačnosti: Anjeli spev, nebesá hviezdu, pastieri obdiv, zem jaskyňu, pustatina jasle, ale my ľudia ti ponúkame Matku a Pannu.“

Aby sme sa mohli pripojiť k slovám „my ti, Bože, dávame Bohorodičku“ musíme spolu s Pannou Máriou povedať: „Nech sa mi stane podľa tvojho slova.“ Panna Mária nás môže naučiť, ako sa aj my môžeme stať matkami Ježiša Krista. Toto je podstatná a najdôležitejšia úloha človeka, aby sa aj v nás narodil živý Ježiš ako v Márii. Každá duša, ktorá verí, počína a rodí Božie Slovo. Ak podľa tela je len jedna Božia Matka, tak podľa viery rodia Krista všetci, ktorí prijímajú Božie Slovo a praktizujú ho. Sv. Maxim Vyznavač hovorí: „Kristus sa ustavične tajomne rodí v duši, lebo si berie telo z tých, ktorí sú spasení a dušu, ktorá ho rodí, robí panenskou matkou.“

To isté chceme prežívať aj my počas týchto duchovných cvičení. Nech sú pre nás radostným očakávaním Spasiteľa s konkrétnym pohľadom na tú, ktorá je jeho Matkou, ktorá ho nosí pod srdcom. Tá, na ktorej sa plnia všetky proroctvá, od predpovede ustanovenia nepriateľstva medzi diablom a ženou a jej potomstvom, ktoré porazí diabla, ktorá ako panna počne a porodí, cez pozdrav Alžbety: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života“, až po Kristovo odporúčanie: „Hľa, matka tvoja!“

Kresťanský východ skutočnosť panenského materstva a zrodenia Krista v nás, vyjadruje slovami adventného pozdravu: „Christos roždajetsja, slavite!“ – „Kristus sa rodí, oslavujte ho! Krista z nebies vítajme! Kristus je na zemi, jasajme!“ To, že tieto slová sa spievajú niekoľko týždňov pred sviatkom Narodenia Ježiša Krista, samo zdôrazňuje fakt duchovného zrodenia sa Krista ešte pred jeho telesným zrodením. Preto nasledujme Bohorodičku, ktorá ho už pred telesným pôrodom v plnosti duchovne zrodila.

Otcovia tvrdia, že Krista nemáme napodobňovať, Krista máme žiť, ale aby sme ho mohli žiť, musíme a máme napodobňovať Máriu. Prečo nemáme Krista napodobňovať? Lebo, ak by išlo len o vonkajšie napodobňovanie, jednalo by sa len o pokrytectvo, ktoré Ježiš tak často vyčítal farizejom. Krista máme prijať ako ho prijala Mária a dovoliť mu pretvárať našu bytosť. Máriu máme napodobňovať v jednotlivých krokoch jej požehnaného života, ktorého plodom a ovocím je Ježiš.

Duchovný život to nie je len modlitba ráno na obed a večer. Duchovný život to je chodenie s Kristom. Modlitba nespočíva len v tom, že sa ráno, na obed a večer pomodlíme Liturgické hodinky, ktoré prečítame z knižky. Keď sa modlíme, tak si musíme uvedomiť, že hovoríme k Bohu Otcovi, ktorý nás miluje a ktorý nám dokonale rozumie. Boh chce, aby sme sa s ním rozprávali o veciach svojho života. Ako by sme sa cítili, keby ostatní v styku s nami užívali len nejaký formulár ale nikdy by nám zo srdca nič nepovedali. Bolo by nám z toho asi veľmi smutne. Boh chce počuť srdce človeka. On chce s nami zdieľať naše starosti a náš zápas s hriechom, pretože ak On nebude s nami, určite prehráme. Hriech je tak silnou skutočnosťou, že bez Boha si neporadíme. Celá slabosť nášho kresťanstva je v tom, že Boha nepozývame do všetkých oblasti života, že ho nevezývame. Božia Láska chce vstúpiť do všetkých našich vzťahov.

V Žalme 100 počujeme výzvu: „On je náš Stvoriteľ a jemu patríme, sme jeho ľud a ovce z jeho stáda“. Boh si nás stvoril. Neboli sme a sme. Aký úžasný zázrak sa stal? A z jeho lásky budeme večne. Ako vďační musíme byť voči Tomu, ktorý nás povolal k bytiu? On je náš Stvoriteľ a jemu patríme. Sme Boží a to je dôvod k vďačnosti. On je náš dobrý Pastier. Nikto iný nemá také právo na nás, ako Ten, ktorý nás zo svojej nesmiernej dobroty stvoril. Motívom vďačnosti nemá byť len to, čo pre nás Boh urobí, ale naša vďačnosť má mať svoj prameň v tom, čo pre nás Boh urobil. Všetko je príliš veľkolepé vzhľadom na ničotu, z ktorej to Boh Stvoril.

„Vedzte, že náš Pán je Boh!“ Sme si plne vedomí toho, že náš Pán je Boh? Budte si v tom úplne istí, že neexistuje žiaden iný Boh, okrem nášho Pána, ktorý sa zjavil v osobe a v živote človeka Ježiša. On sám nám hovorí: „Kto mňa vidí, vidí Otca!“ Ježiš, náš Pán, je Boh. Boh, ktorému je všetko možné. Boh, ktorý nepozná problém. Boh dokonale blažený, dokonale milujúci, dokonale krásny a príťažlivý. Až tak príťažlivý, že človek je k nemu neodolateľne priťahovaný. Keď nás vie už druhý človek ohúriť svojou krásou natoľko, že strácame hlavu a sme schopní kvôli nemu obetovať svoju slobodu i osobu, o čo skôr a viac stratíme hlavu pri stretnutí s Krásou Boha. Božia milosť je lepšia ako život. Filozofia nás poučuje o tom, že Boh je absolútne jednoduché bytie a teológia, že toto bytie je Láska, Vzťah, Večný Zákon, Milosrdenstvo, Pravda, Krása. Mohli by sme postupne menovať všetky pozitívne vlastnosti a zistili by sme, že v Bohu sú všetky Jedno. V ňom nie je rozdiel medzi Krásou, Zákonom, Milosrdenstvom, Spravodlivosťou, Láskou, Životom, Pravdou, Svetlom. Nie je v ňom žiadne napätie medzi Milosrdenstvom a Spravodlivosťou. Boh je Krása práve preto, lebo je súčasne Večný Zákon Lásky.

Stáva sa našou Blaženosťou natoľko, nakoľko ho milujeme. Blaženosťou, ktorá sa nedá oddeliť od Pravdy, Spravodlivosti, Lásky a Zákona. Človek, ktorý miluje a koná Dobro, opúšťa svoj egoizmus, začína Boha prežívať vo svojom vlastnom svedomí ako Radosť, teší sa z tejto Krásnej Pravdy a Lásky, z tohto Milosrdného Večného Zákona. Naopak človek, ktorý ostal z vlastnej vôle uväznený vo svojom egoizme a má záľubu v zle, je z Boha nešťastný. Boh miluje všetko, čo stvoril a predsa svojou podstatou je Spásou i Súdom, Odmenou i Trestom a predsa je to stále ten istý a nemeniteľne Krásny Boh.

„Modlitba, čiže rozhovor s Bohom, je najvyšším dobrom, lebo je spoločenstvom a zjednotením s Bohom. Ako sa telesné oči rozjasňujú, keď vidia svetlo, tak aj duša upriamená na Boha je ožiarená jeho nevýslovným svetlom. Hovorím o modlitbe, ktorá nie je zvyková, ale vychádza z duše; ktorá nie je obmedzená na určitý čas alebo hodinu, ale sa koná stále, v noci i vo dne. Lebo nestačí, keď sa duch len vtedy narýchlo pozdvihne k Bohu, keď sa sústredíme na modlitbu; ale aj vtedy, keď nás zamestnávajú nejaké úlohy, či už starostlivosť o chudobných, či iné starosti alebo užitočné dobročinné skutky, máme do toho miešať túžbu po Bohu a spomienku naňho, aby sa všetko láskou k Bohu, sťa soľou okorenené stalo lahodným pokrmom pre Pána vesmíru. A stále, cez celý život sa môžeme tešiť zo zisku, ktorý plynie z toho, že mu venujeme viac času.

Modlitba je svetlom duše, pravým poznaním Boha, prostredničkou medzi Bohom a ľuďmi. Duch, modlitbou povznesený až do neba, objíma Pána v nevýslovnom šťastí. Dychtí po božskom mlieku ako dieťa, keď volá s plačom matku. Chce, aby sa splnili jeho vlastné túžby, no dostáva lepšie dary, ako je celý viditeľný svet. Modlitba je úctyhodná sprostredkovateľka pred Bohom, rozveseľuje srdce a utišuje jeho túžby. Keď hovorím o modlitbe, nemysli si, že sú to slová.

To je túžba po Bohu, nevýslovná láska, ktorá nepochádza od ľudí, ale má pôvod v Božej milosti. Aj Apoštol o nej hovorí: „My nevieme ani to, za čo sa máme modliť, ako treba; a sám Duch sa prihovára za nás nevysloviteľnými vzdychmi.“ Ak Pán niekomu daruje takúto modlitbu, je to bohatstvo, ktoré nemôže byť odňaté. Je to nebeský pokrm, ktorý nasycuje dušu: kto ho ochutná, vzplanie večnou túžbou po Pánovi, akoby jeho dušu rozpaľoval najhorúcejší oheň. Túto modlitbu potom svojím úsilím zdokonaľuj: Okrášľuj svoj dom skromnosťou a pokorou, rozjasňuj ho svetlom spravodlivosti; vyzdobuj svoj dom dobrými skutkami ako ušľachtilým zlatým poťahom a namiesto maľovky a ozdobných kameňov použi vieru a veľkodušnosť. A nad celú stavbu polož na dokončenie domu modlitbu ako strechu. Tak pripravíš Pánovi dokonalý príbytok a prijmeš Pána ako v skvelom kráľovskom paláci. A skrze jeho milosť budeš vlastniť naozaj jeho samého ako obraz umiestnený v chráme duše. (Z Homílií Pseudo-Chryzostoma; Supp., Hom. 6 De precatone: PG 64, 462-466)

Sv. Terezka od Dieťaťa Ježiša napísala: „Keď niekedy čítam isté duchovné spisy, kde sa dokonalosť opisuje ako zdolávanie množstva prekážok a je ovenčená množstvom ilúzií, môj úbohý rozumček sa rýchlo unaví, zatvorím tú určitú knižku, nad ktorou si lámam hlavu a ktorá mi zatvrdzuje srdce, a vezmem si Sväté písmo. A všetko sa mi osvetlí, jediné slovo otvorí mojej duši nekonečné obzory, dokonalosť sa mi zdá ľahká, vidím, že stačí spoznať svoju ničotu a odovzdať sa ako dieťa do Božieho náručia“ (Listy, TL 226, s. 318).

Na záver tejto úvodnej prednáška sa pomodlime spolu so svätým Františkom modlitbu, ktorou on, po stretnutí s Kristom v San Damiane, vyjadril túžbu po obrátení: „Najvyšší, slávny Bože, osviet temnoty môjho srdca a daj mi pravú vieru, pevnú nádej a dokonalú lásku, múdrosť (cit) a poznanie, Pane, aby som plnil tvoj svätý a pravdivý príkaz.“ (ModUk)

1 1. Zvestovanie Pána

Aby sme dokázali správne pochopiť prvé čítanie z proroka Izaiáša, musíme skúmať, čo predchádzalo prisľúbeniu Panenskej Matky v 7. kapitole proroka Izaiáša. Predtým kniha proroka Izaiáša opisuje obliehanie Jeruzalema dvomi kráľmi, z ktorých má Jeruzalemský kráľ Achaz strach. V situáciách, v ktorých sa jedná o život a o existenciu celého národa, si človek sám nepomôže, jedine Boh môže pomôcť. Ale kráľ Achaz má vážnu pochybnosť: „Stojí Boh o mňa a má ma rád? Zaujíma sa o môj život a o moje problémy?“

Aká je Božia odpoveď na strach a pokušenie k beznádeji kráľa Achaza a spolu s ním celého Božieho ľudu? „A preto vám Pán sám dá znamenie: „Hľa Panna počne a porodí syna a dá mu meno Emanuel.“ Božou odpoveďou je veľké znamenie: Panenská Matka a jej dieťa, ktoré je Emanuel = Boh uprostred nás. Vtelenie, ktoré je ohlásené týmto znamením, zjavuje veľkosť Božieho záujmu o človeka a jeho svet. Boh nechce stáť kdesi vedľa nás, ale skrze Vtelenie, ktoré má pokračovať v každom z nás, chce priamo v nás zdieľať náš život. Panenská Matka je zároveň posolstvom, že človek nemôže počať Krista svojou silou. Kristus je novým stvorením, ktoré sa uskutočnilo v Máriinom panenskom tele mocou Ducha Svätého a jej vierou.

Evanjelium hovorí: „A meno Panny bolo Mária.“ Skôr ako prišiel Pán Ježiš do nášho sveta, bola nám ľuďom daná Mária. Ona je bezhriešna a nepoškvrnená svätá zem, na ktorú zostúpil Boh pri svojom vstupe do ľudských dejín. Cela pozornosť anjelov i ľudí je sústredená na toto meno. V evanjeliu sme počuli presnú adresu: galilejské mesto Nazaret, panna zasnúbená mužovi menom Jozef, z rodu Dávidovho; a meno panny je Mária. Zvestovanie sa udialo v reálnom čase a na konkrétnom mieste, konkrétnej žene. Sv. Lukáš vyslovene podotýka, že toto mimoriadne pozvanie a posolstvo zaznelo k panne, ktorá už bola zasnúbená mužovi. Je pravda, že zasnuby ešte nie sú manželstvom a dajú sa aj zrušiť, ale väčšinou ich chápeme tak, že už čosi znamenajú, čosi hovoria o ľudskom rozhodnutí.

Pri počúvaní tohto textu sa nám môže vynoriť otázka: „Môže Boh takto vstúpiť do ľudských plánov a predstáv, do plánov tak osobných ako je manželstvo, výber partnera, zasnuby?“ Boh ako Stvoriteľ má absolútne právo na človeka. Skôr ako človek uzavrie ľudské manželstvo, je pozvaný, aby sa vydal Bohu, aby dovolil Bohu v sebe pôsobiť. Možnosť manželstva s Bohom je tu skôr ako ľudské manželstvo, a bude aj potom, keď manželstvo s človekom stratí svoj zmysel. Božia milosť je lepšia ako život a aj to najlepšie ľudské manželstvo je len predobrazom Lásky Božej a školou, kde sa človek učí sebe odumierať. Človek by nemal uzatvárať pozemské manželstvo, dokiaľ nie je upevnený vo vzťahu k Bohu, lebo len tak bude schopný skutočnej lásky, ak Boh bude na prvom mieste. Ľudské manželstvo nemá byť uzatvárané navzdory tomuto Božskému, ale v ňom a v moci Lásky, ktorú dáva Boh.

Mária, v tajomstve Zvestovania, stojí pred nami ako prvá kresťanka, pretože kresťanstvo začína prijatím Ježiša. Toto je moment, od ktorého môžeme hovoriť o kresťanstve ako náboženstve rozdielnom od židovstva. Sv. Ján v prológu svojho evanjelia hovorí: „Lebo ak zákon bol daný skrze Mojžiša, milosť a pravda prišli skrze Ježiša Krista.“ (Jn 1,18) Zákon bol schopný vychovať slušného človeka, ktorý sa navonok nedopúšťal hriechov, ale nedokázal zmeniť hriešne srdce človeka, jeho bezbožnosť. To dokáže len milosť, ktorá je v prijatí Ježiša Krista: „Ale tým, ktorí ho prijali, dal moc stať sa Božími deťmi.“ (Jn 1,12) Základná pravda nášho náboženstva, o ktorej nás poučuje evanjelium, znie: „Boh nás miluje napriek našej poblúdenosti a má pre nás pripravený plán Spásy.“

Pri Zvestovaní akoby sme počuli ozvenu slov, ktoré zazneli v rozhovore Ježiša s Nikodémom: „Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život.“ (Jn 3,16) Ako Boh miloval svet? Tak, ako sa to prejavilo v živote Márie. Pravda o Božej láske je podstatou Zvestovania. Táto pravda musí hlboko zapadnúť do našich srdc. Každý jeden z nás môže prežiť vo svojom srdci okamžik podobný tomu, ktorý nám vykresľuje evanjelium. Anjel ju pozdravil: „Chaire Kecharitomene!“ Doslova je to výzva k radosti: „Raduj sa plná milosti!“ Tieto slová obsahujú radostnú zvesť a toto zvestovanie sa má stať vlastníctvom všetkých ľudí.

V Márii sa Boh prihovára každému človeku, lebo toto pozdravenie bolo vyslovené pre nás a my všetci, v dare tohto práve počatého dieťaťa, nachádzame milosť u Boha. V Ježišovi je možnosť omilostenia vyhnančov. Všetci sme vyhnanci, ktorí žijú vo vyhnanstve, ďaleko od Pána, ale v tomto dieťati a v jeho prijatí sa nám ponúka milosť amnestie, možnosť návratu k Otcovi. Každý, kto ho prijíma, poznáva cestu, nachádza pravdu a dostáva život. Skrže prijatie Krista začína naša duša rásť do podoby, v ktorej má Otec svoje zaľúbenie. Ak nie je v nás Kristus, tak sa Bohu nepáčíme, nemáme s ním nič spoločné. Ak nežijeme Kristovo Slovo, ak neprijímame jeho telo a krv, nie sme Božie deti, ale sme deťmi zla.

Možno po tom všetkom, čo sme si povedali, vznikla v nás túžba, mať tento život v sebe. Akým spôsobom však môžeme prijať Krista do seba. Pozrime sa ako počala Panna Mária z Ducha Svätého? Najprv k nej zaznieva Božie Slovo. Keď hovoríme o Božom Slove musíme si uvedomiť, že nehovoríme len o informácii ale o Živej Božej Osobe. Boh skrže svoje Slovo zjavuje sám seba a zjavuje aj svoj večný plán. Biblia je Božie Slovo zaznamenané písomne, ale Ono existuje ako samostatná Živá Božská Osoba, skrže ktorú a pre ktorú bolo všetko stvorené. Každá stvorená skutočnosť povstáva Božím Slovom a každá dokonalosť je účasťou na tomto Božom Slove. Božie Slovo nám zjavuje Boží charakter, ale Duch Svätý nám ho dáva, ak po ňom túžime. Bez lásky k Slovu Božiemu nie je možné počať z Ducha Svätého. Sv. Augustín nazýva Božie Slovo: „Sacramentum audibile“ – sviatosťou počutia. Posväcujeme sa počúvaním Slova, ak sa s ním zjednocujeme v chcení, v myslení a v konaní.

Sv. František z Assisi hovorí, že „skrže Božie Slovo hlboko do nás preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa“. Nemôže počať z Ducha, kto nemiluje Slovo. Božie Slovo máme prijať s istou vierou, nie ako slovo ľudské, ale ako slovo Božie. Zabúdame, že viera je definovaná ako istota v tom, že čo Boh hovorí je Pravda. Božie Slovo však nemá zostať len v našej hlave, lebo jeho pravé miesto je srdce človeka. „Ale Mária zachovávala všetky tieto slová vo svojom srdci a premýšľala o nich.“ (Lk 2,19) Mária v srdci chránila počuté Božie Slovo. Najprv vierou prijala Božie Slovo, uverila v nesmiernu Božiu Dobrotu a Moc, lebo „Bohu nič nie je nemožné.“ (Lk 1,37) Božie Slovo je živé a účinné, je stvoriteľské. Len vo vzťahu k slobodným bytostiam naráža na tajomstvo slobody a viery.

Všimnime si jednotlivé slová jej odpovede: „Nech sa mi stane podľa tvojho slova“. (Lk 1,38) Jej odovzdanosť nesmeruje k nejakému nevyspytateľnému osudu. Boh predsa zjavuje svoju vôľu vo svojom Slove. Preto sa jej odovzdanosť týka Božieho Slova. Sv. Hieroným tvrdí, že kto nepozná Písmo Sväté, nepozná Krista. Mária dobre poznala Božie Slovo. Vedela k čomu hovorí svoje „fiat“ a vedela tiež, Komu ho hovorí. Nestojí v pozícii sebavedomého siláka, ktorý hovorí „ja to urobím“, „ja to dokážem“. Ide tu predsa o Božie Slovo, ktoré človek nedokáže urobiť a ani žiť z vlastných síl. Na druhej strane však vieme, že Boh to od nás právom vyžaduje a že celý vesmír povstal Božím Slovom a že toto Božie Slovo je Všemohúce.

Po určitých skúsenostiach začíname chápať, že napriek svojmu najlepšiemu úsiliu, sme nevychovali z opice človeka. Zázrak vnútornej premeny človeka sa nedocieli drezúrou, ale milosťou. Jedine Boh je Dobrý a my sa stávame dobrými, keď je On v nás skrze svoje Slovo a svojho Ducha. Naša modlitba má byť, podľa vzoru Márie, predovšetkým priestorom, v ktorom dovolíme Bohu v sebe konať, akási ochota ľahnúť si na operačný stôl Božieho Slova. Nie presadzovať svoju vôľu. On je Pán a ide o to, aby sme mu dovolil v sebe konať. On v nás už je. V okamihu svojho Vtelenia vstúpil do každej ľudskej duše ako gén nového Života, ako možnosť Nového Života, ako šanca obnovy. Preto je dôležité poznať Božie Slovo, aby sme pochopili, čo chce Boh budovať v našom živote a na toto Božie Slovo je „dôstojné a správne“ odpovedať tak, ako Mária: „Nech sa mi stane podľa Tvojho Slova!“

Panna Mária je plná túžby po Bohu, plná Boha, Panagia – celá svätá. Svojou ustavičnou túžbou po Bohu a plnením jeho vôle, počala Boha duchovne, skôr než ho počala telesne. Ani nám nikto nebráni, aby sme túžbou po Bohu, otvoriac sa Ježišovmu Slovu z Ducha počali Krista a stali sa tak jeho matkou. Sv. Augustín hovorí: „Stali ste sa dieťkami Božími, budte tiež matkami.“ K tomuto sme povolaní. Každá duša, ktorá verí, počína a rodí Božie Slovo. Ak podľa tela je len jedna Božia Matka, tak podľa viery rodia Krista všetci, čo prijímajú Božie Slovo a praktizujú ho. Teda túžme po ňom aj my a prijmime Boží Dar.

Sv. Bonaventúra rozviedol túto myšlienku v spise pod názvom: „Päť sviatkov dieťaťa Ježiša!“ V úvode spisku hovorí, že: „Duša oddaná Bohu, môže z milosti Ducha Svätého a mocou Najvyššieho duchovne počať požehnané Slovo a jednorodeného Syna Otcovho, porodiť ho, dať mu meno, hľadať ho a adorať spolu s mudrcmi a nakoniec predstaviť Otcovi v chráme...Duša počína Ježiša, keď je nespokojná so životom, aký vedie, a pod vplyvom svätých vnuknutí a zapálená svätým žiarom sa konečne rázne odtrhne od svojich starých návykov a chýb, a je akoby duchovne oplodnená milosťou Ducha Svätého, dá si predsavzatie, že začne nový život. Vtedy došlo ku Kristovmu počatiu.

Keď bol požehnaný Boží Syn počatý, narodí sa v srdci, ale len vtedy, ak duša všetko rozumne uvážila, vyžiadala si vhodnú radu a vzývala Boha o pomoc a ihneď uskutoční svoje sväté predsavzatie a začne uskutočňovať to, čo v nej už dávno zrelo, ale sa to stále odkladalo z obavy, že nie je k tomu súca. Ale jedno musíme zdôrazniť: Toto predsavzatie začať „nový život“ sa musí ihneď prejavíť niečím konkrétnym. Ak nie je predsavzatie uskutočnené, bol síce Ježiš počatý, ale nebol zrodený. Ide o jeden z mnohých duchovných potratov. Je to jeden z toľkých odkladov, ktorými je pretkaný náš život a ktoré sú hlavným dôvodom, prečo je tak málo svätých.“

Všetky sviatosti Cirkvi, všetko ohlasovanie Božieho Slova, slúži tomu, aby sa v nás objavil Kristus. Kristus v nás je zároveň Nádejou našej Slávy. Sv. Augustín tvrdí: „Matka ho nosila v lone, my ho nosíme v srdci. Panna otehotnela, keď sa v nej Kristus vtelil, naše srdce nech otehotnie vierou v Krista.“ P. Mária je vzorom a matkou našej duchovnosti, preto ju pozdravme slovami nášho sv. otca Františka:

„Zdravas, svätá Pani, presvätá Kráľovná, Božia Rodička Mária, ty si naveky Pannou, vyvolenou od Najsvätejšieho Otca z nebies, teba posvätil svojím najsvätejším milovaným Synom a Duchom Utešiteľom, v tebe bola a je celá plnosť milosti a všetko dobro. Zdravas jeho dom. Zdravas jeho stánok. Zdravas jeho príbytok. Zdravas jeho rúcho. Zdravas jeho služobnica. Zdravas jeho Matka a budte pozdravené, vy všetky sväté čnosti, ktoré milosťou a osvietením Ducha Svätého ste vlivané do srdc veriacich, aby ste ich z neveriacich urobili veriacimi Bohu.“

12. Stvorenie sveta

Skôr ako začneme uvažovať nad Zjavenými pravdami Písma, chcel by som vám ponúknuť predstavu sveta, ktorú nám prináša moderné vedecké bádanie. Nazval by som ju staro - novou, pretože sa v podstate vracia k tomu, čo bolo už dávno zjavené v Písme Svätom. Materialistický svetonázor nám tvrdil: „Základom všetkého je hmota. Vedomie je produktom vyššej organizovanej hmoty. Človek je produktom evolúcie, ktorá je slepým a náhodným vývojom, za svoj vznik nemusí byť nikomu vďačný a za svoje správanie sa nebude musieť nikomu zodpovedať.“ Tieto tvrdenia sú však veľmi ďaleko od reality a od výsledkov súčasného vedeckého bádania.

Skúsme sa len zamyslieť, čím by bola hmota bez vedomia? Skúsme si odmyslieť všetko vedomie a čo nám zostane - Bezvedomie. Ak chceme lepšie pochopiť absurditu tohto stavu, musíme ísť úplne do dôsledkov, musíme vypnúť aj naše uvedomenie si tohto Bezvedomia vesmíru. A toto nedokážeme, lebo na svoju vedomú predstavivosť sme odkázaní aj pri tejto snahe. Nedokážeme zhasnúť vedomie, ktoré dáva všetkému zmysel. Hmota bez vedomia je nepredstaviteľná, lebo len vedomie si dokáže hmotu uvedomiť a len vedomie dáva hmote zmysel. Moderná kvantová fyzika tvrdí, že celé univerzum leží v silovom poli Vedomia.

Ak uznáme, že predstava prvotnosti hmoty je nesprávna a zavádzajúca, tak musíme z toho urobiť záver a poopravovať si v sebe všetky dôsledky tohto nesprávneho myslenia. Musíme uznať, že Vedomie je prvotné, a teda nemôže byť dodatočným atribútom hmoty. Hmota je zložená, ale vedomie je nezložené, dokonca je schopné v sebe vytvoriť (sen) ale aj spätne sústrediť čas i priestor (pamäť). V prípade vzniku vesmíru, nejde o vedomie ako ho poznávame sami v sebe. Naše vedomie nie je Stvoriteľské Vedomie Boha. Sme len stvorenia, ktoré sa v niečom podobajú svojmu Stvoriteľovi, ale v omnoho väčšej miere nepodobajú. Naše vedomie je prázdne a len postupne sa naplňa obsahom, Božie vedomie je plné múdrosti, moci a lásky. Ale už naše vedomie nám môže poslúžiť ako predobraz k pochopeniu. Máme predstavivosť, ktorá dokáže tvoriť svojim chcením.

Svet je omnoho obsažnejšou skutočnosťou, ako to, čo dokážeme vnímať svojimi zmyslami, ktoré majú svoje ohraničenie. Obyčajne to vyjadríme termínmi: ultra a infra. Vieme o zvukoch a farbách, ktoré naše zmysly nie sú schopné zachytiť. Medzi nami a skutočnosťou ležia zmysly a mozog, ktoré nám dovoľia vnímať len toľko, koľko sme schopní chápať. Všetko sa nám zdá zrozumiteľné a logické, lebo vnímame len trojrozmerný priestor a dopredu idúci čas. Ale už materiálny svet je omnoho zložitejší ako ten výsek, ktorý ohraničujú naše zmysly a mozog. A dokonca môžu existovať skutočnosti, pre ktoré vôbec nemáme vyvinuté zmysly. Je tu Boh, ktorý sa úplne vymyká nielen nášmu zmyslovému poznaniu, ale aj predstavivosti a intelektu. Rozumom môžeme poznať, že je, ale jeho podstata nám zostáva skrytá. Slovo „veríme“ používame, i keď k tomuto poznaniu môže človek prísť rozumným uvažovaním, napriek tomu preto, lebo tieto poznatky nie sú prístupné našim zmyslom, ale len jasnému nezaujatému uvažovaniu. Najväčšou silou vesmíru nie je hmota ale Duch.

„Boh povedal a stalo sa“. V základoch sveta je Slovo, Informácia, Program a dokonca Život. Vedci tvrdia, že singulárny bod, z ktorého podľa teórie veľkého tresku expandoval celý svet, obsahoval v sebe informáciu o veľkosti 10^{90} bajtov, teda informáciu o celej výstavbe a vývoji vesmíru. Termín informácia znie trochu studeno, preto je lepšie vrátiť sa k biblickému termínu „Slovo“. Za tým lepšie vnímame Toho, kto Slovo vyslovuje a nám dáva, ako prejav lásky a dôvernosti.

Moderná veda odhaľuje nemateriálnu podstatu všetkého materiálneho. „Zrážky subatómových častíc sú našou hlavnou pomôckou pri štúdiu ich vlastností a vzťah medzi hmotnosťou a energiou je pre ich opis základný. Tento vzťah bol mnohokrát overený a fyzici častíc dokonale poznajú ekvivalenciu hmotnosti a energie; tak dokonale, že hmotnosť častíc merajú v zodpovedajúcich jednotkách energie. Objav, že hmotnosť nie je nič iné ako forma energie, nás prinútil podstatným spôsobom modifikovať našu predstavu o častici. V modernej fyzike sa už hmotnosť nespája s materiálnou substanciou, preto sa častice nechápu ako celky obsahujúce nejakú základnú „látku“, ale ako zväzky energie... Tieto dynamické modely dávajú látke makroskopický tuhý vzhľad, vďaka čomu sme presvedčení, že látka je vytvorená z nejakej materiálnej substancie.“ (Fritjof Capra: „TAO fyziky“, Gardenia 1991 str. 158-160)

Viete si predstaviť stvorenie sveta z ničoho? Vieme si to jedine predstaviť, ale nevieme to napodobniť a ani pochopiť. Totiž, keď si niečo predstavujeme, tak to v určitom zmysle voláme z „ničoty“ k existencii. Je pravda, že naša ľudská predstavivosť vždy čerpá z toho, čo už poznala, teda čerpá z pamäti a fantázie. V skutočnosti nikdy netvorí úplne z ničoho a ani nevie dať vznik tomu, čo nie je. Dokáže len kombinovať nové z už poznaného. Boh však svojou stvoriteľskou predstavivosťou dokáže dať vznik tomu čo nebolo. Prvotné pohanské kozmológie uvádzajú Stvoriteľa ako takého, ktorý pracuje už v čase a v priestore a ktorý tvorí slnko, mesiac a hviezdy už z jestvujúcej chaotickej matérie. Biblia učí, že Boh stvoril svet z ničoho. Moderné vedecké poznatky nás vedú k tomu, aby sme hľadeli na Stvoriteľa ako na toho, ktorý tvorí priestor, čas i hmotu.

Významný anglický matematik a astronóm prof. Dr. James Hopwood Jeans (+1946) uznával stvorenie sveta a Tvorcu označoval ako veľkého Architekta vesmíru, Matematického mysliteľa a Univerzálneho ducha. Hovorí: „Pohyb elektrónov a atómov sa nepodobá natoľko pohybu súčiastok nejakej lokomotívy, ako skôr pohybom tanečníka. Vesmír si možno najlepšie predstaviť, aj keď veľmi neprimerane a nedokonale, ako výtvar čistého myslenia, ako myslenie bytosti, ktorú pre nedostatok výstižného výrazu nazývame matematickým mysliteľom. Vesmír sa podobá skôr veľkej myšlienke než veľkému stroju. Duch nie je viac náhodným votrelcom v hmotnom svete. Zisťujeme, že ho musíme pozdraviť skôr ako Stvoriteľa v kráľovstve tohto hmotného sveta.“ (Gustav Olah: Na prahu tretieho tisícročia str. 12 -14)

Život stojí proti zákonu entrópie, ktorý všetko smeruje k vyrovnaníu. Život nieje čosi, ale ktosi. Ježiš hovorí: „Ja som Život“ Pozrime sa na poznatky z oblasti genetiky. Mario Seiglie tvrdí, že drobučkový kód DNK vyvracia evolučnú teóriu. Život nieje výsledkom náhody, ale je výsledkom dokonale prepracovaného programu, ktorý sa nachádza v každej živej bunke. Hovorí: „V r. 1953 vedci narazili na nový vesmír ukrytý vo vnútri živej bunky, objavili informačné systémy omnoho zložitejšie ako čokoľvek, čo vymysleli najlepšie mozgy ľudstva. Ako sa sem dostali a čo to znamená pre evolučnú teóriu?.. Akonáhle vedci začali dekódovať ľudské DNK, objavili niečo neočakávaného, dokonalý, programovací „jazyk“, ktorým sú napísané asi 3 miliardy génových slov.

Jedným z najneočakávanejších objavov 20. st. je, že v DNK sú uložené informácie, detailné inštrukcie pre kompletizáciu (tvorbu) proteínov – vo forme štvorznačkového kódu. Dosah tohto tvrdenia nie je ľahké pochopiť, a preto snáď len pre zrovnanie: množstvo informácií obsiahnutých v ľudskej DNK zodpovedá zhruba 12 kompletným sadám Britskej encyklopédie, teda 384 zväzkom podrobných informácií. („Evolution: A Theory in Crisis“, 1996 str.334) Čo, alebo kto mohol podobné informácie miniaturizovať a umiestniť tak enormné množstvo „písíem“ v správnom poradí k použitiu ako genetický návod?

Jediným druhom komunikácie, ktorú môžeme považovať za prejav inteligentných bytostí, sú ľudské jazyky a človekom zostavené umelé jazyky ako napríklad morzeovka, esperanto alebo počítačové jazyky. Dnes k nim musíme zaradiť i genetický kód, ktorý ale nevytvoril človek a predsa obsahuje rysy inteligentnej reči. Zakladateľ Microsoftu Bill Gates to komentoval: „DNK je ako programový software, len omnoho komplexnejší než čokoľvek, čo človek vôbec kedy vymyslel.“ Dokážete si vôbec predstaviť, že sa niečo omnoho zložitejšieho, než najkomplexnejšie programy bežiacie na super PC, mohlo „vymyslieť náhodou“ v rámci evolúcie; bez ohľadu na to, koľko času, zmien a prirodzených výberov vezmeme do úvahy?

Prednášky dnešného dňa sa nesú v zmysle I. evanjelizačného zákona, ktorý hovorí: „Boh ťa miluje a má pre tvoj život nádherný plán Spásy!“ Boh nemá iný dôvod pre stvorenie, iba svoju lásku a dobrotu. Božie Slovo nám zjavuje, že pre Boha je Láska formou existencie. Celý svet povstal Božím slovom. Ak je Boh Láska, tak jeho Slovo, skrze ktoré bolo všetko stvorené, musí byť Vyznaním Lásky. Kniha Múdrosti učí, že Boh miluje všetko, čo stvoril. Toto vyplýva z Božej zvrchovanosti, z dokonalej slobody. Boh netvorí ako remeselník, ktorého k práci vedie nutnosť, pracuje ako umelec, úplne slobodne a s nadšením. Dokonca ani nepotrebuje svet ku svojmu šťastiu, pretože je dokonale blažený sám zo seba. Preto pohnútkou jeho stvoriteľskej aktivity môže byť jedine Láska. Boh chce stvorenie a nikdy to neodvolá, lebo Božie Slovo je neodvolateľné a nezrušiteľné. Boh miluje hmotu, čas i priestor, zvieratá, ryby, vtákov i plazy, rastliny i človeka. Celý vesmír je postavený na jeho Láске. Láska je kľúčom k pochopeniu tajomstva bytia. Je veľmi dôležité zabudovať túto pravdu o Božej Láске hlboko do svojho srdca, lebo ona nám zjavuje akú máme cenu v Božích očiach. Ak by sme neboli Bohom milovaní, aký zmysel by mal potom Jeho príkaz lásky k Nemu a náš zápas o priblíženie sa k nemu. Vedomie Božej Lásky nám dáva vedomie vlastnej ceny.

„Takto boli dokončené nebo a zem a všetka ich nádhera“. Ako málo už vnímame túto nádheru stvorenia. Sme pripútaní ku svojej betónovej civilizácii a pohybujeme sa vo virtuálnom svete počítačov a televízie. Strácame kontakt s prírodou, s pôvodným svetom určeným pre náš rast a rozvoj. Často narážame na rôzne ochranné hnutia, ktoré poukazujú na rozumnosť prírody, na potrebu chrániť to, čo je, ale niekedy akoby im chýbala základná schopnosť domyslieť skutočnosti. Kniha Múdrosti dáva Bohu zvláštny názov: „Prapôvodca krásy“. Sv. Augustín radí: „Opýtaj sa krásy zeme, opýtaj sa krásy mora, opýtaj sa krásy rozšíreného a rozptýleného vzduchu, opýtaj sa krásy neba, opýtaj sa týchto vecí. Všetky ti odpovedia: Pozri, aké sme krásne! Ich krása je ich vyznaním. Kto urobil tieto premenlivé krásy, ak nie nemeniteľne Krásny?“

Po stvorení Boh neponechal tvorstvo jeho osudu, ale v každej chvíli mu uchováva bytie, dáva mu schopnosť jednať a vedie ho k jeho cieľu. Uznať túto úplnú závislosť na Stvoriteľovi je zdrojom múdrosti, slobody, radosti a dôvery. Stvorenie má svoju vlastnú dobrotu a dokonalosť, ale nevyšlo z rúk Stvoriteľa úplne dokončené, je stvorené tak, že je „na ceste“ (In statu via) ku konečnej dokonalosti k akej ho Boh určil: tú však má postupne dosiahnuť.

Sv. Lev Veľký nás vyzýva: „Milovaní, stále „je zem plná Pánovej milosti“ a sama príroda, ktorá nás obklopuje je pre každého veriaceho školou úcty voči Bohu. Veď nebo i zem, more a všetko, čo je v ňom, ohlasujú dobrotu a všemocnosť svojho pôvodcu. A obdivuhodná krása živlov, ktoré mu slúžia, vyžaduje od rozumného stvorenia spravodlivé vďaky vzdávanie.“ ((Sermo 6 de Quadragesima)

13. Boží plán s člověkem

Keď sa zaoberáme prírodnými vedami, objavujeme všade stopy Múdrosti a Dobra, znaky Lásky. V tejto prednáške sa chceme zamerať na stvorenie človeka. Pri pohľade na seba musím konštatovať: „Som geniálne skonštruovaný“. Bunka ľudského tela je neporovnateľne lepšie zostrojená ako ten najmodernejší počítač. Každá bunka má v úžasne malom priestore, v stotine alebo dokonca v tisíciné mm³ pamäť, knižnicu, programy, procesor a dokonca vstupné i výstupné zariadenie, ktoré nielenže dokáže vytvárať a posilať kópie súborov a programov, ale dokonca pracovať na vytvorení svojej vlastnej kópie a ju aj vytvoriť. Teda je to PC so schopnosťou reprodukcie, rozmnožovania.

A v ľudskom tele sú tieto „bunky - počítače“ navzájom prepojené sieťou omnoho zložitejšou ako je internet. Bunky medzi sebou komunikujú prostredníctvom nervov ale aj prostredníctvom hormónov. Môžeme spolu so žalmistom povedať: „Veď ty si stvoril moje útroby, utkal si ma v živote mojej matky“ (Ž 139,13) Sme tak fantastický posprietaný, alebo ako hovorí žalmista „utkaný“!. A toto treba domyslieť. Nieкто si dal strašne na nás záležať a neboli to naši rodičia. Oni dali len prvotný súhlas, impulz k našej tvorbe. Každá matka si môže prisvojiť slová matky z druhej knihy Makabejských, ktorá sa svojím synom prihovára takto: „Neviem, ako ste povstali v mojom lone; ja som vám nedarovala ani dych, ani život, ba ani údy som umele neusporadovala na vytvorenie každého z vás.“ (2 Mak 7,22)

Sv. František z Assisi vyzýva: „Uvažuj človeče k akej dôstojnosti ťa povzniesol Boh, keď ťa podľa tela stvoril k obrazu svojho milovaného Syna a podľa Ducha ku svojej vlastnej podobe.“ Keď si pozornejšie prečítame správu o stvorení, zistíme, že pri stvorení človeka sa ukazuje niečo, čo by sme mohli nazvať zvláštnym Božím príklonom, ktorý je vyjadrený viacerými skutočnosťami: „Vtedy Pán, Boh, stvárnil človeka z prachu zeme a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“

1. Božia angažovanosť na diele stvorenia človeka. Ostatné živočíchy vydáva more a zem na Boží rozkaz, ale s človekom sa Boh hrá ako umelec zo svojím dielom. Boh na ňom bezprostredne pracoval. On sa s ním hral.

2. Boh vdýchol do jeho nozdier dych Života, svoj Dych. Toto Božie vdýchnutie môžeme bez preháňania nazvať Božím bozkom na privítanie človeka. Božím dychom je Duch Svätý, Bytostná Dobrota. Prvý človek bol obdarený bytostnou dobrotou Boha, v jeho srdci bola rozliata Božia Láska. Zem sa stáva živou planétou prostredníctvom človeka, ale človek sa stáva skutočne živou bytosťou, až oživujúcim Duchom Božím, lebo až na tejto úrovni sme vskutku živí a to tým spôsobom, ako od nás očakáva náš Stvoriteľ. Boží Dych je vyjadrením toho, že človek dostal dar Ducha Svätého. V momente, keď Boh vdýchol do človeka svojho Ducha umiestnil zároveň do jeho srdca svoje Slovo. Človek a Božie Slovo, Boží Syn majú tú istú úlohu a poslanie.

3. Pri stvorení človeka Boh hovorí: „Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby“. Hebrejčina tu užíva slovo PANIM = tvár, obličaj, to, čo je teraz nezakryté a obrátené ku mne. Byť stvorený „na obraz Boží“ (Gn 1,26) teda znamená „byť obrátený tvárou k Bohu“, „pozerať Bohu do očí“ a reprezentovať, zjavovať, sprítomňovať Boha vo stvorenom svete. (Milan Balabán: Hebrejské človekosloví str. 22) Český ekumenický text prekladá toto miesto: „aby bol naším obrazom“. Teda byť Božím obrazom je poslanie a určenie človeka. Boh sa stáva „viditeľný“ a „pochopteľný“ svetu prostredníctvom človeka. Boh je Láska a preto byť Božím Obrazom znamená žiť Lásku, ktorá sa nám zjavuje v Božom Slove.

Prví ľudia bol stvorení s posväcujúcou milosťou, boli teda vybavení oným vnútorným, nadprirodzeným nadaním, ktoré človeka pred Bohom ospravedľňuje a činí ho účastným Božskej prirodzenosti a zameriava ho k nazeraniu Boha a k láske, ktorá z toho nazerania vyplýva. Človek ako taký, je stvorený pre večný život v bezprostrednom vlastní Boha. Nikdy u človeka neexistoval „stav púhej prirodzenosti“. Preto sú celé dejiny ľudstva od počiatku dejinami zápasu medzi prijatím a odmietnutím tohto nadprirodzeného Božieho plánu s človekom a to natoľko, že sa tejto otázke nemožno nijako vyhnúť. Boh vyžaduje od človeka ešte dnes, čo človek stratil v Adamovi. Naša pôvodná prirodzenosť je prirodzenosť bohočloveka.

Každé pochopenie človeka, ktorým sa on sám chce uzavrieť do púhej ľudskosti, každé len čiste filozofické seba - pochopenie človeka sa prehrešuje proti konkrétnemu prvotnému určeniu človeka Bohom. Človek preto správne chápe svoje prirodzené bytie len vtedy, keď ho chápe ako otvorené pre disponovanie Božie, ktoré presahuje toto bytie a je pre človeka rozhodujúce, pretože v ňom spočíva Spása. Ak teda zameranie človeka na bezprostredné vlastní Boha patrí k prvotnému usporiadaniu človeka a zostáva i po páde Adamovom, musí toto zameranie pochádzať od Boha s ohľadom na Bohočloveka, musí byť milosťou Ježiša Krista. Rád Adamov musel už byť rádom Ježiša Krista, ktorý ho ako Ukrižovaný znovu obnovil.

Zo všetkých viditeľných stvorení jedine človek je schopný „poznať a milovať svojho Stvoriteľa“, je „jediný tvor na zemi, ktorého Boh chcel pre neho samého“, on jediný je povolaný, aby mal poznaním a láskou účasť na Božom živote. Na tento cieľ bol stvorený a v tomto je hlavný dôvod jeho dôstojnosti. Človek je schopný poznávať sám seba, byť svojím pánom, slobodne sa dávať a vstupovať do spoločenstva s inými osobami: milosťou a svojím predurčením je povolaný do spoločenstva so svojím Stvoriteľom, aby mu odpovedal svojou vierou, nádejou a láskou a to za neho nemôže urobiť nikto.

Boh všetko stvoril pre človeka, ale človek bol stvorený, aby slúžil Bohu a miloval Ho a Jemu obetoval celé stvorenie. Človek dostal slobodu a rozum, aby vládol svetu, ktorý Boh stvoril pre neho. Slobodu sme dostali ako schopnosť milovať, pretože o láske sa dá hovoriť len tam, kde sa jedna osoba slobodne odovzdáva druhej. Boh nás mohol stvoriť ako naprogramovaných robotov, ale vtedy by sa nedalo o láske k Bohu hovoriť. Sloboda je veľkým rizikom ale zároveň nutným predpokladom lásky.

Boh je zvrchovaným pánom svojho plánu, avšak k jeho uskutočneniu používa spoluprácu tvorov. To nie je známka slabosti, ale prejav veľkosti a dobroty Všemohúceho Boha. Veď Boh nedáva svojím tvorom len existenciu, ale aj dôstojnosť samostatného a vlastného jednania, aby sa jedni stali príčinou a počiatkom druhých a tak, aby spolupracovali na splnení jeho plánu. Boh dal ľuďom možnosť, aby boli rozumnou a slobodnou príčinou k dokončeniu diela stvorenia tým, že budú zdokonaľovať jeho súlad k vlastnému dobru i k dobru svojich bližných. Ľudia môžu ako spolupracovníci s Božou vôľou slobodne vstúpiť do Božieho plánu svojimi skutkami, modlitbami, ale aj utrpením.

O našom absolútnom predurčení čítame v liste sv. Pavla Ef 1,6: „Boh nás svojím dobrotivým rozhodnutím predurčil, aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho deťmi na chválu a slávu jeho milosti, ktorou nás obdaril vo svojom milovanom Synovi.“ Cirkevný učiteľský úrad. sa prvý raz cítil povinný zasiahnuť v 9. st. proti bludu predestinacionizmu. Na synode v Arles (r. 473) musel Lucidus odvolať nasledujúce tvrdenie: „Ježiš Kristus nevytrpel smrť za spásu všetkých: Božie predpoznanie núti človeka násilne do večného zavrhnutia: jedni sú predurčení k večnej smrti, iní k večnému životu“.

Iná synoda vyhlasuje proti učeniu Gottschalkovmu (r. 853 Quierzy): „Je len jedna jediná pozitívna predestinácia ku spásu.“ Podobne Tridentský koncil proti Zwinglimu a KaIvinovi zavrhuje predurčenie ku zlému: „Univerzálna Božia láska ustanovila od večnosti: všetkým ľuďom je otvorená ako konečný cieľ večná spása. Konkrétne uskutočnenie večnej spásy sa deje sprostredkovaním Ježiša Krista (absolútne nutne) a cirkev pôsobí závisle na ňom. Jednotlivý človek môže spasne byť činný slobodne skrze dar a úlohu viery a lásky“.

V tomto zmysle je učenie o pozitívnom predurčení evanjeliom, tým že zdôvodňuje spásu ľudí v absolútne neochvejnej Božej láske a tak dáva veriacemu poslednú istotu jeho eschatologickej nádeje. Podmienkou Spásy je prijatie Ježiša. Kristus, Vtelené Božie Slovo, je akoby génom duchovného života. Bez neho duša nerastie do podoby Božieho dieťaťa. Bez tohto láskyplného príklonu ku Kristovi neexistuje láska a spojenie s Bohom, čiže Spása. Sv. Bernardín tvrdí, že: „Meno Ježiš je pevným základom viery, ktoré utvára Božích synov. Viera katolíckeho náboženstva totiž spočíva na poznaní Ježiša Krista a jeho svetla. On je svetlo pre dušu, je bránou do života a zárukou života vo večnej blaženosti.“

„Siedmeho dňa Boh ukončil dielo, ktoré konal, a v siedmy deň si odpočinul po všetkých dielach, čo vytvoril. A Boh požehnal siedmy deň a posvätil ho, lebo v ten deň Boh odpočíval po celom svojom diele, ktoré stvorením vytvoril.“ Text nám nechce ukázať unaveného Boha. Chce nám povedať, že ani práca, sa nemá stať pre nás modlou. Zmyslom všetkého je siedmy sviatočný deň, v ktorom sa máme stretnúť so svojim Bohom. Boží odpočinok je napomenutím pre tých, ktorí chcú zmysel svojho života vidieť len v práci. 7. deň je vyhradený bohoslužbe. Môže byť a má sa stať pre nás predchuťou večného sviatku v nebi. Podľa židovského midrašu mal byť šabat dňom svadby človeka s Jeho Stvoriteľom. Zmyslom všetkého nie je práca ale Láska. Aj prorok Izaiáš v 62 kapitole nám ukazuje Boha, ktorý je Ženích a my sa máme stať „Nevestou“. Kresťanstvo to je svadba Boha s človekom. Boh je Láska a žiadna skutočná láska nie je bez neho a mimo neho. Boh je Láska a zrelá modlitba, to je milovanie Boha. Keď sa dvaja skutočne milujú, netúžia po konci. Po konci túžime len tam, kde sa objaví akékoľvek zlo, akákoľvek nedokonalosť, pretože zlo unavuje. Ale pohľad na dokonalú Krásu, poznanie absolútnej Pravdy, zážitok dokonalej Lásky, záchvevy večného Života tie nás nebudú unavovať.

Prečo máme Boha milovať nadovšetko? Lebo On je Absolútna Hodnota. Múdrost' je v tom, aby sme Boha milovali viac ako blížneho, dokonca viac ako seba samého a svoj život, lebo v ňom je Večný Život. V žalme počujeme: „Tvoja milosť je lepšia ako život.“ Pozemský život je veľkou hodnotou, ale priateľstvo Boha, jeho milosť, je úžasnejšia. Myslíte si, že Boh, ktorý stvoril človeka v jeho nádhere, „po telesnej stránke k podobe svojho Syna a po duchovnej stránke ku svojmu vlastnému obrazu“, je azda menej vzrušujúci ako človek. Ten, ktorý krásou obdaril hviezdne nebo a majestátnom horské štíty, musí byť majestátnejší a krajší. Ten, ktorý rozhýbal planéty, hviezdy a galaxie na ich cestách a ktorý hýbe každým elektrónom v atóme, ktorý dal do pohybu mohutné rieky, má toto všetko v sebe v nekonečnej a dokonalej miere.

Sv. František hovorí: „Nič iného si teda nežiadajme, nič iného si neprajme, v ničom inom nenachádzajme zalúbenie a potešenie, než vo svojom Stvoriteľovi, Vykupiteľovi a Spasiteľovi, jedinom pravom Bohu, ktorý je plnosťou dobra, všetko dobro, celé dobro, pravé a najvyššie dobro, ktorý jediný je dobrý, milostivý a dobrotivý, láskavý a milý, ktorý jediný je svätý, spravodlivý, pravdivý a verný, ktorý jediný je dobrotivý, bez hriechu a čistý, od ktorého, skrze ktorého a v ktorom je celé odpustenie, všetka milosť, celá sláva pre všetkých kajúcich, všetkých spravodlivých a všetkých blažených, ktorí sa radujú v nebi.“

14. O jedinom Bohu v Trojici

Boh je absolútne jednoduché bytie a predsa hovoríme o Najsvätejšej Trojici. Môžeme povedať, že je to ústredné tajomstvo našej viery a to až v takej miere, že naše náboženstvo v porovnaní s inými monoteistickými náboženstvami, môžeme veľmi priliehavo nazvať „Trojičným náboženstvom.“ Vieme, že všetky náboženstva veria buď v jedného Boha a vtedy ich nazývame monoteistické alebo v množstvo bohov a vtedy im hovoríme polyteistické. Kresťanstvo je i v tomto zmysle zaujímavou výnimkou. Veríme síce v jedného a jediného Boha, ale na základe Kristových slov učíme, že sú v ňom tri Osoby. Veríme: „V Trojicu jednej podstaty“. Božie osoby nedelia jediné Božstvo, ale každá z nich je celý Boh: „Otec je Boh, Syn je Boh, Duch Svätý je Boh, to znamená svojou podstatou jeden Boh“. Každá z troch osôb má tú istú podstatu, Božiu prirodzenosť.

Toto tajomstvo je natoľko vznešená, nakoľko je vznešená samotná predstava Boha ako Lásky. Je prameňom všetkých ostatných tajomstiev viery a svetlom, ktoré ich osvetľuje. Je najzákladnejším a najpodstatnejším zaúčaním do „hierarchie právd viery“. Celé dejiny spásy sú len dejinami cesty a prostriedkov, ktorými sa Pravý a Jediný Boh Otec, Syn a Duch Svätý zjavuje, zmieruje a spája s ľuďmi, ktorí sa odvracajú od hriechu.

Ježiš nám zjavuje, že tento jediný Boh nie je samotár v sebe samom uzatvorený, ale že tento jediný Boh je viac ako Osoba. Tento jediný Boh sa zjavuje ako Spoločenstvo, ako Živý a Osobný vzťah, ako Vzťažnosť, ktorá je základom pre všetko, čo existuje. Boha možno zažiť a spoznať vo vzťahu. „Kto miluje poznal Boha“, hovorí apoštol Ján. Boh je Láska. Boh je jeden a predsa mnohý, je sám a predsa spoločnosť, je súčasne sám pre seba subjektom i objektom: Môže povedať o sebe JA, ale aj TY, ON ale aj MY, VY, ONI. Je Jediný a predsa v sebe nesmierne Spoločenský. Nemá nikoho, kto by mu bol podobný a predsa nie je SÁM. Je nehybný a predsa je svojou podstatou tancom. Existuje mimo priestor a napriek tomu všetko čo existuje, existuje v ňom. Je absolútne jednoduchým bytím a zároveň je základom pre všetko zložené. Boh nesedí na svojom tróne ako tvrdý diamant, studený ako krištál. Boh je Život. „Otec“, „Syn“, „Duch Svätý“, nie sú jednoduché mená, ktoré označujú spôsoby Božieho bytia; medzi sebou sa navzájom reálne líšia: „Ten, kto je Syn, nie je Otec, kto je Otec, nie je Syn ani Duch Svätý nie je ten, kto je Otec alebo Syn. Líšia sa medzi sebou svojimi vzťahmi pôvodu: „Otec je ten, kto plodí, Syn je plodený a Duch Svätý vychádza z oboch“. Otec je úplne celý v Synovi a úplne celý v Duchu Svätom; Syn je úplne celý v Otcovi a úplne celý aj v Duchu Svätom; Duch je úplne celý v Otcovi a úplne celý aj v Synovi. Takáto jednota je možná len v Nestvorenom Božom Bytí.

Tým, že sa rečou viery označuje Boh menom „Otec“, naznačujú sa predovšetkým dva aspekty: Boh je prvopočiatkom všetkého a transcendentnou autoritou a súčasne milujúcou dobrotivosťou a starostlivosťou o všetky svoje deti. Táto rodičovská Božia nežnosť sa môže vyjadriť tiež obrazom materinskej starostlivosti, čo poukazuje na Božiu imanentnosť, na osobné spojenie medzi Bohom a jeho stvorením. Reč viery takto čerpá z ľudskej skúsenosti rodičov, ktorí sú do istej miery prvými predstaviteľmi Boha pre človeka. Ale táto skúsenosť tiež hovorí, že ľudskí rodičia sú slabí a môžu aj znetvoriť tvár otcovstva a materstva. Treba teda pripomenúť, že Boh prekračuje ľudské rozlišovanie pohlaví. On nie je ani mužom, ani ženou, on je Boh. Presahuje teda ľudské chápanie otcovstva a materstva, pričom on je počiatkom a mierou všetkého: nikto nie je otcom v miere, ako je ním Boh.

Ježiš zjavuje, pravdu o tom, že milovanie a plodenie, ktoré považujeme za najúžasnejšie schopnosti dané človeku, nie sú prvotne ľudskou vlastnosťou, ale vlastnosťou samotného Boha. Boh je ustavičné Milovanie a Plodnosť. Človek i v tomto smere je len obrazom Boha. Skôr ako prvý človek splodil svojho syna, bolo už Synovstvo a Otcovstvo v samotnom Bohu. Aj mnohosť aj plodenie sú Božské. Stvorenie je len odblesk toho, čo sa deje v samotnom absolútnom Božom bytí.

Možno naša doba lepšie ako predošlé pochopí plodnosť v Bohu. Epocha informatiky nám odhaľuje nové zákonitosti. Plodenie v Bohu môžeme prirovnať k odovzdávaniu Informácie. Boh Otec plodí Slovo. Ten, kto podáva informáciu, nič ne stráca, ale ten, ktorý ju prijíma, stáva sa bohatším. Aj Boh Otec dáva Informáciu o Sebe, teda svoje vlastné Sebapoznanie vo svojom Božskom Slove. Toto Slovo je stále plodené a milované. Pretože Boh je Najvyššou absolútnou hodnotou, miluje sám seba Nekonečnou Láskou a predsa nie je sebcom. Lebo nielen, že dokonale miluje, ale aj dokonale plodí svoje Slovo. A v tomto Slove sa Boh dáva svojmu stvoreniu.

V Jánovom evanjeliu, hneď na začiatku čítame: „Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh!“ Toto Slovo je Syn. Skrže Neho a pre Neho bolo všetko stvorené. A my toto Slovo prijímame, a skrže toto Slovo sme premieňaní a rastieme do podoby Otca, ale z Neho nič neubúda a naopak, my sme úžasne obohatení. Vidíme, že plodnosť v Bohu nezostáva len v ňom samom, ale v tejto Božej plodnosti je Spása sveta. Človek sa na tejto Božej plodnosti môže zúčastňovať dvojakým spôsobom: prirodzeným plodením detí, ale takisto hlásaním evanjelia. Nič by nám nebolo osožné, keby sme sa narodili ako ľudské deti, keby sme sa súčasne skrže prijatie Slova nestali deťmi Božími. Nemôžeme sa čudovať, že práve Slovo sa zjednocuje s človekom, pretože určenie človeka, je „byť Božím obrazom“, slúžiť Bohu ako priestor jeho zjavenia alebo rám pre jeho obraz. Človek je pozvaný k tomu, aby sa cez neho zjavil Neviditeľný a absolútne Transcendentný Boh v stvorenom svete. Človek má to isté určenie vo svete ako Slovo v Trojici.

Samotná viera v Najsvätejšiu Trojicu je už evanjeliom o Bohu - Láске, o Bohu, ktorý tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna. Boh Otec má Syna. My všetci sme boli stvorení, ale On jediný je Splodený a Plodený ustavične. On je Slovo, ktorým sa Boh predstavuje svojmu stvoreniu. Keď Boh dal svojho jednorodeného Syna tomuto svetu, vyliala sa Láska, ktorá existuje medzi Otcom a Synom na všetkých, ktorí prijali Jeho Slovo. Keby Boh vo svojej podstate nebol spoločenstvom, nikdy by sme nemohli s ním vstúpiť do kontaktu. Boh by mlčal. Nikdy by nevzniklo žiadne stvorenie, pretože ono vzniká Božím Slovom. Skrže Neho a pre Neho bolo všetko Stvorené. Plodenie v Bohu je výrazom aj pre Jeho Nekonečnosť a Neohraničenosť. Tajomstvo Najsvätejšej Trojice nám chce zvestovať aj to, že Boh je nielen Nadskutočno ale aj Nadosobno. Boh je čosi iné a viac ako ľudská osoba. Boh nie je v sebe uzavretá bytosť. U Boha je Láska podstatou jeho bytia.

Boh je večná blaženosť, nesmrteľný život, svetlo bez súmraku, Dobro bez háčika. A chce sa slobodne, sám od seba, podeliť so slávou svojho blaženého života. Také je Jeho „dobrotivé rozhodnutie“, ktorým nás ešte pred stvorením sveta predurčil vo svojom milovanom Synovi, aby sme sa skrže Ježiša Krista stali jeho adoptovanými Synmi" (Ef 1,4-5), aby sme sa „stali podobnými obrazu jeho Syna" (Rim 8,29). Tento úmysel je „milosť, ktorú sme dostali pred večnými vekmi" (2 Tim 1,9-10) a tá pochádza bezprostredne z trojičnej lásky. Rozvíja sa v diele stvorenia, v celej histórii spásy po páde, v poslaní Syna a Duchu, ktoré pokračujú v poslaní Cirkvi.

Celá Božia ekonómia je spoločným dielom troch Božských osôb. Lebo tak, ako má Trojica len jednu a tú istú podstatu, má len jedno a to isté konanie. „Otec, Syn a Duch Svätý nie sú tri princípy stvorenia, ale iba jediný princíp.“ Ale každá Božská osoba vykonáva spoločné dielo podľa svojej osobnej svojskosti. Takto Cirkev podľa Nového zákona vyznáva: „jedného Boha Otca z ktorého sú všetky veci, jedného Pána Ježiša Krista, pre ktorého je všetko, jedného Ducha Svätého, v ktorom sú všetky veci“. Sú to predovšetkým Božie poslania Vtelenia Syna a Dar Ducha Svätého, ktoré zjavujú vlastnosti Božích osôb.

Dielo, ktoré je zároveň spoločné i osobné, celá Božia ekonómia umožňuje spoznávať tak vlastnosti Božských osôb, ako aj ich spoločnú podstatu. Podobne aj celý kresťanský život je komunikovaním s každou Božskou osobou bez akéhokoľvek ich oddelovania. Ten, kto vzdáva chválu Otcovi, robí to skrze Syna v Duchu Svätom. Ten, kto nasleduje Krista, robí tak preto, že ho priťahuje Otec a Duch nabáda. Posledným cieľom celej božej ekonomiky je vstup stvorení do dokonalej jednoty s Najsvätejšou Trojicou. Ale už teraz sme pozvaní, aby v nás prebývala Najsvätejšia Trojica: „Kto ma miluje, hovorí Pán, bude zachovávať moje slovo a môj Otec ho bude milovať: prideme k nemu a urobíme si uňho príbytok“ (Jn 14,23):

Svätý Gregor Nazianský učí katechumenov: „Predovšetkým zachovajte mi tento vzácny poklad, pre ktorý som žil a bojujem a s ktorým chcem aj umrieť, ktorý mi pomáhal znášať všetko zlo a opovrhovať všetkými radovánkami: mám na mysli vyznanie viery v Otca, Syna a Ducha Svätého. Dnes vám ho odovzdávam. Kvôli tomu vás čoskoro ponorím do vody a zdvihnem z nej. Dávam vám ho ako spoločníka a ochrancu celého vášho života. Odovzdávam vám jediné Božstvo a Silu, ktorá je Jedna v Trojici a obsahuje Trojicu rozličným spôsobom. Božstvo bez nerovnosti podstaty alebo prirodzenosti, bez vyššieho stupňa, ktorý povyšuje nižšieho, alebo ponizuje. Z troch nekonečných nekonečná spolu - podstatnosť... Len čo začnem myslieť na Jednotu, zaplaví ma mojím jasom Trojica. Len čo začnem myslieť na Trojicu, uchváti ma jednota.“

Teológia sa stále snaží dozvedieť sa a objaviť niečo viac o tomto živote, z ktorého sa my všetci rodíme. Teológovia si stále kládli otázku: „Čo tieto tri Božské Osoby v jednom Bohu robia?“ V definícii Trojičnej dogmy, pochádzajúcej z koncilu vo Florencii (1442), ktorá rozvíja princíp vzájomného prebývania Osôb Najsvätejšej Trojice, toto vnútorné prebývanie sa označuje gréckym slovom perichoresis. A práve toto grécke slovo: perichoresis (peri (gr.) = okolo, v blízkosti; khoreia - chorálny = spoločný tanec) znamená: tancovať, alebo tanec. Tri Osoby v jednom Bohu tancujú obrazne povedané „vo vzájomnom objatí“, traja v jednom, Otec a Syn v Duchu Svätom, tešiac sa jeden z druhého, tešiac sa z plnosti svojho Života. Tanec je tu vyjadrením radosti z bytia a z lásky.

Ak je toto naozaj pravda a ak my sme božie deti, potom by to malo platiť aj o nás. Ak to je pravda, potom tanec musí byť jadrom Božej kultúry. Možno sa nám to zdá bláznivé, pretože už nie sme malé deti. A to je ale naša najväčšia chyba. V africkej Keni má toto tušenie špeciálny význam. Istý Afričan sa vyjadril, že jadrom africkej kultúry je tanec. Nie tanec okolo niečoho, ale tanec, v ktorom sa muži a ženy, starí a mladí, tešia a tancujú a slávia svoje životy spolu v pokoji, v spoločenstve bez vzájomného strachu, nemysliac ustavične len na seba samých. Na to, aby sme boli schopní žiť takýto život, aby sme boli schopní tancovať na takúto hudbu, na to musíme byť ako Oni, Traja v Jednom, bez strachu jeden z druhého. Slovo a Duch sú zasadené do každého z nás ako stopy Trojice a oni jedného dňa iste vzkĺčia a my sa vydáme na cestu, my občania kráľovstva Božieho, účastníci na Božom živote, bratia a sestry, ktorí sme sa narodili, aby sme spolu tancovali.

Sv. Alžbeta od Najsvätejšej Trojice nám zanechala túto modlitbu: „Bože môj, Najsvätejšia Trojica, ktorej sa klaniam, pomôž mi celkom zabudnúť na seba, aby som sa usadila v Tebe, nehybná a pokojná, akoby moja duša bola už vo večnosti. Nech nič nezakalí môj pokoj, ani ma neodlúči od Teba, Ty si môj Nezmerateľný Boh, ale nech ma každá minúta unáša ďalej do hĺbky tvojho tajomstva! Upokoj moju dušu. Urob si v nej svoje nebo, svoj milovaný prístok a miesto svojho odpočinku. Nech Ťa nikdy tam nenechám samého, ale nech som tam, celá, celučká, plne bdelá vo svojej viere, v neprestajnom klaňaní, celkom vydaná tvojmu stvoriteľskému pôsobeniu.“

21. Navštívenie Panny Márie

Mária v tajomstve Zvestovania počula úžasnú zvesť o tom, čo chce Boh urobiť v jej živote, a pri tom len akoby mimochodom, počuje o svojej príbuznej: „Aj Alžbeta, tvoja príbuzná, počala syna v starobe. Už je v šiestom mesiaci. A hovorili o nej, že je neplodná!“ Táto správa má poslúžiť k rastu jej viery. Anjel nehovoril nič o tom, že by mala pomôcť staršej Alžbete. Jej však stačí, že sa o tom dozvedela a už sa ponáhľa pomáhať. Podobne si počína aj v Káne. A to všetko nám odhaľuje jej ľudskú zrelosť a veľkosť. Ženy majú zvláštnu charizmu, všeličo sa „dozvedia“. Niekedy sú to radostné správy, inokedy ide o chýlostivé problémy. Často si to vyčítajú a považujú za hriech. Aj keď platí, že sa nemá zbytočne hovoriť o chybách blízných, nemusí byť každé rozprávanie o druhom hriechom. Môžeme každú takú informáciu, podobne ako Mária, premeniť na dobro a to príhovornou modlitbou a praktickou pomocou, vtedy prestaneme mať zlý pocit z toho, že sme sa čosi dozvedeli.

V evanjeliu sme počuli: „V tých dňoch sa Mária vydala na cestu a ponáhľala sa do istého judejského mesta v hornatom kraji. Vošla do Zachariášovho domu a pozdravila Alžbetu.“ Vieme, že predtým žila v chráme a pri Zvestovaní sa nám javí ako plne sústredená na Božie Slovo a napriek tomu vidíme, že sa vydáva na cestu. Koncentrácia síce hrá dôležitú úlohu v duchovnom živote a predsa sa duchovný život nerovná koncentrácii. Po Počatí z Ducha Svätého pocítila túžbu podeliť sa so svojou Radosťou.

V Mária v okamihu Zvestovania začína žiť Ježiš. A nakoľko tu nejde o čiste biologický život, lebo Ježiš sa počína z Ducha Svätého a Duch Svätý je nutným predpokladom tohto života, platí, že každý vedomý a dobrovoľný hriech by mohol toto tehotenstvo prerušiť. Napriek tomu nevidíme, že by sa Mária s Ježišom pod srdcom uzatvárala pred ľuďmi a dokonca sa vydáva na cestu. Uvedomme si, že v tom čase približne mala asi 14 rokov a podobrala sa na náročnú cestu cez hory. Pán Ježiš nevstupuje do nás preto, aby sme sa s ním kdesi zavreli. On je Boh Silný.

Evanjelium opisuje Máriinu návštevu u Alžbety, sme v pokušení povedať „všednú udalosť“ z jej života. Mária je požehnaná a plná milosti a tak všetko, čo robí, dostáva vyšší zmysel. Naše stretnutia s inými ľuďmi môžu byť banálne, alebo aj katastrofou, ale Máriina Návšteva robí na nás iný dojem. Stáva sa vzorom pre naše stretnutia. Prvotný apoštolát je bytostný apoštolát. Viacej pôsobíme tým, čo sme, ako tým čo hovoríme. Mária prináša svedectvo o zmenenom bytí. Pretože prijala Boha do svojho srdca stáva sa Požehnanou a prináša Požehnanie, stáva sa Prostrednicou milosti. Ona je tehotná Božím Slovom. Tehotenstvo mení organizmus ženy a ju premieňa Božie Slovo.

Alžbeta „zvolala veľkým hlasom: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života. Čím som si zaslúžila, že matka môjho Pána prichádza ku mne?“ Alžbeta nazýva Máriu Matkou Pána. A slovo Pán tu zastupuje hebrejské meno JHVH, ktoré židia z preveľkej úcty nevyslovovali, ale nahrádzali slovom Adonai, čo do gréčtiny prekladáme ako Kyrios = Pán (V zmysle JHVH). Keď evanjelista Lukáš opisuje Zvestovanie, používa pre zatônenie Duchom svätým pri počatí výraz, ktorý Septuaginta používa pre oblačný stĺp nad archou. A keď opisuje stretnutie tehotnej Alžbety s tehotnou Máriou používa ten istý výraz pre Jánov pohyb v tele matky, ako keď sa hovorí o posvätnom tanci kráľa Dávida pred Archou. Teda v tomto prípade nejde o bežný pohyb dieťaťa v tele matky, ale o posvätný tanec vyznávača, ktorým Ján, ešte v tele svojej matky, naznačuje prítomnosť Boha v Márii. Mária je pre nás kresťanov tým, čím bola pre židov archa.

Počuli sme ako Alžbeta hovorí o Márii: „Blahoslavená si, lebo si uverila“. Slovo „veriť“ v jazyku, ktorým hovorila Mária, má asi taký zmysel, ako „nechať sa viesť“, „nechať sa riadiť“. Evanjelium to vyjadruje výrazmi ako „zrieknutie sa seba vlastnenia“. Človek, ktorý zažil čosi zlé, ťažko uverí v dobro. Vidíme to na Zachariášovi, ktorý stráca schopnosť hovoriť, pretože pochybuje. Mária plne uverila a preto mohla spievať Magnificát, od okamihu počatia. Mária, pretože nebola blokovaná ani dedičným hriechom, ani svojimi osobnými hriechmi, dokázala bezhranične dôverovať Bohu. Alžbeta nazýva Máriu blahoslavenou pre jej vieru. Sv. Ambróz takto vykladá jej slová: „Ale aj vy ste blahoslavení, vy, čo ste počuli a uverili, lebo každý, kto uverí, počne a porodí Božie Slovo a pochopí jeho účinky. Kiež by v každom človeku bola Máriina duša, aby velebil Pána; kiež by v každom bol Máriin duch, aby jasal v Bohu! Ak má Kristus podľa tela jednu matku, podľa viery je Kristus plodom všetkých. Veď každá duša prijíma Božie Slovo, pravdaže, ak je nepoškvrnená, bez hriechu a ak si s nepokazeným citom chráni mravnú čistotu. Teda každá taká duša môže velebiť Pána, ako velebila Pána duša Máriina a jej duch jasal v Bohu Spasiteľovi.“

Mária dokázala prijať Ježiša, lebo je celá svätá. Pre hriešneho človeka to však vôbec nie je také jednoduché. Často zide z cesty odovzdanosti a jeho hriešne sklony prevládnu. Otcovia hovoria o potrebe „prijatť Máriinu dušu“. Máriina duša tvorí životné prostredie pre Ježišovu bytosť v nás. Človek má v tomto smere dve možnosti. Môže svoje hriešne, uzavreté a zranené srdce otvárať sám, svojou silou. To však ide veľmi ťažko. Ak sa cíti maličký a slabý, môže skúsiť druhú možnosť, ktorú odporúča sv. Ambróz: „Ak chceš prijať Krista do seba, vyprosuj si najprv niečo z tej krásnej Máriinej duše.“ Krása Máriinej duše spočíva v tom, že je radikálne odovzdaná Bohu a jeho službe. Duch Svätý sa ponáhľa do duše, v ktorej objaví svoju Nevestu a naplní ju a dáva sa jej v tej miere v akej táto duša jeho Nevestu prijíma. Anjel odporúča sv. Jozefovi: „Neboj sa prijať Máriu, svoju manželku.“ a to isté počuje Ján z kríža: „Hľa, matka tvoja!“

Jednoduchým a veľmi účinným prostriedkom je zasvätenie sa P. Márii. Ako formulu zasvätenia môžeme použiť rôzne modlitby svätých, ale najúčinnjšia modlitba je modlitba, ktorú sme sformulovali úplne spontánne. Nejde natoľko o jednotlivé slová ako skôr o vnútorný postoj odovzdanosti. Nejde tu o nejakú zbožnú formulku, ide tu skôr o úkon srdca, ktorý si nás vyžaduje celých. Zasvätenie sa Bohu skrze Máriu nie je len odovzdaním srdca, ale otvorením všetkých oblastí života pre príchod Ducha Svätého, podrobenie všetkých oblastí života Božiemu Slovu v Máriinom úkone „Fiat“! Zasvätiť sa Márii znamená prenechať Duchu Svätému riadenie svojho vnútra ale aj celý priestor nášho každodenného života. V praxi to môže znamenať postupné, veľmi konkrétne kroky viery, načúvania a spolupráce s Božím Duchom - v škole Panny Márie.

Ak sa dobre pozrieme na jej spev, ktorý zvykneme po latinsky nazývať Magnificat, zistíme, že to nie je modlitba, lebo Mária sa v ňom neprihovára Bohu, ale skôr ide o svedectvo, lebo sa v ňom prihovára nám a hovorí o tom, aké veľké veci jej urobil Boh. Nechváli sa, že ona urobila niečo veľké pre Boha. Nelipne na svojom bytí, ale celkom sa odovzdáva Bohu a preto sa v nej môže tak hojne objaviť ovocie milosti. „Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom Spasiteľovi.“ Mária prežíva Boha ako svojho osobného Spasiteľa. Len vtedy bude aj naším Spasiteľom, keď sa mu úplne odovzdáme. Aj nám chce urobiť veľké veci, ale musíme to svojou odovzdanosťou umožniť. Pred pár rokmi som mal možnosť navštíviť charizmatické stredisko „Para le monial“ vo Francúzsku. Videl som tam ľudí, ktorí od radosti nad svojím Spasiteľom, spievali a tancovali až sa mi to niekedy nepozdávalo. Mária v evanjeliu vydáva také isté svedectvo o Bohu Spasiteľovi, ktorý už teraz chce byť Spasiteľom a začať v nás proces našej Spásy.

Spása nie je niečo, čo sa týka len našej posmrtnej existencie. Boh chce spasiť celého človeka. Sviatosti Cirkvi sú pramene Spásy, vonkajšie znamenia, vnútornej milosti Božej. Od okamihu Spasiteľovej smrti na kríži sa Spása stáva objektívnou skutočnosťou a my môžeme čerpať z prameňov spásy. V spolupráci s Bohom môžeme uskutočňovať svoju spásu. V čom spočíva spása? Spása je v tom, že sa chytíme a siahneme po tejto podávanej Božej ruke a On nás bude viesť. Necháme sa Bohu operovať. Dovolíme, aby Ježiš začal v nás žiť svoj život. To je naše pokánie, naša cesta k čistote srdca. Sv. Ján z Kríža ukazuje, kam vedie čistota srdca: „Duša zjednotená s Bohom a pretvorená v neho dýcha v Bohu pre Boha akýmsi najhlbším dychom, podobným Božiemu, ktorým Boh v nej prítomný dýcha sám v sebe ako jej vzor. Duše stvorené na to, aby ste sa kochali v týchto vynikajúcich daroch, čo robíte?! Okolo čoho sa točia vaše túžby?!”

Mária Boha velebí. Velebenie Boha sa v človeku objavuje, keď konečne uzná Boha ako Boha, prijme jeho Múdrost', ktorá sa prejavuje vo všetkom, uvoľní trón svojho srdca Božiemu Slovu. Velebenie je ovocím absolútnej dôvery. Velebenie vyjadruje základný smer kresťanskej modlitby. Modlitba velebenia je odpoveďou človeka na Božie požehnanie. Neprítomnosť velebenia môže byť dôsledkom nášho povrchného života. Niekedy je tento nedostatok spôsobený aj neznalosťou Boha. Boh, ktorého máme velebiť, je Otcom nášho Pána Ježiša Krista. Cesta poznania Boha vedie skrze Ježiša Krista.

Máriin duch jasá v Bohu. Jasot je radosť ducha. Tak ako telesná radosť pochádza z telesného uspokojenia, tak radosť ducha pochádza z duchovného uspokojenia. Jasot nepramení z tejto zeme a dokonca môžeme povedať, že je nezávislý od životných okolností. Jasot je radosť, ktorá pramení z viery. Je nutné s istotou uveriť, aby sme dokázali jasať aj uprostred zložitých okolností života. Nazeranie nie je zmyslové poznanie, ale schopnosť duše poznať Boha skrze jeho Slovo, preniknúť za Slovo do oblasti Ducha.

Tajomstvo Navštívenia nám chce povedať, že ak sa má naše stretnutie s druhými stať požehnaním, aj my musíme byť tými, ktorí neprinášajú seba a svoje hriechne bytie ale Božie Slovo a z ktorých vyžaruje Duch Svätý. Len vtedy je naša návšteva požehnaním, ak sa odohráva v Duchu Svätom. Až aj z nás bude vyžarovať Duch Svätý, budú ľudia podobne ako Alžbeta hovoriť: „odkiaľ mám to šťastie, že si prišiel, že prišla matka môjho Pána“, lebo my všetci sa stávame Božími matkami, ak sme sa rozhodli žiť Slovo Božie.

Svätý Otec Benedikt XVI. hovorí: „Ján Pavol II. nazval Máriu eucharistickou ženou. A naozaj, Panna Mária, Matka Božia, nás učí, čo to znamená vstupovať do spoločenstva s Kristom. Ona ponúkla Ježišovi svoje vlastné telo, vlastnú krv a stala sa živým stánkom Slova. Dovolila, aby jej telo i duch prenikla jeho prítomnosť. Matka Božia putuje s Ježišom. Návšteva Panny Márie u Alžbety bola istým spôsobom prvou eucharistickou procesiou v histórii ľudstva. S Ježišom, ktorého práve prijala do svojho lona, sa Mária vydala na cestu a navštívila svoju staršiu sesternicu Alžbetu.... Pravá radosť kresťanov spočíva v tom, že prijímajú Ježiša a prinášajú ho iným. Nasledujme Máriu, túto úžasne hlbokú eucharistickú dušu a napodobňujme ju. Potom sa aj náš život stane Magnifikatom.”

Sv. Beda ct. o cirkevnom zvyku modliť sa pri Vešperách Magnificat hovorí: „A tak sa v svätej Cirkvi vžil veľmi dobrý a spasiteľný zvyk, že všetci každý deň pri večerných chválach spievajú popri psalmódii jej chválospev, lebo takáto častá pripomienka Pánovho vtelenia roznečuje vo veriacich srdciach plameň nábožnosti a častejšie uvažovanie o príklade jeho matky upevňuje ich v čnosti. A vhodné sa to deje večer, aby sa naša myseľ, unavená po dni a zaujatá všelijakými myšlienkami, pred odpočinkom vnútorne sústredila.”

22. O viere a Božom Slove

Keď prichádza nový človek na tento svet, keď sa v okamihu počatia objaví nová bytosť, prináša si so sebou úžasný Boží dar. Psychológia ho nazýva „prvotná dôvera“. Základný postoj novej bytosti môžeme označiť termínom: „Dôvera“. Viera sa tu javí, ako najzákladnejší pozitívny vzťah ku skutočnosti, do ktorej sme svojím stvorením vstúpili. Boli sme stvorení pre Dobro, ktorým je Boh. Bez tohto základného postoja by v nás neexistovala žiadna otvorenosť a žiadne prijímanie. A vieme ako je zvlášť rozvíjajúci sa život odkázaný na prijímanie. Dokiaľ je tu viera, je tu aj otvorenosť a je tu schopnosť prijímať. To, čo na prvý pohľad vyzerá ako duchovná úvaha, sa v skutočnosti týka tých najzákladnejších skutočností ako dýchania, pitia materského mlieka, uvoľnenosti v náruči matky, otca. Toto sú najzákladnejšie postoje, ktoré robia život krásnym: uvoľnenosť, otvorenosť a prijímanie všetkého, čo sa ponúka. Človek si pod vplyvom zlých skúseností začne okolo seba budovať pancier a postupne stráca túto detskú otvorenosť a tým aj schopnosť prijímať, preto je potrebné odpustiť a učiť sa rozlišovať, čo môžem prijať a čo nie.

Stopy Boha v prírode nás vedú k niečomu, čo môžeme nazvať presvedčením o existencii Boha. Vo svedomí máme ešte výraznejšiu a živšiu stopu. Boh pri stvorení človeka vložil do ľudského srdca Božie Slovo. Kto nerešpektuje hlas svojho svedomia a nevšíma si ho, nemôže dôjsť ku Kristovi. Ale, kto žije podľa svojho svedomia, je schopný otvoriť sa Kristovi a jeho spasiteľnému zásahu. Je schopný rozpoznať Krista, ako Božie Slovo skrze, ktoré bolo všetko stvorené. My všetci Ho v sebe nosíme, ako svoje najtajnejšie vnútro, ako svoju najskrytejšiu túžbu po Blaženosti, po Kráse, po Pravde, po Živote, po Láске. Boh je čistej ľudskej duši evidentný. Boh a ľudská duša sú starí známi. Čistá duša je schopná poznať svojho Pána a Stvoriteľa.

Zaťaženie západným myslením často chápeme vieru len ako určitý rozumový úsudok o existencii Boha. Dá sa hovoriť o filozofickej viere, ktorú by sme mohli vyjadriť takto: „Skúmal som prírodné vedy a dospel som k záveru, že niečo musí byť nad nami.“ Takáto čiste špekulatívna viera, založená len na ľudskom rozumovom úsudku, nie je ešte vierou v zmysle Písma. Nie je vierou, ktorú prejavil patriarcha Abrahám, keď uveril Bohu a bolo mu to počítane za spravodlivosť. Taká viera má malý vplyv na osobný život človeka.

Zabúda sa na to, že predmetom viery je Božie Slovo a spôsob prijatia je istota. Katolícke náuka o viere výrazne potvrdzuje, že viera sa vo svojej podstate spája s istotou. Logické uvažovanie o procese viery by sme mohli vyjadriť takto: „Boh niečo povedal. To, čo povedal je predmetom viery. Boh je Svätý, preto neklame, je Vševediaci, preto sa nemýli. Ak vieme o niečom, že to povedal Boh, tak náš postoj voči tomu sa môže prejaviť len vierou, ktorá nepripúšťa žiadnu pochybnosť. Keby sme si pripustili pochybnosť, odmietli by sme autoritu Boha. V tomto zmysle je pochybnosť hriechom, lebo predpokladá, že pochybujeme, či Boh svoje Slovo dodrží. Samozrejme, môžu existovať pochybnosti iného druhu: „Či to naozaj Boh povedal? Či som tomu dobre rozumel?“

Vstupnou bránou do Božieho Kráľovstva je viera. Keby bolo Bohom stanovené, že touto bránou je nevinnosť, alebo nejaká iná čnosť, mohli by sme namietat: „To nie je pre mňa, lebo nemám túto požadovanú čnosť.“ Nám však je ohlasované: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený“. Preto Cirkev najprv hlása Evanjelium. Evanjelium má priviesť k prijatiu Krista s vierou. Vtedy už človek dostáva Ducha Svätého, lebo bez neho nemôže prijať Krista, nemôže uveriť. Nepokrstení katechumeni, ktorí následkom evanjelizácie uverili, boli vždy považovaní za platných členov Cirkvi. (Kajúci lotor na kríži)

V akom vzťahu sú k sebe viera a krst? Krst bez viery nepostačuje, naproti tomu viera bez krstu môže stačiť, lebo je mnoho ľudí, ktorí nepoznali krst a uverili v Krista, dostali Ducha Svätého, nový život a spásu. Existuje tiež mnoho ľudí, ktorí boli pokrstení ako deti a žili v neveriacom prostredí, mali neveriacich rodičov a nikdy nedošli k osobnej viere. Preto ich krst je nedoplnený. Taký krst ku spásu nestačí. Lebo viera a krst to sú dve skutočnosti, ktoré sa vzájomne dopĺňajú. Normálna cesta, ak ide o človeka dospelého, je taká: - viera musí predchádzať krst. Neslobodno nikoho pokrstiť bez viery, nútene, bez jeho vedomia. Taký krst je neplatný, lebo tu chýba viera a ochota dať sa pokrstiť. Viera je základ a krst je jej dôsledkom.

Boh spojil Spásu so sviatosťou krstu, ale sám seba neobmedzil iba na Sviatosť. Sme presvedčení, že Duch Svätý dáva všetkým možnosť, aby sa pričlenili k tomuto veľkonočnému tajomstvu spôsobom, ktorý pozná jedine On. Boh pozná aj iné cesty Spásy ako je cesta Krstu. Ohlasovanie a viera je vždy nutná, lebo bez počutia slova nemôže byť viera a bez viery sa nikto nemôže Bohu páčiť, ale už prvotná cirkev uznávala okrem klasickej formy krstu vodou aj krst krvou a to vtedy, keď niekto pre Krista vylial svoju krv i keď ešte nebol pokrstený vodou. Podobne uznávala vždy aj krst túžby. O krste túžby sa hovorí vtedy, keď človek hľadá Spásu a túži po nej i keď sa nestretol s niekým, kto by ho pokrstil vodou, ale verí v Krista a prijíma Krista, prijíma Ducha Sv. s vierou. Keby poznal krst určite by ho prijal, lebo chce splniť všetko, čo Kristus žiada. V tomto zmysle ma krst túžby. Účinky sú tie isté ako pri reálnom krste. Takto prichádza k spásu možno väčšina ľudí.

Na druhej strane platí: „Preto by nemohli byť spasení ľudia, ktorí vedia, že Boh prostredníctvom Ježiša Krista založil cirkev ako nutnú a napriek tomu by do nej nechceli vstúpiť alebo v nej vytrvať. Boh síce môže cestami, ktoré pozná len On, priviesť ľudí, ktorí bez vlastnej viny nepoznajú evanjelium k viere, bez ktorej sa nemožno páčiť Bohu, napriek tomu však pripadá cirkvi povinnosť a zároveň i sväté právo hlásať evanjelium. Preto si misijná činnosť uchováva dnes tak ako vždy svoj plný význam a naliehavosť.“

V 1 Sol 2,13 apoštol Pavol hovorí o tom ako treba prijať Božie Slovo, aby prinieslo úžitok: „Preto aj my neprestajne vzdávame vďaka Bohu za to, že keď ste od nás prijali Božie Slovo, ktoré sme hlásali, neprijali ste ho ako ľudské slovo, ale, aké naozaj je, ako slovo Božie; a ono pôsobí vo vás veriacich.“ Nakolko každý človek je omylný a dokonca hriešny, prijímame ľudské slová s určitou rezervou. Túto rezervu si ponechávame preto, lebo človek sa môže myliť a tiež preto, lebo človek je schopný aj zámerne klamať. Apoštol hovorí o tom, že Solúnčania prijali jeho hlásanie, ako Božie Slovo a ono v nich pôsobí. Božie Slovo je II. Božská Osoba, teda jeden zo svätej Trojice. Je Živou Osobou a zároveň Nezrušiteľným a Neodvolateľným Slovom, je to Boží Syn, Splodený, Nestvorený, jednej podstaty s Otcom, skrze Neho bolo všetko stvorené. Božie Slovo stojí v základoch stvoreného sveta, lebo všetko povstalo Božím Slovom a stojí aj v základoch ľudského svedomia. Božie Slovo je čosi viac ako Informácia, je Pravda a Život, je zároveň jediným a absolútne dokonalým Božím Činom.

To, že „pôsobí“, má viacero príčin. Pôsobí preto, lebo je Živé a Účinné, teda pôsobí z vlastnej svojej podstaty a pôsobí tiež preto, lebo bolo prijaté vierou, teda preniklo do vnútra skrze vieru, ktorá si je istá. Len takto prijaté Božie Slovo môže naplno rozvinúť svoju účinnosť vzhľadom k nám. Dokiaľ neuveríme, že sme milovaní Bohom, tak sa z toho nebudeme vedieť radovať. Dokiaľ tomu neuveríme, ostávame stále ľuďmi negácie, nechutní, depresívni, stále reptajúci, bez nádeje. Ak uveríme, budeme spasení. Začneme myslieť pozitívne, začneme veriť, dúfať a milovať, začneme konať pozitívne.

Vidíme teda, že základom kresťanského života je viera. A môžeme povedať, že je to viera, ktorá si je istá tým, čo verí. Takáto viera je Božím darom, ktorý si môžeme vyprosiť od Boha v modlitbe. Ak sa o takúto vieru oprieme, staneme sa slobodnými od pocitov a tak sa nám podarí uniknúť, rôznym krízam, ktoré pochádzajú práve z nášho citového života. Svoj duchovný život začneme budovať na istote Božieho Slova. Slovo Božie nám umožňuje už teraz a tu sa dívať na svet Božími očami. Istota viery nás vyťahuje z depresie sveta. Slovo Božie nás vyzýva k radosti. Ježišove blahoslavenstvá menia náš pohľad na svet a naše hodnotenie zážitkov v tomto svete. Všetko záleží na tom, kde je ťažisko našej bytosti. Ak žijeme v tomto svete a len pre tento svet, môžeme mať z toho všetkého depresiu, ale ak sú naše srdcia u Pána, tak sa budeme tešiť na jeho blížiaci sa príchod.

Veľmi často k zrelosti našej viere chýba znalosť Božieho Slova. Stojíme pred Božím Slovom ako učeníci pri prázdnom hrobe. Ale ten hrob má svoj obsah a tým je zvesť o Zmŕtvychvstalom. Máme akúsi teologickú vieru, ktorú vyjadríme modlitbou Kréda, teda vyznaním teologických pravd, ale viera je čosi omnoho širšie. Viera je vzťahom k Božiemu Slovu a to v celej jeho šírke, teda aj ako dôvera v osobu Ježiša a jeho dielo a prisľúbenia. Viera je osobné (bytostné) prilnutie celého človeka k Bohu, ktorý sa zjavuje. Viera vyžaduje, aby človek rozumom i vôľou prijal zjavenie, ktoré Boh uskutočnil svojimi činmi a svojimi slovami. „Veriť“ sa preto vzťahuje ku dvom skutočnostiam: k osobe a k pravde: k pravde kvôli dôvere, ktorú má človek k osobe, ktorá ju dosvedčuje.

Avšak v kresťanskej viere ide ešte o väčšiu otvorenosť ako je schopnosť uveriť Slovu. Ide o bytostnú otvorenosť pred Božím Duchom. Ide o to, stať sa priechodným, priestupným pre Boha. Prijatť do seba Kristovu plnosť. Ide teda o vieru ako o privlastnenie si. Takto to píše sv. Pavol v liste Korinťanom: „Kristus sa podlá vôle Boha stal našou múdrosťou a spravodlivosťou, posvätením a vykúpením.“ (1 Kor 1,30). Keď človek stratil Božie priateľstvo, stratil Božieho Ducha a Boží Duch to je Bytostná Dobrota. Sv. František hovorí: „že skrze Božie Slovo, hlboko do nás preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa.“ Kto vierou neprijme Božie Slovo, nemôže prijať ani Ducha Svätého. Múdrosť a spravodlivosť sú Božími vlastnosťami, človek môže mať na nich účasť, len keď sa otvorí Bohu ako Slovu a Duchu.

Možno ešte lepšie pochopíme potrebu viery, keď si uvedomíme, že náš Boh je Láska a jeho Stvoriteľské Slovo je Vyznanie Lásky. So stvorením je to podobne, ako keď chlapec prinesie dievčaťu krásny dar a oznámi mu, že ho ľúbi. Ten krásny dar treba dešifrovať. Ten dar chce čosi povedať. To, že existujeme vo svete, kde je v podstate o nás postarané, hovorí o Lásku. Ako sa môžeme tohto presvedčenia zmocniť? Zmocníme sa ho len tým, keď s istotou uveríme. Nie je iná cesta k poznaniu a zážitku Božej lásky, ako viera. Sv. Ján apoštol píše vo svojom liste: „A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom. My milujeme, pretože On prvý miloval nás.“ Pokiaľ tomu neuveríme, nie sme schopní naplniť to druhé: „milujme sa navzájom!“

Božia láska je ako všadeprítomný vzduch okolo nás. Jeho blahodarný účinok nepocítíme, pokiaľ sa nenadýchame. Ale nádych predpokladá otvorenosť. Viera to je otvorenosť duše. Viera to je nádych Božej lásky. Sv. Anton Paduánský tvrdí, že Láska je dušou viery. Boh je láska a základná odpoveď na lásku je viera. Uveriť v lásku. Dokiaľ v ňu neuveríme, nebudeme sa môcť z nej tešiť. Tak to platí aj medzi ľuďmi a takto to platí aj medzi dušou a Bohom. Viera je ako otvorená náruč duše, bez ktorej nie je možné prežiť priblíženie Boha. Bez viery nie je prijatie a bez prijatia neexistuje objatie a zakúsenie.

23. Prvotný hriech

Keď sme hovorili o Božom pláne s nami, hovorili sme aj o Božej láske, ktorá nás drží v existencii. Priestorom pre našu existenciu je Božia Láska, doslova sa kúpeme v mori Božej dobroty a predsa to neprežívame. Čo sa stalo? Prečo neprežívame Boha ako nesmiernu blaženosť? II. duchovný zákon hovorí: „Človek zhrešil a jeho kontakt s Bohom sa prerušil“ Boh je Dobro a všetky jeho diela sú dobré, avšak nikto z nás sa nevyhne skúsenosti s utrpením. Sme stvorení a určení pre Dobro, preto ho ustavične hľadáme a očakávame, ale odkiaľ sa tu vzalo zlo? Boh všetko, čo učinil, prehlásil za dobré a predsa zlo evidentne existuje.

Filozofia hovorí, že Zlo je nedostatkom Dobra. Boh sa z nesmiernej svojej dobroty rozhodol dať účasť na svojom bytí úplne inému, tomu čo nebolo - svojmu stvoreniu, ktoré povoláva k bytiu. Plodenie Božieho Slova vychádza z nesmiernej Plnosti Boha a nesie atribúty tejto Plnosti, stvorenie má základ v ničote aj keď sa tajomne opiera o Božiu plnosť. V porovnaní s Bohom sa stvorenie javí ako nedokonalosť, aj keď práve táto nedokonalosť je možnosťou našej existencie. Nechcem tým povedať, že prvý hriech spáchal Boh svojím stvorením, lebo nás stvoril z nesmiernej lásky a pozval nás na cestu zbožštenia, ale možnosť hriechu leží práve na ceste z ničoty ku zbožšteniu. Vykúpenie stvorenia je v pozvaní nazerať Božiu Nádheru a v milovaní Boha. Láska má moc premieňať milujúceho v Milovaného. Pohľad milujúceho na Milovaného je plný blaženosti a premenenia.

Na nádheru Božiu sa dá nazerať, ale aj zazerať. Stvorenie namiesto Lásky môže zvoliť závisť. Závisť je prekrútením Lásky. I v Láске i v závisťi je túžba po predmete, ale v závisťi je to nesprávny, chorý vzťah, ktorý chce všetko pre seba a kvôli sebe. Láska zabúda na seba, závisť je vrcholne sústredená na seba. Láska sa stravuje, vydáva, obetuje ale závisť sa zožiera. Láska je ako Slnko, ktoré rozjasní všetko, kam sa dostanú jeho lúče. Závisť je ako čierna diera, ktorá pohltí všetko, čo sa dostane do jej blízkosti a dokonca nevyžiari ani svetlo. Len Láska je riešením napätia medzi stvorením a Stvoriteľom. Sv. Augustín videl v závisťi „typický diabolský hriech“. Sv. Ján Zlatoústý učí: „Chceli by ste sami uvidieť osláveného Boha? Dobro, potešte sa z toho, že sa darí vášmu bratovi a odrazu bude oslávený Boh skrze vás. Chvála Bohu za to, povie sa potom, že jeho služobník dokázal premôcť závisť a mal radosť zo zásluh iných.“ (Homilia in ad Romanos 7,3) Táto myšlienka sa podobá Františkovmu: „Tešiť sa z dobra iného, ako zo svojho vlastného!“

Cirkev učí, že: „Satan a ostatní zlí duchovia boli Bohom stvorení prirodzene dobrí, ale sami zo seba urobili zlých.“ (IV. Lateránsky koncil). Ako sa z dobrej bytosti môže stať bytosť zlá? Absolútne Dobro, ktorým je len Boh, sa nikdy nezvrhne na zlo, ale dobrota ostatných bytostí, je v každom momente závislá od Boha. Ako náhle sa stvorenie uzatvára pred Bohom, stráca svoju dobrotu. Satan a jeho anjeli si odrezali životodarné spojenie, ktorým je poslušnosť Božiemu Slovu a tak stratili spojenie so živým Bohom.

„Anjeli i ľudia majú to isté poslanie od Stvoriteľa: prijímať účasť na jeho božskom bytí na základe slobodnej voľby. Lásku, ktorej ďakujú za svoju existenciu, majú primeranou láskou opätovať a tak vo výmene lásky môžu mať účasť na Božom Bytí a Živote, ktorým je Láska. V liste Kolosanom čítame: „Ježiš je obraz neviditeľného Boha, prvorodený zo všetkého stvorenia, lebo v ňom bolo stvorené všetko na nebi a na zemi, viditeľné i neviditeľné, tróny aj panstvá, kniežatstvá aj mocnosti. Všetko je stvorené skrze neho a pre neho“. (Kol 1,15-16) Podľa tohto citátu je človek Ježiš a s ním celé ľudstvo, zmyslom a cieľom celého kozmu. Anjeli boli postavení do služby tohto plánu Spásy.

Simeonovo prorocké slovo k P. Márii tvrdí: „On je ustanovený na pád a na povstanie pre mnohých v Izraeli a na znamenie, ktorému budú odporovať. A tvoju vlastnú dušu prenikne meč..“ (Lk 2,34) V tomto verši je reč o proteste, ktorý zasahuje ľudstvo, ale ešte skôr svet anjelov až do najvyšších hierarchií. Protest patrí dieťaťu na rukách Matky. Jedným je na pád, iným na povstanie. V liste Hebrejom je naznačené, že anjeli sú vyzvaní pokloniť sa Vtelenému Božiemu Slovu. „...keď uvádza prvorodeného na svet, hovorí: „Nech sa mu klaňajú všetci Boží anjeli.“ (Hebr 1,6) Anjeli vo svojom poznaní, ktoré preniká kozmické súvislosti a mocou prevyšujúci človeka, existujúci mimo čas, vidia všetko z nadhľadu. A tak im bolo dané nahliadnuť do plánu, ako sa Boh v Ježišovi Kristovi stane človekom s ponukou takéhoto Boha uznať za svojho Pána a za svoju Spásu.

Z toho vyplýva, že kritériom možnosti mať účasť na večnej Božej blaženosti je Ježiš, Vtelené Božie Slovo. Anjeli mohli poznať: taký je Boh, toto je Boh, toto nepatrné dieťa, tento muž, ktorý svojím učeníkom pokorne umýva nohy, milujúci aj nepriateľov, tento bičovaný, posmievaný, oplúvaný, tento na kríž priklincovaný. Poznali, že Boh sa zjavuje skrze človeka. A ako zareagovali anjeli, keď to videli a nazreli do Božích plánov, vedomí si pri tom vlastnej nesmiernej prevahy nad človekom?“ (zrov. Dedičný hriech z biblického pohľadu, Heinrich Spaemann, Überlingen, Nemecko Geist und Leben, 1992/3)

Niektorí sa rozhodli pre svoju presilu a proti takému Bohu a proti človeku, ako možnému „Zjaveniu Boha“. Vzbúrili sa proti tichosti a pokore Božej. Odvrat od Boha, od Lásky, ktorá sa kvôli človekovi dala ukrižovať, sa prekrýva s ich rozhodnutím: človeka vytrhnúť jeho Stvoriteľovi a v bezodnej nenávisti ho znivočiť, a tým zasiahnuť aj samého Boha. Tak sa vzbúrili proti princípom Lásky, na ktorých je vybudované celé Nebo, aby silnejší pomáhal a slúžil slabšiemu, aby múdrejší pomáhal neskúsenému, aby ten, kto chce byť prvý, slúžil ostatným. Týmto spôsobom slúžiacej spolupráce by anjeli sami dosiahli svoju vlastné posvätenie a dokonalosť.

Satan a jeho anjeli sa stavajú proti zbožšteniu človeka, proti Vteleniu Lásky. Písmo sv. hovorí: „Veď Boh neušetril ani anjelov, keď zhrešili, ale zvrhol ich do tmavých priepastí podsvetia a dal ich strážiť až do súdu.“ (2 Pt 2,4). Pád anjelov spočíva v slobodnom rozhodnutí radikálne odmietnuť Boha a jeho vládu. Ich vzburá je vzburou proti Božiemu charakteru a to je hriech proti Duchu Svätému. Satanová moc nie je neobmedzená i on je len tvor, síce mocný vzhľadom k nám, ale nie vzhľadom k Bohu. Nemôže zmariť budovanie Božieho kráľovstva. I keď pôsobí vo svete z nenávisti voči Bohu a jeho kráľovstvu, ktoré je v Ježišovi Kristovi, a i keď jeho činnosť pôsobí vážne škody duchovného i fyzického rázu, túto činnosť dopúšťa Božia prozreteľnosť, ktorá mocne a pritom nenásilne riadi dejiny. Prečo Boh dopúšťa túto diablovu činnosť je tajomstvom, avšak vieme, že „všetko napomáha k dobru tým, ktorí milujú Boha“. (Rim 8,28) Táto vzburá anjelov sa odohrala skôr ako na scénu vstúpil človek.

Kniha Genезis pokračuje: „Potom Pán Boh vysadil v Edene, na východe, záhradu a v nej umiestnil človeka, ktorého stvoril.“ Bez predchádzajúcich osobných zásluh bol človek umiestnený do Raja. Bol vyzvaný, aby Raj obrábal a strážil. Židovský midraš hovorí, že sa Adamovi na počiatku zjavilo Božie Slovo, v ktorom poznával tajomstvá všetkých stvorených vecí. Existenciu tohto Prazjavenia potvrdzuje všeobecné rozšírenie náboženských pojmov, vedomosti starovekých národov prevyšujúce prirodzené možnosti človeka a fakt, že ľudská inteligencia sa zapája len v kontakte s inou inteligenciou. Ľudia, ktorí sa v detskom veku zatúlali do divočiny a vyrastali pod vplyvom zvierat, si nedokázali osvojiť ľudskú reč a intelektuálne sa nerozvíli, ale zostali na úrovni zvierat.

Adam dostal informácie o všetkom, ale chýbala mu osobná skúsenosť. Práve tento fakt bol jedným z možných predpokladov diablovho pokúšania. Medzi poznaním a osobným prijatím poznaného existuje priestor, ktorý by sme mohli označiť ako oblasť viery. Adam teoretický vedel, ale poznané si vierou neprisvojil. Božie Slovo nezostalo v jeho srdci, lebo ho neprijal s istotou. Keby Adam uveril Bohu, bolo by mu to počítané za spravodlivosť a nezhrešil by. Do ľudskej naivity zaznieva Božie Slovo. Je potrebné s istotou uveriť Bohu a brániť sa diablovi silou svojej viery. Z nedostatku skúsenosti mal Adamovi pomôcť experiment s dobrom, ku ktorému bol pozvaný. Mal na to širokú možnosť, pretože ovocie všetkých stromov, okrem jedného, mohol zakúsiť. V prípade stromu poznania, kde ovocie spôsobuje smrť, mu mohla pomôcť viera Bohu. Experiment si nemôžeme dovoliť tam, kde ide o život. Tam je múdrejšie oprieť sa o vieru.

Druhým predpokladom diablovho pokúšania bola Adamova túžba po Bohu. Sám Boh vložil do srdca človeka túto túžbu. Veď prikázanie lásky k Bohu bolo Adamovi zrejme od okamihu prvého stretnutia s Ním. Adam bol neodolateľne priťahovaný na stretnutie s Božím Slovom, ktoré sa mu zjavovalo ako „nebeský človek“. Ak bol človek pokúšaný „byť ako Boh“, nebol hriech v tom, že „to chcel“, ale v tom „ako to chcel“. Sv. Maxim Vyznavač hovorí, že človek bol stvorený v stave svätosti a určený k tomu, aby bol Bohom úplne „zbožštený“ v sláve, zvedený diablom chcel byť „ako Boh“, avšak „bez Boha a pred Bohom, nie podľa Boha“. Chcel Moc bez zodpovednosti Lásky. Boh je Láska a Láska má tajomnú moc premieňať milujúceho do podoby milovaného.

V Raji rástlo množstvo stromov, ale dva sa spomínajú menovite. „Strom života“ a „Strom poznania dobra a zla“. „Strom života“ nazývajú Židia valčeky, na ktorých je navinutý zvitok Tóry. Strom života nám teda predstavuje Boží zákon a požívanie jeho ovocia cestu poslušnosti a viery a zároveň cestu Spásy. Človek bol stvorený v stave cesty, ako bytosť na ceste k dokonalosti. Bol mu daný návod k dosiahnutiu plného Života, Boží zákon. Nepotreboval žiadne zásluhy, aby sa do Raja dostal, ale potreboval ostražitosť, aby o Raj neprišiel.

Tajomný strom, ktorému sa mali ľudia vo vlastnom záujme vyhýbať nám zjavuje, že prví ľudia vstúpili do sveta poznačeného pádom anjelov. Je zaujímavé, že priamo uprostred raja sídli pokušiteľ. Boh človeku otvorene hovorí o nebezpečenstve, ktoré je spojené s jedením ovocia stromu poznania, ale diablovi nezabraňuje v prístupe k človeku, i keď človeka pred týmto kontaktom vystríha. Z toho vidíme, že pokúšenia sú súčasťou nášho duchovného rastu. Sv. František hovorí, že každé premožené pokúšenie je ako snubný prsteň, ktorým sa Pán zasnuhuje s dušou svojho služobníka. V každom pokúšení je nám z Božej strany položená otázka: „Miluješ ma väčšmi ako toto?“ A podľa sv. Bonaventúru: „Silou Lásky budeš premenený v to, čo miluješ“. Toto je jediná cesta zbožštenia človeka. Nezávidieť ale milovať.

„Strom poznania dobrého a zlého“ symbolický naznačuje neprekročiteľnú hranicu, ktorú človek ako tvor musí v záujme seba zachovania uznávať a rešpektovať. Človek pri stvorení dostal „návod na použitie“ so „záručnou lehotou“. Tým návodom je Boží zákon a záručnou lehotou Večný život. Ako náhle sa človek rozhodol nerešpektovať návod na svoje použitie, bola mu odmietnutá aj záručná lehota. Človek závisí na Stvoriteľovi, je podriadený zákonom stvorenia a mravným normám, ktorými je riadené užívanie jeho slobody. Boh stvoril človeka ku svojmu obrazu a zahrnul ho svojím priateľstvom. Človek, ako oduševnený tvor, však nemôže žiť toto priateľstvo ináč, ako poslušnosťou Božím príkazom. „Kto zachováva moje prikázania, ten ma miluje!“ hovorí Ježiš. Toto je zmysel zákazu, ktorý človek dostal.

Strom „poznania dobra a zla“ nám predstavuje inú alternatívu ako vieru Bohu. Človek bol pozvaný k tomu, aby vierou prijal Boží zákon ako návod pre svoj život. Boží zákon presne vymedzuje, čo je dobre a čo zlé a toto človek nemôže zmeniť. Cirkev učí, že podstata prvotného hriechu, tkvie v tom, že si človek prisvojil dispozičné právo na svoj život. Sám chce rozhodovať o tom, čo je dobré a čo zlé a na to nemá právo, lebo to je zjavené Božím Slovom. Týmto rozhodnutím dal prednosť sebe samému pred Bohom a tým pohrdol Bohom, zvolil sám seba proti Bohu. Jesť zo stromu poznania dobra a zla, teda môže znamenať pohrdnutie Božím Zákom, snahu zobrať si život do svojich vlastných rúk a žiť len podľa vlastnej predstavy, z vlastných síl a pre seba. A to je opak viery. Je to smerovanie, ktorá nás vyháňa z raja. Odvtedy je každý hriech neposlušnosťou voči Bohu a nedostatkom dôvery v jeho dobrotu. Táto svojvôľa charakterizovaná postojom aktívnej vzbury, alebo pasívneho nezájmu, je dôkazom toho, čo biblia nazýva hriechom.

Sv. Bazil hovorí, že prvé prikázanie, ktoré človek dostal, bolo prikázanie pôstu: „Pretože sme sa nepostili, boli sme z Raja vyhnaní. Budeme sa postiť, aby sme sa mohli do Raja vrátiť!“ Pôst je tu chápaný ako základný ľudský postoj, múdre „seba obmedzenie“ v záujme „seba zachovania“. V záujme sebazáchovy musíme prijať určité seba obmedzenie. Opak toho, čo urobil Adam, keď jedol zo stromu poznania. V ktorej oblasti sa má odohrávať osobný pôst, to musí odhaliť každý sám. Je to oblasť, v ktorej si hriechom ubližujeme. Každým hriechom si ubližujeme.

Boh dal ľuďom všetko, čo potrebovali k blaženému životu. Daroval im bytie a daroval im aj prostredie potrebné pre ich rozvoj. To všetko boli znaky Lásky a človek ich mal rozlúštiť vierou. Boh stvoril človeka, aby sa stal Jeho obrazom a tým ho pozval na cestu zbožštenia. Avšak, ako rastúci a seba uskutočňujúci tvor mal aj človek pre tento stupeň podobnosti so Stvoriteľom dozrieť do uznania a rozoznávania hranice medzi Stvoriteľom a tvorom, do poklony a úcty voči svojmu Stvoriteľovi, do vďaky za svoje stvorenie a za celé stvorenstvo a dozrievať viac a viac do poznania, ako všetko v prírode navzájom súvisí. Tak by bol človek dosiahol v rastúcej viere a láske, plnú vnútornú moc a zodpovednú silu konať. Potom by bolo namieste v takejto zrelosti všetky dary a schopnosti, postaviť do služby Lásky podľa úmyslu Stvoriteľa. Človek však na túto zrelosť nečakal.

24. Dôsledky prvotného hriechu

„A potom, keď počuli hlas Pána, Boha, ktorý sa za denného vánku prechádzal po záhrade, skryl sa Adam i jeho žena pred Pánom, Bohom, medzi stromami záhrady. I zavolať Pán, Boh, Adama a povedal mu: „Kde si?“ On odpovedal: „Počul som tvoj hlas v záhrade, nuž bál som sa, lebo som nahý a preto som sa skryl.“ (Gn 3,8-10) Písmo ukazuje dramatické následky prvého hriechu, ktorého sa osobne dopustili naši prarodičia. Teológia nás poučuje, že prvotný hriech nie je náš osobný hriech, hoci sa každého osobne dotýka.

Čo spôsobil prvotný hriech? Prvý dôsledok nachádzame v prečítanom texte z knihy Genezis. Človek začína mať strach z Boha. Adam sa pred Bohom skrýva. Pred hriechom mu bola prirodzená prvotná dôvera a všeobímajúca láska. Hriech v jeho duši zatemnil obraz Boha a namiesto prvotnej dôvery sa začal v ňom objavovať strach. Strach spôsobuje, že sa človek stáva bytosťou opancierovanou, uzavretou. Sv. Augustín označuje hriešnika zvláštnym výrazom „homo incurvatus in se“, teda človek skrútený do seba. Namiesto viery, ktorá mala viesť k láske ho formuje strach.

Prví ľudia v raji žili v ráde Bohočloveka, v milosti Kristovej. Mali v srdci Božie Slovo a žili v Duchu Svätom, ale svojou neposlušnosťou stratili Božie priateľstvo, ale nestratil Božiu Lásku. Priateľstvo môžeme definovať ako pohodu Lásky. Boh neprestáva človeka milovať, ako nám to dokazujú celé dejiny spásy, ale nemôže sa prejavíť v ňom bez jeho súhlasu, ako činná Láska, lebo rešpektuje ľudskú slobodu. Bez Boha človek nemôže naplniť zmysel svojej existencie „stať sa Božím obrazom“. Nie je v ňom Dobrota, Múdrost', Spravodlivosť a Svätosť. Bez Boha je človek bezmocný, vydaný do područia svojich pudov. Toto vyjadruje grécke slovo HAMARTIA, ktoré znamená toľko ako stav stratenej Spásy. V hriechu sa konalo proti Bohu, po hriechu človek existuje proti Bohu.

Sv. Pavol stav človeka po dedičnom hriechu charakterizuje, ako stav bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a z toho plynúcej morálnej bezmocnosti. Táto bezbožnosť sa týka všetkých. Je to stav neprítomnosti Božieho Ducha v našom srdci. My všetci, ako potomci Adama, sa rodíme s touto duchovnou prázdnotou v srdci. Nie sme bezbožní v zmysle svetonázoru, ale v zmysle absencie Božej dobroty a moci v našich srdciach. Problém nie je len v tom, čo konáme, ale v tom, čo po prvotnom hriechu sme. Dokážeme byť slušní, ale bez Boha nemôžeme byť skutočne dobrí. Človek sa rodí ako bezmocný voči diabli, stáva sa otrokom hriechu.

Človek stratil Ducha Svätého - bytostnú Dobrotu, Rajskú blaženosť. Prebudila sa v ňom žiadostivosť. Písmo hovorí, že sa mu „otvorili oči“. Krása teľa sa stala pre človeka veľkým problémom. Človek sa už nedokázal na druhého dívať s láskou, ktorá je z Boha, ale len zo sebeckou žiadostivosťou. Tak ako bezprostredne vyšiel z božích rúk, túto veľmi ťažko zvládnuteľnú situáciu nepoznal. Prečo? Lebo vnútorne bol spojený s omnoho väčším prameňom šťastia, ako je ľudská sexualita. V jeho srdci bola ustavičná radosť z Boha, lebo aj v blížnom nachádzal Boží obraz. A preto, i keď určite aj u prvých ľudí existovalo sexuálna túžba, nebola dominantná, ale bola hodnotou až po láske k Bohu, zjavujúcom sa v človeku. Človek mohol existovať vo svojej nahote a nebol to pre neho problém. Človek ustavične túži po tejto stratenej blaženosti. My všetci, ako potomci Adama, máme v sebe hlboko vpísanú spomienku na túto prvotnú blaženosť, ktorú sme v Adamovi stratili, a preto ju hľadáme a nie vždy správnym spôsobom a na správnych cestách. Boh sa zľutoval nad človekom a ušil mu koženú suknicu.

Ďalším dôsledkom je skutočnosť, že človeku sa zatemnil rozum, stratil Svetlo poznania. Adamovi na počiatku svietilo Svetlo poznania, v ktorom vedel o sebe i o prírode všetko. Len takto vieme pochopiť určité stopy Prazjavenia, ktoré sa zachovali v niektorých starovekých kultúrach. Po hriechu sa rozum človeka zatemnil a vôľa sa naklonila ku zlu. I ten najmenší chrobáčik „vie“ po svojom vyliahnutí, čo je pre neho dobré a čo mu osoží a človek, vrchol stvorenia, to nevie. Nepozná ani zákonitosti tela, v ktorom žije. Je paradox, že existujeme v tele, o ktorom nevieme skoro nič a ak niečo vieme, tak len za cenu štúdia. Človek sa musí všetko učiť.

Súlad, v ktorom žili prví ľudia vďaka priateľstvu s Bohom, je zničený. Vláda duchovných schopností duše nad telom je podlomená, spojenie muža a ženy je podrobené napätiam, ich vzťahy sú poznamenané žiadostivosťou a sklonom k panovaniu. Ľudia netvorí prirodzené spoločenstvo ako zvieratá. A to všetko preto, lebo človek stratil svoj stred, ktorým je Božie Slovo, ktoré je základom pre rovnaké myslenie a chcenie. Súlad s tvorstvom je rozbitý, stvorenie sa človeku odcudzilo a stalo sa mu nepriateľom. Vinou človeka je stvorenie „podrobené ničotnosti“ (Rim 8,20). Aké mohlo byť krásne, žiť v prirodzenosti, ktorá nie je narušená, ktorá môže to, čo chce, lebo nechce zlo. Aké úžasné je mať Boží zákon vpísaný hlboko v srdci a počúvať tento zákon, tak ako počúvajú zvieratá zákony prírody. Toto Adam stratil a spolu s ním my všetci.

Hriech je previnenie proti rozumu, pravde a svedomiu: je to priestupok proti pravej láske k Bohu a blížnemu spôsobený zvráteným lipnutím na určitých dobrách. Bol definovaný ako „slovo, skutok alebo túžba proti večnému zákonu“. Spomením niekoľko gréckych výrazov, ktorými Písmo označuje hriech. Grécke slovo ADIKIA, vyjadruje fakt, že každý hriech je nespravodlivosťou voči Bohu, popieraním Božieho práva na človeka. Ďalšie grécke slovo PSEUDOS vyjadruje, že hriech je klamstvom. Hriešnik žije v poddanstve klamstva a lži, ďaleko od svetla Pravdy. Grécke slovo ANOMIA vyjadruje skutočnosť, že každý hriech je porušením Božieho zákona. Kto sa stavia proti Božiemu zákonu, stáva sa neposlušným samému Bohu. Hriech je niečím omnoho temnejším a hrozivejším, než si človek dokáže predstaviť. Hriech je sebeláskou až k pohrdaniu Bohom.

Prvé miesto v Písme, kde je priamo použité slovo „hriech“ sa nachádza v Gn 4, keď sa opisuje pokušenie, ktoré prežíva Kain: „Tu povedal Pán Kainovi: „Prečo sa hneváš a prečo sa ti zamračila tvár? Či nie je to takto: Ak robíš dobre, môžeš sa vystrieť, ale ak dobre nerobíš, číha hriech pri dverách a sleduje ťa (dychtí po tebe) jeho žiadostivosť, a predsa ty ju máš ovládať (ty však máš nad ním vládnuť)?“ V hebrejskom texte je slovo „hriech“ rodu ženského, sloveso dychtiť je v mužskom rode. Je tu použité to isté slovo, ako o žene, ktorá bude dychtiť po mužovi. Hriech je tu predstavený ako démon, ktorý chce človeka ovládnuť. 1 Pt 5,8 sa hovorí, že ako hladný lev túži po koristi, tak diabol žiadostí za človekom, aby ho ovládol. Ale i nám je povedané: „Ty však máš nad ním vládnuť!“ Každým zlým skutkom sa človek otvára démonom. A toto je ďalší posun do biedy, nielen prázdnota od Boha, ale aj ovládanie zlým.

Vnútorňú situáciu, ktorá sa objavila v človeku po hriechu, veľmi výstižne opisuje sv. Pavol v liste Rimanom: „Vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, zapredaný hriechu. Ani nechápem, čo robím, lebo nerobím to, čo chcem, ale robím to, čo nenávidím. No ak robím to, čo nechcem, priznávam zákonu, že je dobrý. Potom to však už nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne sídli. Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, nesídli dobro; lebo chcieť dobro, to mi je blízko, ale robiť dobro nie. Ved' nerobím dobro, ktoré chcem, ale robím zlo, ktoré nechcem. No ak robím to, čo nechcem, už to nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne sídli. Badám teda taký zákon, že keď chcem robiť dobro, je mi blízko zlo.“

Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom; ale vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. Ja nešťastný človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela smrti? Ale nech je Bohu vďaka skrze Ježiša Krista, nášho Pána! Ja sám teda myslou slúžim Božiemu zákonu a telom zákonu hriechu." (Rim 7,14-25) Sv. Pavol nás poučuje: „...veď všetci zhrešili a chýba im Božia sláva " (Rim 3,23) alebo „všetci sú pod hriechom" (Rim 3,9). A nakoľko platí toto Pavlovo tvrdenie, človek sám od seba nedokáže vypovedať, čo je to hriech a to proste preto, že je sám v hriechu a je teda voči nemu zaujatý. Jedine Božie Zjavenie dokáže správne definovať hriech. Preto musí o hriechu hovoriť sám Boh.

Sv. Pavol hovorí o poblúdenosti ľudského srdca, spôsobenej nesprávnou základnou voľbou proti Bohu. Predstavuje nám plody tejto voľby na poli morálky: všeobecná uvoľnenosť mravov, ktorá predstavuje „rieku zatratenia", ktorá unáša ľudstvo ku skaze, bez toho, aby si to ľudia všimli. Načrtáva ohromujúci obraz zvrátenosti v pohanskej spoločnosti: pýcha, modlárstvo, spupnosť, zlomyseľnosť, nespravodlivosť, chamtivosť, závisť, podvádzanie, neposlušnosť rodičom, podlosť, homosexualita. Tieto osobné hriechy sú dôsledkom základného. Základný hriech, prvotný predmet Božieho hnevu, vidí sv. Pavol v bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a hneď presne vysvetľuje ako sa bezbožnosť prejavuje: v odmietnutí oslavovať Boha (gr. DOXAZEIN) a v odmietnutí vďačnosti voči Bohu (gr. EUCHARISTEIN). Inými slovami, v odmietnutí uznať Boha v jeho Božstve, nevzdávaní mu patričnej úcty. Bezbožnosť spočíva v „ignorovaní" Boha, svojho Otca a Stvoriteľa, svojho Pána. Ignorovať neznamena: „nevedieť, že Boh existuje", ale chovať sa tak, akoby neexistoval.

Možno nás zarazí, že apoštol prehlasuje všetok morálny úpadok, za následok Božieho hnevu. Boží hnev tu chápeme ako odstúpenie Boha z ľudského života. Človek je bez Boha úplne stratený vo svojich neovládaných podnetoch a vášniach. Hriech je súčasne trestom sám sebe. Boh je „donútený" ponechať ľudí im samým, aby nedal za pravdu ich nespravodlivosti a aby tak hľadali cestu naspäť. Sv. Augustín hovorí: „I keď sú tieto činy trestom, sú sami o sebe hriechom, lebo trestom za nečistotu je zasa nečistota sama: Boh trestá zlo a z jeho trestov pramenia ďalšie hriechy." (De nat. et grat. 22,24)

„Čo sa dozvedáme z Božieho zjavenia, to sa zhoduje so skúsenosťou. Veď ak skúma človek svoje srdce, poznáva, že je naklonené i ku zlému a zapletené do mnohých špatností; to nemôže pochádzať od dobrého Stvoriteľa." (GS 13) Cirkev vždy učila, že mnohé úbohosti, ktoré ľudstvo ťažia, a ľudská náklonnosť ku zlu a ku smrti nemožno pochopiť bez prihliadnutia ku skutočnosti, že Adam nám odovzdal hriech, ktorým sme nakazení od počatia a ktorý je „smrťou duše".

„Pán, Boh.. vyhnal človeka a na východ od raja Edenu postavil cherubov a vytasený ohňový meč, aby strážili cestu k stromu života. (Gn 3,23-24) Žijeme vo „vyhnanstve ďaleko od Pána". Písmo sväté hovorí o dvoch skutočnostiach, ktoré ovládli ľudskú realitu a od ktorých sa Boh dištancuje: je to hriech a smrť. Sv. Ján Damaský k tomu hovorí: „Boh nás stvoril k neporušiteľnosti, a keď sme prekročili jeho spasiteľné prikázania, potrestal nás rozkladom - smrťou, aby sa zlo nestalo nesmrteľným." Smrť ukončuje existenciu zla v osobe konkrétneho človeka.

Tak ako po prvotnom hriechu, keď sa Boh pýta: „Adam, kde si?" aj po zavraždení Ábela sa vyskytuje otázka s opytovacím zámenom „kde": „Kde je tvoj brat". Ľudský hriech spôsobuje chaos? Bol zmarený ľudský život a to znamená prenikavý zásah do Božej zvrchovanosti. Preliata krv volá k Bohu o pomstu. Začarovaný kruh pomsty sa stále šíri, dokiaľ nepríde ten, ktorého krv volá o odpustenie a to je Pán Ježiš Kristus.

3 1. N a r o d e n i e P á n a

Dnešný deň stojíme pred tajomstvom Bohorodičky a zároveň pred tajomstvom vyvolenia Izraela. Prečo Boh vyvolil k takémuto úžasnému poslaniu dcéru tohto ľudu. Sv. Pavol v liste Hebrejom hovorí: „Lebo vierou podmaňovali kráľovstva, prislúchovali spravodlivosť, dostali od Boha prisľúbenia.“ (Hebr 11,33) Vladimír Solovjev upozorňuje na niektoré črty tohto národa, ktoré vzbudili Boží záujem: „Židia vynikajú hlbokou religiozitou, nábožnosťou, oddanosťou Bohu až do úplnej sebažertvy. Je to národ Zákona a prorokov, mučeníkov a apoštolov. Pravý Boh urobil z Izraela svoj národ preto, že Izrael prijal Pravého Boha za svojho. Keď sa patriarchovia a vodcovia židov oddelili od modlárskeho pohanstva a svojou vierou sa pozdvihli nad poverčivosť chaldejskej mágie a aj nad chytrosť Egypta, stali sa hodnými Božieho vyvolenia. Boh si ich vyvolil, zjavil sa im, uzavrel s nimi zväzok. Je to vo svetových dejinách jedinečný jav, lebo u nijakého iného národa náboženstvo nenadobudlo takú formu spojenectva alebo zmluvy medzi Bohom a človekom.

Naše náboženstvo sa začína osobným vzťahom medzi Bohom a človekom v dávnovekej zmluve s Abrahámom a Mojžišom a utvrdzuje sa čo najužším osobným spojením Boha a človeka v Novej zmluve Ježiša Krista, v ktorom obe prirodzenosti prebývajú bez splynutia ale i bez rozdelenia. Tieto dve zmluvy Stará a Nová, nie sú dve rozdielne náboženstvá, ale len dva stupne jedného a toho istého bohoľudského náboženstva. Toto jedine pravé bohoľudské, židovsko - kresťanské náboženstvo sa uberá priamou a kráľovskou cestou medzi dvomi krajnými omylmi pohanstva, v ktorom ráz človeka pohlcuje božstvo (v Indii), inokedy samo božstvo sa mení na tieň človeka (v Gréckej a Rímskej mytológii).“

Tajomstvo Bohorodičky nám hovorí o veľkosti človeka v Božích očiach. Človek môže byť partnerom v láske k Bohu. A táto láske k Bohu je vrcholne plodná a jej ovocím je - Ježiš Kristus. Evanjelium nám ukazuje, že sa človek môže stať Božou matkou. Sv. František tvrdí: „Sme Kristovými matkami, keď ho nosíme v srdci a vo svojom tele božskou láskou a čistým a úprimným svedomím. Rodíme ho svätými skutkami, ktoré majú druhým žiarit ako príklad!“ O Barnabášovi sa píše v 11 kap. Sk, že bol „plný Ducha Svätého a viery“. Viera, ktorá stojí na počiatku nášho posvätenia a spôsobuje, že v Duchu Svätom prijímame Krista, tá istá viera má viesť k prejavom Ducha Svätého navonok. Ten, ktorého sme skrze vieru prijali sa chce vierou prejať našimi skutkami.

Aj o P. Márii platí, že hoci Krista rodí ako samostatnú bytosť, nikdy ho neprestáva vlastniť ako svoj Život. Môže povedať: „Nežijem už ja, ale žije vo mne Kristus!“ Mária ho nielen porodila, ale ho stále žije a to až natoľko, že všetko, čo sa s ním deje ako s jej synom, sa veľmi bytostne dotýka jej samotnej, nielen ako jeho biologickej matky, ale ešte viac ako matky jeho mystického tela. Máriino Božské materstvo sa realizuje v dvoch rovinách, telesnej a duchovnej. Mária je nielen Božou Matkou, pretože nosila telesne Boha vo svojom lone, ale tiež preto, že ho najsamprv počala vierou vo svojom srdci. Cirkevný učiteľ Origenes hovorí: „Čo mi prospeje, že sa Kristus raz narodil v Betleheme, ak sa nenarodí vierou v mojej duši.“

Keď hovorí Písmo Sväté o Márii, neustále vyzdvihuje dva základné momenty, ktoré v obecnej ľudskej skúsenosti, definujú materstvo ženy. Je to počatie a pôrod. Anjel hovorí Márii v evanjeliu podľa Lukáša: „Počneš a porodíš syna“. Tieto dva momenty nachádzame aj v evanjeliu podľa Matúša. Izaiášovo proroctvo, ktoré toto všetko predpovedá, sa vyjadruje tak isto: „Panna počne a porodí syna“.

Aj pri tejto príležitosti sa potvrdzuje, že Západné i Východne kresťanstvo, každé zvlášť, vlastní po jednom kľúči k plnému pochopeniu a otvoreniu tohto tajomstva Bohorodičky. Názov užívaný v latinskej cirkvi „Dei Genitrix“ vyzdvihuje skôr moment počatia z Boha. Počatie je spoločné, týka sa otca i matky. Názov „Theotokos“, ktorý používa grécka cirkev, vyzdvihuje skôr moment pôrodu, ktorý je výlučne vecou matky.

Bohorodička je titul, ktorý naplnil úžasom liturgiu cirkvi. Cirkev si prisvojovala údiv židovského ľudu, aký nastal vo chvíli, keď sa Božia sláva zniesla v podobe oblaku do chrámu a svoj údiv nad P. Máriou vyjadrila podobným zvolaním: „Ten, ktorého nemôžu obsiahnuť nebesia, uzatvoril sa do tvojho lona a stal sa človekom.“ Otcovia hovorievali: „Marino lono je svadobným lôžkom, na ktorom došlo ku svadbe Boha s ľudstvom“ alebo „miestom, v ktorom sa Boh zjednotil s človekom“. Otcovia ju nenazývali Bohorodičkou preto, že by v nej mala pôvod Božská prirodzenosť Slova ale preto, že sa z nej narodilo sväté telo, obdarené rozumovou dušou, s ktorou sa spojilo Božie Slovo tak, že s ňou vytvorilo jedinu osobu.

Mária nie je Bohorodičkou v tom, zmysle, že by bola existovala skôr ako II. Božská Osoba a bola príčinou jej zrodu. Veď v Kréde vyznávame, že Boží Syn je Boh z Boha, Svetlo zo Svetla, splodený nie stvorený jednej podstaty s Otcom. Ak hovoríme o Márii ako Bohorodičke, tak tým vyznávame, že skrze ňu vstúpila II. Božská osoba, teda Božie Slovo do nášho ľudského sveta a do našej ľudskej prirodzenosti. Mária je jediná v celom tvorstve, ktorá môže Ježiša osloviť tým istým spôsobom ako Otec: „Ty si môj Syn, ja som ťa dnes splodila!“ Sv. Ignác Antiochijský hovorí so všetkou prostotou, že: „Ježiš je z Boha a z Márie.“, ako keď mi povieme o niekom, že je synom toho a tej.

Titul Bohorodička nám hovorí o Božej pokore. Boh prijal závislý spôsob existencie, aby nás učil, čo to je pokora. Ľudia vo svojej pýche bojujú proti tomu, aby museli uznať, že sú na niekom závislí, že bez vôle rodičov by tu vôbec neboli. Porovnajme to s Božou pokorou, ktorá chce prijať toto závislé bytie. Človek chce vo svojej pýche hľadať Boha, kdesi veľmi vysoko a nepozoruje, že Boh sa vo svojej pokore znížil. Boh sa mlčky sprítomňuje v útrobach ženy. Boh zostupujú priamo do srdca hmoty, lebo slovo „matka, mater“, je odvodené od „matéria“. Boh, ktorý sa stáva telom v lone ženy, je ten istý, ktorý sa sprítomňuje v srdci hmoty, v Eucharistii. Sv. Irenej tvrdí, že kto neverí v zrodenie Boha z Panny Márie, nemôže veriť ani v Eucharistiu.

Keď si Boh zvolil túto cestu prostredníctvom ľudskej matky, aby sa sám mohol zjaviť, pripomenul ľudskej pochabosti, ktorá vidí zlo tam, kde nie je, a nevidí ho tam, kde je, že všetko je čisté. Prehlásil, že všetko, čo stvoril, je sväté. Posvätil a vykúpil nielen abstraktnú prirodzenosť, ale tiež ľudské narodenie a celú hmotnú existenciu. Predovšetkým zjavil Boh dôstojnosť ženy ako takej. „Keď sa naplnil čas, poslal Boh svojho Syna, narodeného zo ženy“ (Gal 4,4). Keby Pavol prehlásil „narodeného z Márie“ išlo by len o životopisný údaj. Keď však prehlásil: „narodeného zo ženy“, dodal svojmu prehláseniu univerzálny a nesmierny dosah. Sama žena, každá žena, bola povýšená v Márii k takejto neuveriteľnej výške.

Matka nie je titul ako iné tituly, ktoré sa človeku dávajú zvonka, ale nespôsobujú v ňom žiadnu vnútornú zmenu. Žena sa stane matkou a tým získa skúsenosti, ktoré ju navždy poznamenajú v celej bytosti, telesne i duševne. Telesne je to skúsenosť počatia, tehotenstva a pôrodu; na duchovnej úrovni získava nové vedomie o sebe, o svojom poslaní a o svojich schopnostiach. Prežíva novú formu lásky voči bytosti, ktorú nosí pod srdcom. Žena, keď sa raz stala matkou, je matkou naveky. Jej dieťaťu je určené, aby žilo naveky ako samostatná bytosť vďaka svojej matke a aby sa k nej chovalo tak, ako k matke.

Dogma o Bohorodičke bola definovaná ako reakcia na blud patriarchu Nestória, ktorý tvrdil, že Máriu nemôžeme nazývať Božou matkou, ale len matkou Kristovou, teda len ľudskou matkou človeka Ježiša. V tejto dogme ide o uznanie pravdy, že Kristus je od prvého momentu počatia Pravý Boh ale aj Pravý človek a je teda vo vlastnom slova zmysle jej synom, ale neprestáva byť Synom Božím. A teda aj ako Syn Boží prijal Máriu za svoju ľudskú matku a ona sa takýmto spôsobom stala Matkou Vteleného Slova. Mária je teda živou bránou, skrze ktorú zostúpil Boh medzi nás na túto zem. Preto tvrdíme, že Ježiš je človek, lebo sa narodil z Márie, ktorá je ľudským tvorom. Titul Bohorodička zároveň svedčí o Ježišovi, že je zároveň pravý Boh. Mária je Bohorodičkou len vtedy, keď v okamžiku pôrodu ten, ktorý sa rodí, je súčasne Bohom i človekom. Tento titul hovorí o hlbokoj jednote medzi Bohom a človekom, ktorá sa uskutočnila v Ježišovi, hovorí o tom ako sa Boh pripojil k sebe človeka najhlbšou jednotou aká existuje na svete, totiž jednotou osoby. Týmto spôsobom je titul Bohorodička akousi ochranou, ktorá nás chráni od toho, aby sme v Ježišovi oddeľovali Božstvo od človečenstva.

Sám titul „Bohorodička“ stačí, aby sa na ňom zakladala Marina veľkosť a aby zdôvodňoval poctu, ktorá sa jej vzdáva. Žiadny iný a väčší titul už nie je a nemôže byť. Titul Bohorodička je i dnes príležitosťou k stretnutiu a spoločnou základňou všetkých kresťanov. Z neho je možné vychádzať, aby sme dosiahli zhody o tom, aké miesto zaujíma Mária vo viere. Toto je jediný ekumenický titul nielen podlá práva, pretože ho definoval ekumenický koncil v Efeze, ale i faktický, pretože ho uznávajú všetky kresťanské cirkvi.

Martin Luther hovorí: „V názve „Bohorodička“ je obsiahnutá všetka jej česť. Nikto nemôže povedať jej alebo o nej nič väčšieho, i keby mal toľko jazykov, ako je stebiel trávy, hviezd na nebi a piesku v mori. I naše srdce má uvažovať, čo to znamená byť Matkou Boha.“ „Článok, ktorý tvrdí, že Mária je Bohorodičkou, platí v cirkvi od začiatku a Efezský koncil ho nevyhlásil ako niečo nové, pretože je to pravda, obsiahnutá už v evanjeliu a v Písme svätom. Tieto slová (Lk 1,31–32) - „Počneš a porodíš syna a dáš mu meno Ježiš. On bude veľký a bude sa volať synom Najvyššieho,“ a (Gal 4,4) - „Ale keď prišla plnosť času, Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy, narodeného pod zákonom“, zastávajú veľmi pevne názor, že Mária je skutočne Bohorodičkou.“ A vo formule viery zloženej po jeho smrti čítame: „Veríme, učíme a vyznávame, že Mária je právom nazývaná Bohorodičkou a že ňou skutočne je“

Ak človek nežije duchovným životom, môže sa mu zdať, že pri počatí Božieho Syna išlo len o historickú udalosť. Ak však žije duchovným životom, začína chápať, že „počatie z Ducha Svätého“ v každom z nás a „narodenie Krista“ do našich skutkov je stále aktuálnou vecou. To, čo sa deje pri dobrej spovedi a ak to pokračuje dobrým predsavzatím, môžeme pokojne nazvať „počatie Krista z Ducha Svätého“. Duchovne počína Krista každý, kto chce zmeniť svoj život k lepšiemu. Mária aj nám všetkým ukazuje, čo je príčinou jej Bohomaterstva? Je to jej viera Bohu a poslušnosť Božiemu Slovu. Je potrebné s istotou viery prijať Božie Slovo a uskutočniť ho v každodennom živote, aby sa aj do nás vtelilo Božie Slovo. Aby sa Božie Slovo znovu stalo telom v nás a skrze nás. Aby to Slovo vyžiarilo z našich bytostí vo forme dobrých myšlienok, slov i skutkov. Pretože len takto sa môžeme stať tým, čím mám byť - obrazom Boha.

Sv. Augustína hovorí: „Matka ho nosila v lone, my ho nosíme v srdci. Panna otehotnela keď sa v nej vtelil Kristus, naše srdce nech otehotnie vierou v Krista. Ona porodila Spasiteľa, naša duša nech porodí spásu a chválu. Nech nezostanú naše duše neplodné, ale nech sa stanú plodnými pre Boha.“

3 2. B o h o č l o v e k

III. Duchovný zákon hovorí: „Ježiš Kristus je jedinou Božou odpoveďou na hriech človeka. Len skrze neho môže poznať a zakúsiť Božiu lásku pre svoj život a poznať tiež plán spásy.“ Môžeme si položiť otázku: „Kto je Ježiš Kristus?“ Teológia nás poučuje, že Ježiš Kristus je Pravý Boh a Pravý človek - Bohočlovek. Človek, v ktorom sa dokonale uskutočnil Boží plán, o ktorom platí, že je Božím obrazom, Zjavením Boha. Skrze jeho ľudské telo sa stáva neviditeľný Boh - viditeľným, abstraktný - konkrétnym, nepochopiteľný sa stáva zrozumiteľným a Ten, ktorého nemôže objasniť celý vesmír sa stáva objasniteľným.

Ježiš ako Bohočlovek nám zjavuje úžasne pravdy o ľudskej prirodzenosti, že ľudská prirodzenosť je schopná prijať Boha. Skutočnosť Vtelenia ďalej ukazuje, že Boh chce prebývať v ľudskej prirodzenosti a nezriekol sa človeka napriek jeho zlyhaniu. Skutočná dokonalosť a veľkosť človeka je v Bohu. Spása je obnovou prvotného spoločenstva človeka s Bohom, ktoré prežívali prví ľudia v raji. Spása spočíva v tom, čo Ježiš celou svojou bytosťou zjavuje, spojenectvo, Nová zmluva človeka s Bohom uzavretá v ľudskom tele a krvi Ježiša Krista.

Celé Dejiny spásy ukazujú, že Boh do nášho ľudského sveta vstupuje skrze človeka, doslova môžeme povedať v závislosti na človeku. Svet, ktorý nám Boh dal, je skutočne naším svetom a Boh sa v ňom prejaví skrze našu vieru, nádej a lásku, skrze to, čo sme konali dobré. Už v Starom Zákone môžeme vidieť, že Boh chce zjaviť skrze človeka nielen svoju lásku a spravodlivosť, ale aj svoju moc. Keď má Mojžiš vyviešť vodu zo skaly a on zaváha a dva krát buchne palicou po skale, Písmo hovorí: „Ale potom Pán povedal Mojžišovi a Áronovi: „Pretože ste mi neverili a neoslávili ste ma pred očami Izraelitov, nevediete tento ľud do krajiny, ktorú im dám.“ (Num 20,12) Mojžiš je potrestaný za svoje zaváhanie, pretože s istotou neuveril Bohu a svojou vierou Boha neoslávil. Podobný postoj zaujme Ježiš voči apoštolom, keď si nevedia poradiť s posadlým: „Neveriace pokolenie, dokiaľ budem s vami? Dokedy vás mám ešte trpieť? Privedte ho ku mne!“ (Lk 9,19) Aj v prípade slepeho od narodenia Ježiš zdôvodňuje jeho chorobu tým, že sa na ňom majú zjaviť Božie skutky. Niekedy obviňujeme Boha z toho, že nezasahuje do sveta postihnutého zlom, ale toto je naša parketa, za ktorú nesieme pred tvárou Božou zodpovednosť.

V Ježišovi sa nám Boh Otec zjavuje zrozumiteľným spôsobom. Ježiš hovorí: „Kto vidí mňa, vidí Otca.“ Krásnu úvahu o tomto poslaní Božieho Syna nachádzame u sv. Ireneja v traktáte: „Proti bludom“: „Nik nemôže poznať Otca bez Božieho Slova, čiže bez Synovho zjavenia, a ani Syna bez Otcovej priazne. Otcovu priazeň však dovŕšil Syn: Otec posielal, Syn je poslaný a prichádza. A Otca, ktorý je pre nás neviditeľný a nevymedziteľný, poznáva jeho vlastné Slovo a hoci je nevysloviteľný, Ono nám ho vyslovuje. A zasa naopak: iba Otec poznáva svoje Slovo. Aj jedno aj druhé zjavil Pán. A preto Syn svojím zjavením zjavuje pravdu o Otcovi. Lebo zjavenie Syna je pravda o Otcovi: veď skrze Slovo sa zjavuje všetko....“

Veď to neviditeľné u Syna je Otec a to viditeľné u Otca je Syn. Syn v službe Otcovi zdokonaľuje všetko od začiatku až do konca a bez neho nik nemôže poznať Boha. Lebo pravda o Otcovi je Syn, pravda o Synovi je v Otcovi a skrze Syna sa zjavila. A preto Pán povedal: „Nik nepozná Syna, iba Otec, ani Otca nepozná nik, iba Syn a tí, ktorým to Syn zjaví.“ To „zjaví“ nebolo povedané iba do budúcnosti, akoby Slovo začalo zjavovať Otca až vtedy, keď sa narodilo z Márie, ale vzťahuje sa všeobecne na celý čas. Syn je od počiatku pri svojom stvorení a zjavuje Otca všetkým, ktorým chce, kedy chce a ako chce Otec.“

Trošku iným spôsobom tú istú pravdu hlása sv. Justín vo svojej apológii: „Uviedli sme svedectvá prorokov, aby sme dokázali, že Ježiš Kristus je Syn a vyslanec Boží, že existoval najprv ako Slovo, že sa niekedy zjavil v podobe ohňa, niekedy v podobe nehmotných bytostí, teraz však z Božej vôle sa stal kvôli ľudskému pokoleniu človekom a rozhodol sa vytrpieť všetko, čo mu na podnet démonov prichystali nerozumní Židia. Nikto nepozná Otca, iba Syn a nikto nepozná Syna, iba Otec, a komu by to chcel Syn zjaviť. Židia sa vtedy domnievali, že k Mojžišovi hovoril Otec všetkého a zatiaľ to k nemu hovoril Boží Syn, ktorý je nazývaný anjelom a vyslancom Božím. Preto ich právom pokáral prorocký Duch i samotný Kristus, že nepoznali ani Otca, ani Syna. O Synovi hovoria, že je to Otec, a tým dokazujú, že nepoznajú, ani Otca, ani nevedia, že Otec všetkého má Syna. Syn je Božie Slovo, Boží prvorodený a preto taktiež Boh. Kedysi sa v podobe ohňa či nehmotnej bytosti zjavil Mojžišovi a ostatným prorokom. Teraz v dobe vašej vlády, ako sme už povedali, sa z vôle Otca, skrze Pannu stal človekom, aby spasil tých, ktorý v neho veria, trpel pohrdanie a súženie, aby svojou smrťou a zmŕtvychvstaním premohol smrť.“

Katechizmus na otázku, prečo sa Slovo stalo telom, odpovedá: „S Nicejskokonštantinským vyznaním viery, odpovedáme a vyznávame: „On pre nás ľudí a pre našu spásu, zostúpil z nebies a mocou Ducha Svätého vzal si telo z Márie Panny a stal sa človekom.“ Slovo sa stalo telom, aby nás spasilo, keď nás zmierilo s Bohom. Slovo sa stalo telom, aby sme tak poznali Božiu lásku: „Lebo tak Boh miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nikto, kto v neho verí, nezahynul, ale mal život večný“ (Jn 3,16). Slovo sa telom stalo, aby bolo naším vzorom svätosti: „Vezmite na seba moje jarmo a učte sa odo mňa.“ (Mt 11,29). Sv. Irenej tvrdí: „Pre toto sa Božie Slovo stalo človekom a Boží Syn sa stal Synom človeka, aby sa človek spojil s Božím Slovom a bol prijatý za syna, tak sa stal Božím Synom.“ Sv. Atanáz: „Lebo On sa stal človekom, aby sme sa my stali Bohmi.“ Sv. Tomáš Akvínsky: „Keďže Boží Syn chcel, aby sme aj my mali účasť na jeho Božstve, prijal našu prirodzenosť, stal sa človekom, aby ľudí urobil Bohmi.“

Cirkev, preberajúc slová sv. Jána: „Slovo sa telom, stalo“ (Jn 1,14) nazýva „Vtelením“ tú skutočnosť, že Boží Syn prijal ľudskú prirodzenosť, aby v nej uskutočnil našu spásu. Viera vo Vtelenie Božieho Syna je rozpoznávacím znakom kresťanskej viery. Jedinečná udalosť vtelenia Božieho Syna neznamená, že Ježiš Kristus je čiastočne Boh a čiastočne človek, ani že je výsledkom nejasného pomiešania božského s ľudským, stal sa skutočne človekom a pritom zostal skutočne Bohom. Ježiš Kristus je pravý Boh a pravý človek, lebo pravý človek je Bohočlovek. Túto pravdu viery musela Cirkev v prvých storočiach brániť a objasňovať proti bludom, ktoré ju falšovali.

Prvé bludy nepopierali natoľko Kristovo božstvo ako skôr to, že Kristus je pravý človek (gnostický doketizmus). Kresťanská viera už od apoštolských čias zdôrazňovala skutočné vtelenie Božieho Syna. V treťom storočí musela Cirkev vyhlásiť proti Pavlovi zo Samosaty na koncile v Antiochii, že Ježiš Kristus je Boží Syn prirodzenosťou a nie adopciou. I. Nicejský koncil v r. 325 vyznal, že Boží Syn „je splodený, nie stvorený, jednej podstaty (homoúsios) s Otcem“ a odsúdil Ária, ktorý tvrdil, že „Boží Syn povstal z ničoho“ a že má inú podstatu ako Otec.

Nestoriánska heréza videla v Kristovi ľudskú osobu, spojenú s božskou osobou Božieho Syna. III. ekumenický koncil v Efeze v r. 431 vyznal: „Slovo tým, že hypostatický (vo svojej osobe) zjednotilo so sebou telo oživené rozumovou dušou, stalo sa človekom. Kristova ľudská prirodzenosť nemá iný subjekt ako božskú osobu Božieho Syna, ktorý si túto prirodzenosť vzal a urobil svojou pri počatí.“

Monofyziti tvrdili, že ľudská prirodzenosť ako taká, prestala v Kristovi existovať, lebo ju na seba vzala osoba Božieho Syna. Proti tomuto bludu sa postavil IV. ekumenický koncil v Chalcedóne r. 451 keď vyznal: „Nasledujúc svätých Otcov, všetci súhlasne učíme vyznávať, že jeden a ten istý Syn, náš Pán Ježiš Kristus, je dokonalý v božstve a dokonalý v ľudskej prirodzenosti, skutočne Boh a skutočne človek z rozumovej duše a tela, jednej podstaty s Otcom, čo do božstva a jednej podstaty s nami, čo do ľudskej prirodzenosti, podobný nám „vo všetkom okrem hriechu" (Hebr 4,15), zrodený z Otca pred všetkými vekmi, čo do božstva a v posledných dňoch pre nás a pre našu spásu (zrodený) z Márie Panny, Bohorodičky, čo do ľudskej prirodzenosti." Jeden a ten istý Kristus, jednorodný Syn a Pán, sa má uznávať v dvoch prirodzenostiach, bez pomiešania, bez premeny, bez rozdelenia, bez odlúčenia.

Po Chalcedónskom koncile niektorí urobili z Kristovej ľudskej prirodzenosti akýsi osobný subjekt. V. ekumenický koncil v Carihrade v roku 553 proti ním vyznal „jednu hypostazu (osobu), ktorou je náš Pán Ježiš Kristus jeden zo svätej Trojice“, teda všetko v Kristovej ľudskej prirodzenosti sa má pripisovať jeho božskej osobe ako jej vlastnému subjektu, nielen zázraky, ale aj utrpenie, ba aj sama smrť: „Náš Pán Ježiš Kristus, ktorý bol ukrižovaný v tele, je pravý Boh, Pán slávy a jeden zo Svätej Trojice" Je skutočne Božím Synom, ktorý sa stal človekom, naším bratom, pri čom neprestáva byť Bohom, naším Pánom. Liturgia sv. Jána Zlatoústeho spieva: „O jednorodný Syn a Božie Slovo, hoci si nesmrteľný, pre našu spásu si láskavo vzal telo zo svätej Bohorodičky a vždy Panny Márie, bez zmeny si sa stal človekom a bol ukrižovaný, o Kriste, Bože, ktorý si svojou smrťou zničil smrť, ktorý si jedným zo Svätej Trojice, oslávený s Otcom a Duchom Svätým, spas nás."

Apolinár z Laodicey tvrdil, že Slovo v Kristovi zaujalo miesto duše. Cirkev proti tomuto bludu vyhlásila, že večný Syn prijal aj ľudskú rozumovú dušu. Ľudská duša, ktorú prijal Boží Syn, je obdarená pravým ľudským poznaním, ktoré nemohlo byť samo o sebe neobmedzené: uskutočňovalo sa v historických podmienkach svojho jestvovania v priestore a čase. Preto, keď sa Boží Syn stal človekom, platilo: „že sa vzámahal v múdrosti, veku a v obľube" (Lk 2,52), že sa dokonca musel pýtať na to, čo sa v ľudských podmienkach treba naučiť. Ľudská prirodzenosť Božieho Syna, nie sama od seba, ale vďaka svojmu zjednoteniu so Slovom, poznala a prejavovala v sebe všetko, čo patrí Bohu. Je to predovšetkým dôverná a bezprostredná poznávanie, ktoré má vtelený Boží Syn o svojom Otci. Syn aj vo svojom ľudskom poznaní dával najavo božskú schopnosť prenikať do tajov ľudských srdiec. Kristus svojím ľudským poznaním, spojeným s božskou Múdroťou v osobe vteleného Slova, plne poznal večné plány, ktoré prišiel zjaviť.

Cirkev na VI. ekumenickom koncile v Carihrade v roku 681 vyhlásila, že Kristus má dve vôle a dve prirodzené činnosti, božskú a ľudskú, ktoré si neodporujú, ale spolupracujú tak, že Slovo, ktoré sa stalo telom, i chcelo ľudský v poslušnosti svojmu Otci všetko, čo s Otcom a Duchom Sv. božský rozhodlo pre našu spásu. Kristova ľudská vôľa „nasleduje jeho božskú a všemohúcu vôľu, neodporuje jej, ani sa jej nevzpiera, ale skôr sa jej podriaďuje."

Keďže Slovo sa stalo telom, keď vzalo na seba pravú ľudskú prirodzenosť, malo Kristovo telo presnú podobu. Z tohto dôvodu môže byť Ježišov ľudský zjav aj zobrazený. Na VII. ekumenickom koncile v Nicei v r. 787 cirkev uznala za oprávnené, aby sa Ježišov zjav zobrazoval na svätých ikonách. On si natoľko osvojil črty svojho ľudského tela, že keď sú namalované na svätom obraze, možno ich uctievať, lebo veriaci, ktorý uctieva obraz, uctieva v ňom osobu toho, ktorý je na ňom znázornený. Na rozdiel od nášho západného ponímania sa Ikona snaží zachovať tradovanú podobu.

33. Pokánie

Veľmi často si zamieňame pokánie so sviatosťou pokánia, i keď nejde presne o to isté. Aj keď spoveď nazývame „sviatosťou pokánia“, pokánie je významovo širší pojem. Potreba pokánia vyplýva zo situácie človeka po dedičnom hriechu a patrí k základným požiadavkám prorokov i Ježiša. „Robte pokánie a verte v evanjelium!“ Pokánie je ochotou prijať Božie Kráľovstvo v osobe Ježiša Krista. Adam zhrešil tým, že si zobral život do vlastných rúk a rozhodol sa žiť len podľa seba a pre seba. My všetci sme túto formu života zdedili po ňom. Sme voči Bohu hriešne „sebestační“. Základný skutok pokánia je znovu prijatie Ježiša ako svojho Pána a Spasiteľa. Uznať Boží nárok na seba. Slovo viera, v jazyku, ktorým hovoril Pán Ježiš, má asi taký zmysel, ako nechať sa viesť. Je to opak toho čo urobil Adam.

Hovorili sme, že prvotný hriech spôsobil, že sa rodíme v stave bezbožnosti (ASEBEIA) a z nej pramení naša bezmocnosť, ďalšie hriechy sú ovocím prvého. Do tohto stavu zaznieva Ježišova výzva k pokániu, ktorá nekladie prednostne dôraz na vonkajšie skutky, vrecovinu, popol, pôsty a umŕtvovania, ale na obrátenie srdca. Vnútorne pokánie je radikálne nové zameranie celého života, obrátenie k Bohu celým srdcom, rozchod s hriechom, spolu s odporom voči zlým činom, ktoré sme spáchali. Zároveň so sebou prináša túžbu a predsavzatie zmeniť život s nádejou na Božie milosrdenstvo. Toto obrátenie srdca doprevádza spásonosný smútok. Tým, že naše srdce objaví veľkosť Božej lásky sa zachveje hrôzou z ťarchy hriechov a začína sa báť uraziť Boha a odlúčiť sa od Neho. Sv. Klement Rímsky hovorí: „Upierajme pohľad na Kristovu krv a uvažujme, ako bola drahá pre Boha, jeho Otca: veď tým, že bola vyliata za našu spásu, ponúkol Boh celému svetu milosť obrátenia.“ (List Korinským).

Vnútorne pokánie kresťana môže mať veľmi rozmanité prejavy. Písmo sv. i Otcovia zdôrazňujú zvlášť tri spôsoby: pôst, modlitba, almužna, ktoré vyjadrujú obrátenie vo vzťahu k sebe, k Bohu a k blíznym. Čítanie Písma Sv., modlitba liturgie hodín a Otčenáša, každý úprimný úkon Bohopocty v nás oživuje ducha obrátenia a prispieva k odpusteniu hriechov. Počúvanie Božieho slova ma silu. Ozajstné a plodné pokánie začína tam, kde sa stávame učeníkmi Ježiša. Boh je Blaženosťou, ale môžeme ho takto poznať len vtedy, keď sa správne naladíme. Po dedičnom hriechu sme ako rozladené rádio. Hoci sú v éteri okolo nás rádiové vlny, na ktorých je krásna hudba, nie sme schopní sa z nej tešiť, dokiaľ si nenaladíme prijímač na správnu frekvenciu. Vo vzťahu k Bohu je tou správnou frekvenciou Božie Slovo a tým naladením súhlas s Ním.

V Hebrejských textoch SZ býva pokánie označované slovom „ŠUB“. Toto slovo vyjadruje radosť z návratu väzňa zo žalára alebo vyhnanca z exilu. Pokánie to je radostný návrat domov k Otcovi. Sv. Anton Paduánsky hovorí o pokání ako o svadbe plnej radosti. Medzi znaky pravého pokánia patrí radosť a jasanie srdca a oslavná chvála Boha. Pokánie je výzvou pre všetkých kresťanov, na všetkých stupňoch duchovného života, musí sa stále prehlbovať. Jeho završením je smrť prijatá z lásky k Bohu.

V gréckom jazyku sa pre pokánie užíva termín METANOIA. Toto slovo je výzvou: „Zmeňte zmýšľanie!“ a vyjadruje duchovnú podmienku návratu k Bohu a spoločenstva s Ním. Zmeňte zmýšľanie, nie v zmysle iného ľudského spôsobu zmýšľania, ale ako hovorí apoštol: „Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš: On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom; a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na križi.“ (Rim 2,68)

Ježiš vyzdvihuje pokánie ako centrálny pojem svojho posolstva. Na mnohých miestach evanjelia vyzýva: „Čiňte pokánie!“ Pokánie sa koná a niekedy tak tvrdo ako sa pracuje na denný chlieb. Ak som hrešil, mám to napraviť. Pán Ježiš nikde neučí: „Ak budete chodiť pravidelne na spoveď, je to v pohode!“ Spoveď je len malou čiastkou z toho, čo pokánie všetko zahŕňa. Keby naša spoveď bola správne prežívaná, bola by pokáním, ale ak je len vyznaním hriechov, bez snahy o vnútornú zmenu života, bez skutočnej ľútosti a predsavzatia, nie je pokáním. Pokánie má byť štýlom celého kresťanského života.

Pokánie to je zrieknutie sa seba vlastnenia. Je to darovanie sa Kristovi. To, že existujeme sami pre seba, bez reálneho vzťahu k Bohu ako k Bohu, vôbec nie je v poriadku. Žitá kajúcnosť to je boj s naším sebeckým. Dať prednosť Božiemu Slovu pred pokušením žiť len pre seba a podlá seba. Žitá kajúcnosť je snaha o čistotu srdca a čisté srdce nás vedie k poznaniu Boha. Kajúcnosť je úsilie o obnovu dýchania našej duše, ako tomu bolo na počiatku, keď Boh i človek dýchali v súlade.

Väčšinou, keď sa zamýšľame sami nad sebou a nad svojou hriešnosťou, považujeme za svoju najväčšiu chybu určitú danosť, s ktorou sme sa narodili, niečo, za čo v podstate ani nemôžeme a s čím si nevieme rady. Vo víťazstve nad hriechom hľadáme svoju spásu a sme zúfalí, keď zisťujeme, že s určitými vecami nevieme naprieť najlepšej vôli niečo pozitívne urobiť. Naše duchovné úsilie sa vyčerpáva v tom, na čo nemáme silu a preto po určitých sklamaníach prijímame ako normálny stav určitý kompromis s hriechom. Naša situácia sa podobná človeku, ktorý je od narodenia chorý. Múdry lekár mu nebude vyčítať stav, v ktorom sa narodil. Môže mu však vyčítať, keď mu naordinuje účinné lieky a zistí, že ich neberie. Od chvíle, ako existuje dostupný liek, je zodpovedný za svoj stav. Pán Ježiš v evanjeliu sv. Jána hovorí na adresu farizejov: „Keby som nebol prišiel, nemali by hriechu. Hriech je v tom, že neuverili v Syna Božieho.“ (Jn 15,22)

IV. Duchovný zákon hovorí: „Každý človek musí osobne prijať Ježiša Krista ako svojho Spasiteľa a Pána: až potom bude môcť zakúsiť radosť z Božej Lásky a pochopiť Boží plán Spásy pre svoj život.“ Celá skutočnosť novej pozitívnej zmeny spočíva v prijatí Božieho Syna. Prijatie Božieho Syna je Vtelením Božieho Slova. To čo nazývame „svätým prijímaním“, nespočíva len v tom, že otvoríme ústa po tom, čo sme povedali „Amen“ k Telu Kristovmu. Vo svätom a životodarnom prijatí Božieho Syna ide predovšetkým o to, aby sa Božie Slovo, II. Božská osoba stala riadiacim princípom - životom, môjho života. Toto je prvý a základný princíp svätého prijímania. Prvoradá je snaha prijať Boha, ktorý sa zjavuje v Slove. Je to základný predpoklad duchovného boja. Ak nie je Kristus v nás, určite prehráme zápas s diablom. A naopak: „Kristus vo vás, nádej slávy“.

Existujú v podstate tri možné stavy ľudskej duše vo vzťahu ku Kristovi, Spasiteľovi: 1. Človek prirodzený. V takomto stave sa rodíme na tento svet. Takýto človek vierou neprijal Krista ako svojho osobného Spasiteľa. Buď preto, lebo ho nepozná, alebo preto, lebo mu nechce podriadiť svoj život. Nechce sa zrieknuť svojho sebeckého štýlu života. Sv. Pavol o takýchto ľuďoch píše v 1 Kor 2,14: „Živočíšny človek neprijíma veci Božieho Ducha: sú mu bláznovstvom a nemôže ich pochopiť, lebo ich treba duchovne posudzovať.“ Takýto typ je Herodes, ktorý za žiadnu cenu nechce prísť o svoju vládu. Takýto človek sa necháva ovládať svojím egoizmom. Jeho záujmy sú poddané vlastným chutiam, čo sa často končí pocitom disharmónie. Pretože je nešťastný, prežíva aj vonkajší svet ako zlý. Jeho pohľad nie je čistý a preto sa mu všetko zdá špinavé. Ak nezmení svoj pomýlený štýl života, postupne príde až k zavrhovaniu sveta i seba, čo často môže viesť až k sebevražde. Takýto životný štýl ústi do satanizmu.

2. Človek duchovný. Je to človek, ktorý vierou prijal Ježiša ako svojho Pána a Spasiteľa. Pretože prijíma Božie Slovo, pôsobí v ňom a skrze neho Duch Svätý. Najkrajším typom takéhoto človeka je P. Mária. Sv. Pavol hovorí o takýchto ľuďoch v liste Ef 3,14-19: „Preto zohýnam kolena pred Otcom, od ktorého ma meno každé otcovstvo na nebi i na zemi: nech vám dá podla bohatstva svojej slávy, aby skrze jeho Ducha mocne zosilnel váš vnútorný človek, aby Kristus skrze vieru prebýval vo vašich srdciach, aby ste zakorenení a upevnení v láske mohli so všetkými svätými pochopiť, aká je to šírka, dĺžka, výška a hĺbka, a poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá." Vnútorný človek môže v nás zosilniť mocou Ducha Svätého. Kristus skrze vieru prebýva v takomto človeku. Viera je základným predpokladom lásky, tak ako otvorená náruč umožňuje objatie. Kristus je na tróne života. EGO je detronizované. Všetky záujmy sú poddané Božiemu riadeniu. Výsledkom je život v harmónii s Božím plánom. V takom človeku sa objavuje ovocie Ducha Sv., ktorým je láska, radosť pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť. (Gal 5,22-23)

3. Telesný kresťan. Je to tretí typ človeka a asi najrozšírenejší. Je to človek, ktorý Krista pozná a aj ho prijíma, ale nie celkom a nie natrvalo. Neodovzdal mu celý svoj život a preto sa často cíti bezradný a znechutený, lebo sa spolieha len na svoje vlastné sily v snahe o kresťanský život. Sv. Pavol o takýchto kresťanoch hovorí: „A ja som vám bratia nemohol hovoriť ako duchovným, ale ako telesným, ako nedospelým v Kristovi. Mlieko som vám dával piť namiesto pevného pokrmu, lebo by ste ho neboli zniesli, ale ani teraz ešte neznesiete, lebo ste ešte stále telesní a nežijete len po ľudskí?" (1 Kor 3,1-3) Takýto život je poddaný vlastnému „JA". Kristus síce vošiel do tohto života, ale človek sa mu úplne nezveril. Jeho záujmy sú poddané vlastným chúťkam, čo sa často končí zážitkom depresie. Takýto človek nepozná svoje duchovné dedičstvo, svoju pravú totožnosť v Bohu a ani Božie prisľúbenia. Nemá vieru ako živý vzťah k Božiemu Slovu. Je neposlušný Bohu. Má nedostatočnú lásku k Bohu i ľuďom. Jeho modlitebný život je úbohý. Štúdium Božieho Slova je nedostatočné. Chýba mu túžba po ňom a nerozumie, čo číta. Má len formálny vzťah k Bohu. Trápia ho nečisté myšlienky. Býva často plný zloby, hnevu a kritiky, žiarlivosti a znechutenia. Nemá jasný a pravý životný cieľ.

Držme sa Ježišových slov: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba a nech ma nasleduje." Ide o to, aby sa ego pokorilo pred Božím Slovom, aby zostúpilo z trónu. Musí sa zrieknuť miesta zbožňovania a uvoľniť ho Bohu. Zapretie seba to je snaha zrieknuť sa tohto vedúceho postavenia. Nežiť svoj život, ale žiť Božie Slovo. Nechciet byť stredom všetkého. Obrátenie a každodenné pokánie nachádzajú svoj prameň a svoj pokrm v Eucharistii, pretože v nej je sprítomnená obeť Krista, ktorý nás zmieril s Bohom: ňou sú živí a posilňovaní tí, ktorí žijú z Kristovho života. Eucharistia rieši náš najväčší problém, našu bezbožnosť a hriešnu sebestačnosť. V nej sa učíme aj eucharistickému životnému štýlu, vďačnosti voči Bohu a oslave Boha. Snaha o časté sv. prijímanie nás vedie k duchovnému zápasu s hriechom, ktorý vládne v našich srdciach. Zápas s hriechom spočíva v tom, že nerobíme to, čo sami chceme, lebo naša vôľa tiahne ku zlému. Musíme robiť to, čo vyžaduje Ježiš. On je náš životný štýl. Nemôžeme koketovať s hriechom, keď chceme pristupovať k Eucharistii.

O Sv. Františkovi čítame: „A hoci sv. František ešte nekázal ľudu verejne, uberajúc sa cestou, napomínal a povzbudzoval mužov i ženy, hovoriac jednoducho s láskou: „Milujte Boha, bojte sa ho a čiňte pokánie za svoje hriechy." A brat Egíd hovorieval: „Robte, čo vám hovorí tento môj duchovný Otec, lebo vám hovorí to najlepšie".

34. Sviatosť zmierenia

Existujú rôzne názvy pre túto sviatosť, ktoré vystihujú jej rôzne účinky: Nazýva sa sviatosťou obrátenia, lebo sviatosťne uskutočňuje Ježišovu výzvu k obráteniu; sviatosťou pokánia, lebo posväcuje cestu pokánia; sviatosťou vyznania, pretože jej podstatnou zložkou je vyznanie hriechov pred kňazom; sviatosťou odpustenia, lebo sviatosťným rozhrešením kňaza udeľuje Boh odpustenie a pokoj kajúcnikovi a napokon sa nazýva aj sviatosťou zmierenia, lebo uschopňuje človeka prijať Ježiša a tak zmieruje človeka s Bohom i s ľuďmi. Môžeme sa pýtať: „Potrebujeme sviatosť zmierenia po krste?“ Táto otázka je celkom na mieste, lebo v krste sme boli obmytí, boli sme posvätení, boli sme ospravedlivení, avšak nový život prijatý v krste neodstránil krehkosť a slabosť ľudskej prirodzenosti, ani náklonnosť k hriechu, ktorú nazývame žiadostivosťou. Kresťan musí s ňou zápasiť. Je to boj za dosiahnutie svätosti a večného života.

Celá sviatosťná ekonómia stojí na základe odpustenia, ktoré je dielom zadarmo nám danej milosti, za ktorú sa ale draho platilo Kristovou krvou. Na toto máme pamätať, keď si uvedomíme, že sme zhrešili. Keby v Cirkvi nebolo odpustenie hriechov, nebola by nijaká nádej na večný život a večné oslobodenie. Cirkev prijala kľúče od nebeského kráľovstva, aby sa v nej skrze Kristovu Krv a pôsobením Ducha Svätého uskutočňovalo odpustenie hriechov. Hriechy odpúšťa iba Boh. Pretože Ježiš je Boží Syn, sám o sebe hovorí: „Syn človeka má na zemi moc odpúšťať hriechy“ (Mk 2,10). Kristus zveril apoštolom službu zmierenia, biskupi a kňazi pokračujú vo vykonávaní tejto služby. Kňazi prijali moc, akú Boh nedal ani anjelom, ani archanjelom. Je vhodné pripraviť sa na prijatie tejto sviatosti s pytaním svedomia vo svetle Božieho slova.

Spoveď potrebujeme, ak sme ťažko zhrešili. Naša reakcia vtedy nemá byť: „Možno sa mi podarí nejako sa ubrániť pred Bohom ozývajúcim sa v mojom svedomí a hriech zaretušovať. Skúsim sa ospravedlniť a ak to nepôjde, zložím nejakú obeť a akosi to napravím.“ Toto je falošná cesta. Správne počínanie je priznať si: „Stalo sa a čo sa stalo vstúpilo do histórie a nikto z nás to nedokáže vymazať. Urobil som niečo, čo som nemal urobiť, čo sa nezhoduje s Božou vôľou.“ Treba uznať svoj hriech pred Bohom a povedať: „Pane, stojím tu pred Tebou s celou pravdou, zhrešil som!“ Často je situácia taká, že nie som schopný posúdiť, koľko je v tom mojej viny a koľko nezavinenej slabosti, či to bol hriech ťažký alebo ľahký. Obrátim sa k Bohu a poviem: „Ty vidíš môj hriech v celej pravde. Prijímam tvoj rozsudok, tvoju kvalifikáciu môjho hriechu a vyznávam svoj hriech.“

Napriek všetkým zmenám, ktorými prešlo slávenie tejto sviatosti, môžeme v nej spoznať tú istú základnú štruktúru. Obsahuje dva rovnako podstatné prvky. Na jednej strane úkony človeka, ktorý sa obracia pod vplyvom Ducha Svätého: ľútosť, vyznanie hriechov a zadostučinenie. Na druhej strane pôsobenie Boha skrze Cirkev, ktorá prostredníctvom biskupa a jeho kňazov udeľuje v mene Ježiša Krista odpustenie hriechov a určuje spôsob zadostučinenia.

Medzi úkonmi kajúcnika je ľútosť na prvom mieste. Aj keď je definovaná ako „bolesť duše nad spáchaným hriechom a jeho zavrhnutie s predsavzatím viac nehrešiť“, nejde tu predovšetkým o záležitosť citov ale o odvrat vôle od hriechu, ktorý vo svetle Božieho zjavenia poznávame ako zlo. Ľútosť spočíva v prijatí Božej kvalifikácie hriechu. V ľútosťi je obsiahnutý aj návrat k Bohu, odovzdanie toho, čo sa stalo, do jeho milosrdných rúk. V ľútosťi sa treba zreteľne odvolať na Krista, na jeho spasiteľnú smrť na kríži a prosiť Boha Otca o odpustenie hriechov aj pre meno Kristovo. Vo vyznaní a v ľútosťi sa prejavuje viera v Božie milosrdenstvo, že Boh „nechce smrť hriešnika, ale aby sa obrátil a žil“.

Je rozšírený názor, že odpustenie hriechov sa získava jedine počas spovede, ale cirkevné učenie pozná aj iné cesty k odpusteniu hriechov. Dokonalá ľútosť zmýva hriech ihneď a my po hriechu nemáme čakať a zotrvať v hriešnom stave, ale sa máme hneď snažiť skrze dokonalú ľútosť obnoviť stav priateľstva s Bohom. Ak ľutujeme z ohľadu na Božiu lásku, ak ľutujeme preto, že sme konali proti tejto láske, tak túto ľútosť môžeme nazvať „dokonalou“. Takáto ľútosť vedie k odpusteniu všedných hriechov; spôsobí tiež odpustenie ťažkých hriechov, ak je spojená s pevných rozhodnutím pristúpiť k sviatostnej zmierenia, ako náhle to bude možné. Ak to nie je možné, napr. pri náhlom úmrtí, dokonalá ľútosť otvára bránu k Božiemu srdcu aj bez spovede. Základom každej sviatosti je Živý a Vzkriesený Pán a ak sme si ľútosťou vydobyli prístup k jeho srdcu, môžeme obsiahnuť vo viere odpustenie skôr ako prijmemo sviatosť, aj keď sa tým od prijatia sviatosti neoslobodzujeme. Ak sme sa takto úprimne svojou modlitbou a ľútosťou vrátili k Bohu, tak máme Bohu ihneď ďakovať za to, že nám hriechy odpúšťa a správať sa tak, ako keby sme už nemali hriech.

Vo svätej spovedi, ktorú, ak sa jedná o ťažké hriechy, musíme napriek svojej ľútosťi absolvovať, nejde o opravu odpustenia, ale o zmierenie so spoločenstvom veriacich, lebo každý hriech ubližuje telu Kristovmu, ktorým je celá Cirkev. Vo sviatosti zmierenia sa v moci Kristovej krvi rušia väzby, ktoré sa vytvorili medzi človekom a diablom spáchaním ťažkého hriechu. Ide tiež o to, aby sme ako bytosti obdarené telom a zmyslami ale aj nimi hrešiace, vstúpili do skutočnosti odpustenia aj telom a zmyslami, aby sa nad nami na znak zmierenia a požehnania vystrela ruka kňaza, aby sme na vlastné oči videli a počuli slová a gestá odpustenia, aby sme duševne i telesne odišli zmierení.

Ľútosť, ktorá sa nazýva „nedokonalou“, je tiež Božím darom, impulzom Ducha Svätého. Rodí sa z uvažovania nad oškľivosťou hriechu alebo zo strachu pred večným zatratením, ktoré hrozí hriešnikovi. Niekedy nám môže pomôcť rozumná analýza situácie, do ktorej nás dostal hriech k tomu, aby sme hriech zavrhlí. Aj návrat k rozumnosti je cestou obrátenia. Môže vyvolať vnútorný vývoj, ktorý sa pôsobením milosti zavŕši sviatostným rozhrešením. Vzor môžeme vidieť v márnoträtom synovi z podobnenstva, ktorého obrátenie začína v akejsi sebaľútosťi a chladnej rozumnej analýze. Nedokonalá ľútosť sama nevedie k odpusteniu ťažkých hriechov, vytvára však dispozície pre jeho dosiahnutie vo sviatosti pokánia.

Podstatnou časťou sviatosti pokánia je vyznanie hriechov pred kňazom. Moc odpustiť a zadržať, ktorú Ježiš apoštolom dáva v súvislosti s ustanovením tejto sviatosti, predpokladá schopnosť posúdiť a tá si zasa vyžaduje vyznanie. Predmetom rozlišovania však nie je veľkosť hriechov, lebo niet takého hriechu, akokoľvek ťažkého, ktorý by Cirkev nemohla odpustiť, niet človeka, nech by bol akokoľvek zlý a akokoľvek sa previnil, čo by s istotou nemohol dúfať v odpustenie hriechov, ak je jeho pokánie úprimné. Preto kňaz neskúma pri spovedi, či tento hriech ešte Boh môže odpustiť, kňaz skúma dispozíciu kajúcnika, či úprimne ľutuje, či je jeho ľútosť a predsavzatie úprimné a skutočné. A znovu ho nezaujímajú citové prejavy ľútosťi ale vôľa: či chce naozaj opustiť hriech. Jedine to môže kňaza viesť k zadržaniu rozhrešenia, ak skutočnú ľútosť a snahu po zmene nenachádza. Existujú tiež závažne hriechy, ktoré podľa cirkevného práva, môže rozhrešiť len biskup. I toto je predmetom skúmania.

Je potrebné, aby kajúcnici pri spovedi vyznali všetky smrteľné hriechy, ktorých sú si vedomí po dôkladnom spytovaní svedomia, hoci by to boli hriechy veľmi skryté a spáchané iba proti dvom posledným prikázaniam Desatora, ktoré sa týkajú oblasti túžby, lebo niekedy tieto hriechy väčšmi rania dušu a sú nebezpečnejšie ako tie, ktoré sa zjavne páchajú.

Keď sa veriaci v Krista usilujú vyznať všetky hriechy, na ktoré si spomenú, nemožno pochybovať, že ich všetky predkladajú na odpustenie Božiemu milosrdenstvu. Sv. Augustín poučuje: „Kto uzná svoje hriechy a odsúdi ich, súhlasí už s Bohom. Boh odsudzuje všetky hriechy: a ak ich odsúdiš i ty, spájaš sa s Bohom. Človek a hriešnik, to sú dve rozdielne skutočnosti: človek je Božie dielo, hriešnik je tvoje dielo, človeče znič, čo si urobil ty, aby Boh spasil, čo učinil On. Keď ťa začne mrziť, čo si vykonal, vtedy začínajú tvoje dobré skutky, pretože si odsúdil svoje zlé skutky. Dobré skutky začínajú uznaním zlých skutkov. Konáš pravdu a prichádzaš ku Svetlu.“ (In Evang. Joh. tract. 12,13)

Ku katolíckemu pochopeniu sviatosti zmierenia sa nerozlučne viaže zadostučinenie. V zadostučinení nejde o to, že musíme nejako splatiť Bohu Otcovi získané odpustenie. Za naše hriechy predsa „zadosť učinil“ Ježiš. Potreba zadostučinenia sa týka oblastí, kde sme svojím hriechom ubližovali. Je to snaha, pokiaľ je to možné, likvidovať dôsledky svojich hriechov. Rozhrešenie odstraňuje hriech, ale nie je liekom na všetko, čo hriech uviedol do neporiadku. Hriešnik, ktorý bol zbavený hriechov, musí ešte nadobudnúť plné duchovné zdravie, musí teda usilovať, aby napravil neporiadok, ktorý hriechom vyvolal. A tejto oblasti by sa malo predovšetkým týkať pokánie, ktoré kňaz vo sviatosti zmierenia udelí. Nemusí to byť len modlitba. Musíme aj my odpustiť, vrátiť ukradnuté veci, očistiť povest', ak sme osočovali. To vyžaduje spravodlivosť.

Individuálna a úplná spoveď, po ktorej nasleduje rozhrešenie, zostáva jediným riadnym spôsobom, ktorým sa veriaci zmierujú s Bohom a s Cirkvou. Iba fyzická alebo morálna nemožnosť oslobodzuje od takej spovede. Má to svoje hlboké príčiny. V každej sviatosti pôsobí osobne Kristus: Synu, odpúšťajú sa ti hriechy (Mk 2,5). Kňaz vo svätej spovedi z Kristovho poverenia vyhlasuje: „Milosrdný Boh Otec, ktorý smrťou a zmŕtvychvstaním svojho Syna zmieril svet so sebou a zoslal Ducha Svätého na odpustenie hriechov, nech ti službou Cirkvi udelí odpustenie a pokoj. A ja ťa rozhrešujem od Tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“. Byzantská liturgia pozná viacero formúl rozhrešenia prosebného typu: „Boh, ktorý skrze proroka Nátana odpustil Dávidovi, keď vyznal svoje hriechy a Petrovi, keď horko zaplakal a hriešnici, keď vylievala slzy na jeho nohy, a farizejovi, a márnotravnému synovi, ten istý Boh nech ti skrze mňa hriešneho odpustí v tomto i v budúcom živote, a keď ťa predvolá pred svoj hrozný súd, nech ťa neodsúdi ten, ktorý je požehnaný na veky vekov. Amen“

Účinok pokánia spočíva v tom, že nás opäť uvádza do stavu Božej milosti a zjednocuje nás s Bohom. U tých, ktorí prijímajú sviatosť pokánia so skrúšeným srdcom a s nábožnou dispozíciou, zvykne nasledovať pokoj svedomia spolu s duchovnou útechou. Treba pripomenúť, že zmierenie s Bohom má za následok ďalšie zmierenia, ktoré liečia iné roztržky spôsobené hriechom: kajúcnik, ktorému bolo odpustené, sa zmieruje sám so sebou a tak opäť nadobúda svoju vnútornú pravdu; zmieruje sa s bratmi, ktorých nejakým spôsobom urazil a ranil; zmieruje sa s Cirkvou; zmieruje sa s celým stvorením. Tým, že sa hriešnik v tejto sviatosti zveruje súdu milosrdného Boha, už dopredu prežíva súd, ktorému bude podrobený na konci života: „Boh ti hriechy odpustil, choď v pokoji!“

Sv. spoveď je sviatosťou otvorenosti. Toto otváranie bolí, pretože sa podobá snímaniu obväzu z rany. A predsa je potrebné, aby sa lekár dostal až k rane. Každá svätá spoveď je prípravou na absolútne odhalenie, ktoré je nutné, aby človek zažil skutočne nebo, pravdivú a opravdivú lásku. To, čo nedokáže vysloviť človek pred partnerom v manželstve, to vysloví pred kňazom v spovedi. Cirkev tieto okamihy otvorenosti vkladá do sviatosti pokánia a prikrýva ich božím odpustením a chráni spovedným tajomstvom.

Vzhľadom na chúlitosť tejto služby ako aj na patričnú úctu voči osobám, Cirkev prehlasuje, že každý spovedajúci kňaz, je pod veľmi prísnyimi trestami viazaný zachovávať absolútne tajomstvo, čo sa týka hriechov, z ktorých sa mu kajúcnici spovedali. Nesmie tiež hovoriť o tom, čo pri spovedi poznal o kajúcnikoch. Toto tajomstvo, ktoré nepripúšťa výnimku, sa nazýva sviatosťou pečatou, lebo všetko, čo kajúcnik vyjaviť kňazovi, ostáva zapečatené sviatosťou. Spovedník nie je pánom, ale služobníkom Božieho odpustenia. Spovedajúci kňaz sa má zjednotiť s Kristovým úmyslom. Musí byť skúseným znalcom kresťanského správania, musí mať skúsenosť s ľudskými problémami a prejavovať ohľaduplnosť a taktosť voči tomu, kto padol. Musí milovať pravdu, byť verný učiteľskému úradu Cirkvi a trpezlivo viesť kajúcnika k ozdraveniu a plnej zrelosti. Musí sa modliť, konať za neho pokánie a zverovať ho Pánovmu milosrdenstvu.

Sv. Karol Boromejský učil, že „kresťan má byť vždy pripravený na dve veci: na smrť a na sväté prijímanie.“ Všeobecne uznávame, že je potrebné byť pripravený na smrť, ale už ťažšie chápeme, že v hodine smrti ide presne o to isté o čo vo svätom prijímaní, o príchod a prijatie Pána Ježiša. Ak nie som pripravený na sväté prijímanie, nie som pripravený ani na smrť. Vo svätom prijímaní sa to deje v čase, ktorý poznám a nemusí ísť o definitívne odmietnutie alebo prijatie Ježiša. V hodine smrti je to osudový postoj, ktorý rozhodne o mojej večnosti. Z povedaného môžeme pochopiť, že časté sväté prijímanie je školou, v ktorej sa učíme voliť si dobro a odmietat zlo. Spoliehať sa na ročnú svätú spoveď z ťažkých hriechov je vrchol nerozumnosti a nepripravenosti.

Pre správny duchovný život je dôležité zapamätať si, že v ťažkom hriechu sa konalo proti Bohu, po hriechu človek existuje v stave „odmietnutia Boha“ a to je veľmi nebezpečný stav. Tento stav treba čím skôr napraviť. Nikdy nemáme zotrvať v hriechu. Všetchné hriechy stačí oľutovať. Ťažký hriech potrebuje sviatosťný zákrok. Puto, ktoré sa ťažkým hriechom, vytvorilo medzi nami a Zlým duchom je tak silne, že ho nie sme schopní sami roztrhnúť. Svätá spoveď je účinným exorcizmom, ktorým sme vyslobodzovaní od moci Satana. Ak kresťan upadol do ťažkého hriechu má okamžite skrze osobnú ľútosť hľadať spojenie s Živým Bohom a hľadať príležitosť ku svätej spovedi, čo najskôr.

Veľmi často sa vyskytuje neschopnosť rozlíšiť závažnosť hriechu. Lhký hriech nie je nutnou materiálou spovede. Je nám odpúšťaný, ak ho skutočne ľutujeme, ak chceme napraviť to, čo sme urobili. Každá svätá omša začína úkonom kajúcnosti, v ktorom priznávame, že sme zhrešili. Keď kňaz na konci úkonu kajúcnosti hovorí: „Nech sa nad vami zmiluje Všemohúci Boh, nech vám hriechy odpustí...!“, vyslovuje všeobecné rozhrešenie zo všetkých hriechov. Teda ak nemáme na duši ťažký hriech, ak ľutujeme svoje hriechy, môžete po tomto všeobecnom rozhrešení pristúpiť k svätému prijímaniu. Podobne účinkuje aj čítanie alebo počúvanie Božieho Slova. Po čítaní evanjelia vo sv. omši kňaz potichu hovorí: „Pre slová evanjelia, nech Boh zmije naše previnenia!“ Iným bežným javom sú obavy ľudí po spovedi: „Či som všetko povedal? Či ma kňaz pochopil?“ Škrupulanti bývajú po spovedi nepokojnejší ako pred ňou. Chceli by znovu opravovať, po prípade si urobiť generálnu spoveď a to všetko preto, lebo neuverili v odpustenie hriechov vo sviatosť zmiernenia.

Na záver si vypočujme slová sv. Františka o spovedi: „Moji požehnaní bratia... nech vedia a majú na pamäti úplne jasne: Keď príjmu pokánie a dostanú rozhrešenie od ktoréhokoľvek katolíckeho kňaza, budú celkom iste zbavení hriechov, len keď sa snažia pokorne a svedomitú vykonať uložené pokánie... A po tejto ľútosťi a spovedi nech príjmu Telo a Krv nášho Pána Ježiša Krista s hlbokou pokorou a úctou, majú pri tom na pamäti, čo sám Pán hovorí: „Kto je moje Telo a pije moju Krv, má život večný“, a „to konajte na moju pamiatku“.

4 1. O b e t o v a n i e P á n a - (Lk 2,22-40)

V západnej liturgii sa toto tajomstvo označuje ako „Obetovanie Pána“. Je to naše tajomstvo, lebo my, zasvätení Bohu, žijeme tajomstvo obetovania, odovzdania, sme zasvätení a obetovaní. Vo východnej liturgii sa tento sviatok nazýva sviatkom „Stretnutia Pána“ a to na pamiatku toho, že sa starec Simeon v malom dieťati stretol s Ježišom v chráme a rozpoznal v ňom Spasiteľa sveta. Aj my sme dnes prišli na stretnutie s Ježišom v Eucharistii a v spoločenstve Cirkvi. V tomto zamyslení by som sa chcel pozrieť aj na pozadí dnešného tajomstva na skutočnosť, ktorá je základom posvätenia človeka.

Všetci sa rodíme s dedičným hriechom. Tento hriech je dôsledkom prvotného hriechu, v ktorom sa už prví ľudia, podľa otcov žijúci na úrovni Bohočloveka, rozhodli zobrať život do vlastných rúk a žiť pre seba a podľa seba. Tým stratili Božie priateľstvo a ostal im len život z vlastných síl. Z tohto základného hriechu bezbožnosti pramení bezmocnosť voči zlu. Boh sa vzdialil z ľudského života, lebo k takémuto svojvoľnému životu nedal ani svoj súhlas a ani svoje požehnanie a ani svoju záruku. Všetci, ako dedičia prvotného hriechu, sa rodíme vo zvláštnom stave: na tróne nášho srdca sedí naše Ego. Náš základný hriech a prvotný predmet Božieho hnevu je naša bezbožnosť, teda fakt, že sa rodíme ako bytosti bez Božej Lásky v srdci. A táto bezbožnosť sa prejavuje aj v odmietnutí oslavy Boha a vďačočinenia, gr. eucharistein.

Evanjelium na príklade starca Simeona nám odhaľuje niektoré duchovné zákony, ktoré nám môžu pomôcť prehĺbiť naše osobné prežívanie eucharistie. Sväté prijímanie sa po latinsky nazýva „comunio“, čo v našom jazyku znamená „zjednotenie“ alebo „spojenie“. Zmyslom svätého prijímania je teda zjednotenie s Ježišom. Ide o zjednotenie na všetkých úrovniach ľudskej bytosti. V slávnych katechézach sv. Cyrila Jeruzalemského čítame: „Pod spôsobom chleba je ti dávané telo a pod spôsobom vína krv, aby si účasťou na tele a krvi Kristovej mal s Ním telesné a pokrvné príbuzenstvo“. „Telo a krv“ v hebrejskom myslení predstavujú celú realitu Ježišovej bytosti. V eucharistii sa Boh prejavuje ako matka. Deväť prvých mesiacov svojho telesného života sme prežili presne týmto spôsobom, žili sme z tela a krvi svojej matky. Skrže eucharistiu sa stávame príbuznými s Ježišom.

K tomu, aby sme mohli prežiť s niekým plné zjednotenie, nestačí len telesná blízkosť a telesný kontakt, ale potrebujeme poznať jeho myšlienky, slová, city a túžby. Musíme sa najprv stať učeníkmi Božieho Slova. Preto pred každým svätým prijímaním je najprv ohlasované Božie Slovo. Ono nám zjavuje Boží charakter. Ak s ním súhlasíme a ak ho chceme, spôsobuje prienik Ducha Svätého do nás. Sv. František Assiský učí, že: „skrže Božie Slovo hlboko do nás preniká Vznešenosť nášho Stvoriteľa“.

Pred svätým prijímaním sme vyzvaní povedať svoje „Áno“ k „Božiemu Slovu“. Ak ho nehovoríme a odvažujeme sa prijímať, páchame svätokrádež. Sv. František z Assisi učí: „Preto len ten, kto má Ducha Pánovho, ktorý prebýva v jeho verných, prijíma najsvätejšie Telo a Krv Pána, všetci ostatní, ktorí nemajú z toho Ducha a odvažujú sa prijímať jedia a pijú si odsúdenie“. Znovu zdôrazním, že ak so Slovom Božím nesúhlasíme a odvažujeme sa prijímať, vtedy páchame svätokrádež. Prijímame síce Telo a Krv Ježiša, ale nie v tom Duchu, v ktorom sa nám dáva. Nie sme živý tým istým Duchom ako Kristus. Toto nás v pravom slova zmysle vylučuje od svätého prijímania: odmietnutie obrátenia, záľuba v hriechoch a nechota prijať Božie postoje zjavené v Písme a nie vedomie hriechnosti a nehodnosti. Predsa priamo v liturgii priznávame a vyznávame: „Pane, nie som hoden!“

Ak chceme existovať v Duchu Svätom, musíme svoju bytosť zharmonizovať so Slovom Božím. Duch Svätý je činný v nás v tej miere, nakoľko myslíme, chceme a konáme ako Ježiš. Ak Božiemu Slovu neprotirečíme, zjednocujeme sa s Kristom tým istým Duchom, začíname existovať v tom istom Duchu ako Ježiš, v Duchu Svätom, v milosti posväcujúcej. A Duch Svätý je vhodným Ovzduším pre Život, ktorý nám Otec v Ježišovi dáva, a ktorý právom od nás očakáva.

Evanjelium hovorí, že Simeon prišiel do chrámu vedený Duchom Svätým. Mnoho detí denne prinášali rodičia do chrámu. Ale len toto jedno dieťa bolo v Duchu Svätom zvláštne rozpoznané. Duch Svätý zjavil Simeonovi, že toto je Spasiteľ svete. V podobnej situácii sa nachádzame aj my, keď ideme na sväté prijímanie. Vidíme oplátku podobnú iným oplátkam. Navonok sa ničím nelíši od iných. To čo vidíme svojimi zmyslami je znak. Zmysly dokážu zachytiť len znak, ale to čo sa skrýva v tomto znaku, to môže vidieť len naša viera. Vieru v srdci dokáže vzbudiť len Duch Svätý. Duch Svätý nám zjavuje a vnútorne nás v tom uistuje, že toto je naozaj Kristus, že je to jeho Pravé a Životodárne Telo.

Znovu nechám prehovoriť Sv. Františka: „Preto sú zavrnutí všetci, ktorí síce videli Pána Ježiša v jeho človečenstve, avšak nevideli ho v jeho a neuverili v neho, podľa Ducha a božstva, že je pravý Syn Boží. Práve tak sú zavrnutí i všetci tí, ktorí síce vidia sviatosť Kristovho Tela, ktoré je posvätné sprítomňované v rukách kňaza na oltári skrze slová Pána pod spôsobom chleba a vína, ktorí však nevidia podľa ducha a božstva, že je to skutočne najsvätejšie Telo a Krv nášho Pána Ježiša Krista, ako to dosvedčuje sám Najvyšší, keď hovorí: „Toto je moje telo, to je moja krv novej zmluvy“ a „Kto je moje telo a pije moju krv má život večný.“

A pretože Simeon mal Ducha Svätého a On v ňom vzbudil vieru, preto dokázal rozpoznať v dieťati očakávaného Spasiteľa a vyznal svoju vieru. Ďalším predpokladom svätého prijímania, je vedenie Duchom Svätým, ktorý vzbudzuje v srdci človeka vieru v Ježišovo Slovo. Ježiš hovorí: „Toto je moje telo“ a ja verím, lebo Duch Svätý mi to zjavuje. Niekedy zabúdame na to, že viera je istota v tom, že Božie Slovo je Pravda. Viera je bezpečnejšia a istejšia ako všetky ľudské poznatky, lebo sa zakladá na slovách samého Boha, ktorý nemôže klamať.

Sv. František znovu hovorí: „Nuž „ľudia, ako dlho chcete mať nechápavé srdce“, prečo nechcete poznať pravdu a „veriť v Syna Božieho“? Hľa, denne sa ponízuje, ako kedysi zostúpil z „kráľovského trónu“ do života Panny, denne k nám prichádza v pokore, denne zostupuje z Otcovho lona v rukách kňaza na oltár. A ako sa ukázal svätým apoštolom v skutočnom tele, tak sa nám dnes ukazuje vo svätom chlebe, a ako oni, keď sa na neho dívali, videli len jeho telo, ale verili, že je Pán a Boh, pretože na neho hľadeli duchovným zrakom, tak i my, keď vidíme telesným zrakom chlieb a víno, hľadáme a verme, že je to jeho pravé a živé najsvätejšie Telo a Krv.“

Prijatie Ježiša v Eucharistii sa podobá manželstvu. Dokonca v tradícii cirkvi je to naznačené aj tým, že k prvému svätému prijímaniu sa obyčajne pristupuje vo svadobnom obleku. A podobne ako manželstvo aj sväté prijímanie je len vtedy skutočne sväté, ak je trvalým, zodpovedným a plodným vzťahom. Ak sme tento vzťah porušili, máme ho vo vlastnom záujme, čo najskôr obnoviť skrze ľútosť a Sviatosť zmierenia. Dve osoby, ktoré sa milujú, musia navonok vyjadriť, že sa chcú stretnúť a že sa chcú prijať navzájom. Vonkajšie gestá, symboly, slová vyjadrujú lásku ale láska je vnútornou silou, ktorá spôsobuje, že sa jedna osoba odovzdáva druhej. Podobne sa môže a má uskutočniť naše stretnutie s Bohom skrze Ježiša v Eucharistii. V Ježišovi nám Boh Otec zjavuje Lásku, vyzýva nás na stretnutie so Sebou.

Človek je dokonalý, keď je zjednotený s Bohom, skrze Božie Slovo a Telo Kristovo. Najprv teda aj my musíme prijať Božie Slovo, musíme mu uveriť, uveriť v moc Božiu a v dobrotu Boha, ktorý sa s nami chce stretnúť a s nami spojiť. Vôľou sa prikloniť k Slovu Božiemu. Rozhodnúť sa odpovedať Bohu v hĺbke svojej bytosti, dobrovoľne, vedome: „Chcem žiť pre Boha!“

Pán Ježiš sa každému z nás prihovára: „Hľa stojím pred dverami a klopem. Kto počúvne môj hlas a otvorí mi dvere, vojdem k nemu, budem večerať s ním a on so mnou“ (Zj 3,20). To klopanie je výzva k viere na pozdvihovanie: „Hľa, Baránok Boží.“ Otvorenie treba v Duchu dokonať, otvoriť sa jemu a jeho vôli. Bez viery neexistuje žiadne zjednotenie, ale ide o svätokrádež. Požíva sa chlieb, nepoznajúc vierou, že je to Kristus. Vtedy sa nejedná o comunio, vtedy nenastane zjednotenie, lebo ono môže nastať len medzi osobami ako vedome stretnutie vo viere a láske, čiže v Duchu Svätom. Ak tu nie je viera, sviatosť neprináša ovocie. Preto je toľko ľudí, ktorí mnoho rokov možno aj každodenne prijímajú Pánovo Telo, ale v ich živote sa nič nemení.

Preto nemožno nikdy oddeľovať od seba prijatie sviatosti od prijatia Slova. Lebo Božie Slovo vzbudzuje našu vieru a viera oživená Slovom Božím nás robí schopnými prijať hodne a plodne Telo Kristovo. Preto pred prijatím Sviatosti má existovať liturgia Slova. Najprv prijímame Ježiša v Slove, potom v modlitbe, potom vo sviatosti, potom to pokračuje v živote, pretože sa usilujeme chodiť s Pánom, ktorého sme prijali. Chodiť s Pánom, to znamená, ustavične brať ohľad na toho, ktorého sme prijali, a ktorý v nás zostáva, pokiaľ ho ťažkým hriechom nevyhostíme. Toto je zjednotenie „comunio“, ktoré má obsiahnuť celý náš život. Len takto môžeme zvíťaziť nad sebou a vytvoriť spoločenstvo tých, ktorí sa narodili z Boha.

Prijímam sviatosťný znak, v ktorom je skutočne prítomný Ježiš ako osoba. Ale len vierou to môžem vidieť. Tu my nepomôže ani rozum, ani zmysly. Tu my môže pomôcť len viera. To znamená: „Oprieť sa o Slovo Božie“. Sám Kristus hovorí: „Toto je moje Telo“. Môžem sa tiež oprieť o svedectvo kňaza, ktorý svoju vieru vyjadruje vtedy, keď mi hovorí: „Telo Kristovo“. A toto svedectvo vydáva v mene cirkvi, ktorá už dve tisícročia žije z tohto tajomstva. A ten, ktorý prichádza, má vedome povedať svoje „Amen“ = „Verím a chcem prijať Ježiša ako osobu, chcem mu odovzdať svoju bytosť, aby ma mohol v láske pretvoriť“. To „amen“ treba vysloviť v Duchu Svätom: „Viem o tom, lebo Duch Svätý mi to zjavil. Chcem mať Syna Božieho, chcem mať Život“.

Sv. Augustín nás poučuje: „Ak ste telo Kristovo a jeho údy, je na oltári Pána predkladané vaše tajomstvo a vy prijímate svoje tajomstvo. Odpovedáte: „Amen“ na to, čo prijímate, a touto svojou odpoveďou to podpisujete. Ved' sa ti hovorí: „Telo Kristovo“, a ty odpovedáš: „Amen“. Búd teda údom Kristovým, aby tvoje Amen bolo úprimné“. Prijáť ho môžem len natoľko a v tej miere, nakoľko sa mu sám odovzdám. K láske patrí prijatie osoby druhého i výdaj seba samého. Niekedy práve tento rozmer chýba v našom svätom prijímaní. Prijatie osoby môže nastať len v akte vzájomného odovzdania. Dať svoj život, svoju bytosť, aby som získal Božský Život.

O sv. Františkovi z Assisi sa hovorí, že: „Všetky tkaniva jeho bytia horeli láskou pre sviatosť Pánovho Tela, a nedokázal si sám vysvetliť, ako mohol On mať voči nám takú blahosklonnosť a lásku. Pokladal za znamenie chladného pohrdania, keby nebol prítomný aspoň jednej svätej omše za deň, keď k tomu mal možnosť. Často prijímal s takou oddanosťou, že i druhých k oddanosti strhával. Túto vznešenú sviatosť obklopoval takou úctou, že prinášal v obeť všetky svoje údy, a keď obetovaného Baránka prijímal, obetoval mu svojho ducha v ohni, ktorý stále horel na oltári srdca“ (2 Cel 20).

42. CIRKEV

Skôr ako budem hovoriť o Cirkvi všeobecne, pozrime sa v krátkosti na význam Cirkvi v osobnej zbožnosti sv. Františka, ako ju vnímal vo svojej dobe a zaznamenal vo svojich spisoch. Niekedy sa v súčasnom ponímaní jeho osoby stretávame so snahou ukázať Františka ako reformátora, ktorý stojí vysoko nad Cirkvou alebo dokonca proti Cirkvi, keď sa však začítame do jeho výpovedi, alebo do výpovedi autentických svedkov jeho života a jeho myslenia, nájdeme v nich takú hlbokú a čistú vieru, že ešte aj dnes môžeme z nej čerpať. Jeho postoj k Cirkvi najlepšie vyjadruje oslovenie, ktoré často užíval, keď o nej hovoril: „Svätá matka Cirkev Rímska.“

Vieme, že i v jeho dobe bolo mnoho vecí v Cirkvi, ktoré vzbudzovali pohoršenia a viedli ku vzniku rôznych siekt. Medzi duchovenstvom sa objavovali až do neba volajúce nešváry a hriechy. Možno nám na tomto historickom pozadí napadne otázka: „Z čoho pramenila Františkova úcta voči Cirkvi a zvlášť k biskupom a kňazom, ktorí žijú v jednote s katolíckou cirkvou? Či František nevidel, alebo nechcel vidieť to, čo tak rozhorčovalo Katarov a Albigéncov?“

Najlepšie jeho vzťah k Cirkvi vysvetľujú slová, ktoré nám ostali zachované v jeho Testamente, kde píše: „Potom mi Pán dal a dáva takú dôveru ku kňazom, ktorí žijú podľa svätej rímskej Cirkvi, kvôli ich sväteniu, že i keby ma prenasledovali, chcem sa k ním utiekať. A keby som mal takú múdrosť ako Šalamún a našiel by som najúbohejších svetských kňazov na farách, na ktorých pôsobia, nechcem kázať proti ich vôli. Voči ním a všetkým ostatným chcem mať bázeň, chcem ich milovať a ctiť ako svojich pánov. A nechcem posudzovať ich hriechy, lebo v nich poznávam Božieho Syna a sú mojimi pánmi. Robím to preto, lebo z Najvyššieho Syna Božieho telesným zrakom na tomto svete nevidím nič, iba Najsvätejšie Telo a Najsvätejšiu Krv, ktoré sami prijímajú, a len oni iným vysluhujú. A tieto najsvätejšie tajomstvá chcem nadovšetko uctievať, vážiť si ich a uchovávať na vznešených miestach. Kdekoľvek nájdem najsvätejšie mená a jeho slová napísané na nevhodných miestach, chcem ich pozbierať a prosím, aby sa zbierali a uložili na čestnom mieste. A všetkých teológov a tých, čo nám ohlasujú sväté Božie slová, máme si ctiť a vážiť ako tých, čo nám dávajú ducha a život.“

Možno žasneme nad hĺbkou úcty sv. Františka ku kňazom a k Cirkvi. František prehlasuje, že túto úctu dostal od Pána ako milosť. Táto úcta nachádzala svoje zdôvodnenie v kňazskom svätení. Od okamihu vysviacky sa človek stáva tým, skrze ktorého prichádza Kristus denne na oltár, stáva sa tým, skrze ktorého Pán odpúšťa hriechy, stáva sa tým, ktorý vysluhuje Božie Slovo, skrze ktoré sa deje premenenie na oltári. František si pri hľadaní svojho povolania necháva od kňaza poslúžiť Božím Slovom. S rovnakým postojom vyznal: „Na počiatku môjho obrátenia vložil Pán svoje Slovo do úst Assiskému biskupovi, aby mi radil a posilňoval ma v Kristovej službe“ (Zrk. dok. 10) Toto je pohľad akým sa sám Kristus díva na svoju Cirkev.

Slovo „cirkev“ grécky „ekklesia“, znamená „náboženské zhromaždenie“. Tento termín sa často používal v gréckom preklade SZ pre zhromaždenie, ktoré sa zišlo pred Bohom na vrchu Sinaj, kde Izrael dostal Zákon a kde si ho Boh vyvolil za svoj svätý ľud. Tým, že sa prvé kresťanské spoločenstvo nazvalo „ekklesiou“, vyjadriť, že sa považuje za dediča tohto zhromaždenia. Výraz „Kyriake“, od ktorého je odvodené aj slovenské „Cirkev“, znamená „patriaca Pánovi“. Cirkev je ľud, ktorý patrí Pánovi, žije zo Slova a z Kristovho Tela a tak sa stáva Kristovým Telom.

Kresťania prvých dôb hovorili: „Svet bol stvorený kvôli Cirkvi“. Boh stvoril svet pre spoločenstvo so sebou samým a ono sa uskutočňuje „zvolávaním“ ľudí ku Kristovi. Cieľom všetkých vecí je Cirkev a samotné bolestné zmeny, ako je pád anjelov a hriech človeka, Boh dovolil iba ako príležitosť a prostriedok, aby rozvinul celú mieru lásky, ktorou chcel zahrnúť svet. Zhromažďovanie Božieho ľudu sa začína v okamihu, keď začne hriech ničiť spoločenstvo človeka s Bohom i spoločenstvo ľudí navzájom. Zhromaždenie Cirkvi je reakciou Boha na chaos, ktorý spôsobil hriech.

Sv. Pavol používa spojenie „Cirkev v Bohu Otcovi a v Pánu Ježišovi Kristovi.“ To je duchovná adresa Cirkvi. Duchovný svet má tiež svoj zemepis. Cirkev tvorí spoločenstvo ľudí, ktorí sa zhromaždili v Bohu Otcovi, ktorý sa zjavil v našom Pánovi Ježišovi Kristovi. Boh je tajomným stredom všetkých týchto ľudí. Nie je to nejaký neznámy a abstraktný Boh, ale Otec nášho Pána Ježiša Krista.

Niektorí kresťania sa domnievajú, že Spása je odmenou za dobrý život na tejto zemi a Cirkev sa grupuje z vybranej elity, z akejsi lepšej klasy. Pravda je však taká, že Cirkev je Božím ústavom Spásy pre hriešnikov a Spása je božou operáciou, ktorú potrebuje každý človek, keď chce vstúpiť do neba. Cirkev, ak je a má byť naozaj Cirkvou Kristovou, je a musí byť súčasne Cirkvou hriešnikov. Ježiš prijíma hriešnikov a jedáva s nimi a preto aj hriešnici, ktorí prestávajú milovať svoj hriech, môžu a majú prijať Krista. Cirkev je zároveň: spoločnosť vystrojená hierarchickými ustanovizňami a tajomné Telo Kristovo; viditeľné zhromaždenie a duchovné spoločenstvo; Cirkev pozemská a Cirkev oplývajúca nebeskými darmi. Tieto dimenzie vytvárajú spolu jedinú zložitú skutočnosť, ktorá pozostáva z ľudského a božského prvku. Sv. Bernard z Clairvaux sa o Cirkvi vyjadruje takto: „Si čierna, ale krásna, dcéra jeruzalemská, i keď ťa špatí námaha a utrpenie dlhého vyhnanstva, predsa ťa krásli nebeská krása.“ (Sv. Bernard, In Canticum sermones 27,14)

Ježiš hovorí o veľmi dôvernom spoločenstve medzi Ním a veriacimi: „Ostaňte vo mne, ako ja ostávam vo vás... Ja som vinič, vy ste ratolesti“ (Jn 15,4-5). Alebo: „Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom“ (Jn 6,56). Ježiš nenechal svojich učeníkov ako sirotu. Tým totiž, že udelil svojho Ducha, vytvára z nás tajomne svoje Telo. Boh svoje Vtelenie začal počatím Ježiša z Ducha Svätého a Panny Márie, ale ešte ho neskončil. Celá Cirkev je a má byť jeho telom. Cirkev to je snaha Božieho Slova, predĺžiť svoje Vtelenie do každej ľudskej bytosti. Práve preto nás Ježiš pozýva, aby sme mali účasť na jeho Tele a Krvi. Tak úzko chce byť s nami spojený.

Existujú ľudia, ktorí sa počítajú za kresťanov a zároveň útočia na cirkev, akoby cirkev bola predovšetkým vecou pápeža, biskupov, kňazov a rehoľníkov. Cirkev je predovšetkým Kristovou vecou. A každý ju vníma takú, aká je v ňom samom. Sv. Pavol hovorí: „Kristus vo vás, nádej slávy!“ Ak nie je v nás Kristus, žijeme mimo cirkvi, aj keď chodíme do kostola. Len ak žijeme z Kristovho tajomstva, začíname chápať a vnímať krásu Cirkvi.

Zvieratá hneď po narodení, vytvárajú súdržné prírodne spoločenstvá, ale ľudia po prvotnom hriechu netvorí od prirodzenosti spoločenstvo. Ako náhle človek stratil spojenie s Bohom, rozrušili sa aj väzby medzi ľuďmi navzájom. Veľmi skoro po prvotnom hriechu sa objavila prvá manželská kríza a neskoršie dokonca nasledovala bratovražda. Ľudia si natoľko prestali rozumieť, že to viedlo až k babylonskému pomäteniu jazykov. Môžeme si položiť otázku: „Prečo si ľudia prestali rozumieť?“ Preto, lebo prestal vnímať a uznávať Božie Slovo ako princíp svojho života a každý sám seba urobil normou pre seba i svet. Ľudia prestali myslieť, chcieť a konať rovnako.

Naša Spása spočíva v tom, aby sme trón svojho života odovzdali tomu, komu právom patrí a tým je Božie Slovo, II. Božská osoba. Ide o to, aby sme prijali Ježiša ako svojho Pána. Spoločenstvo a teda aj živá cirkev, môže vzniknúť len tam, kde sa Božie Slovo, II. Božská osoba znovu stáva stredom ľudských bytostí. Len tí, ktorým nejde o Ego, ale o Boha a jeho Slovo, sa skutočne dokážu zjednotiť, rovnako myslieť, rovnako chcieť. Spoločenstvo sa objavuje tam, kde sú všetci zjednotení tým, že Kristus je ich stredom a Životom.

Nejedná sa len o spojenie so sviatostným Kristom, ale ide aj o vzájomne spojenie veriacich v láske. Skrze eucharistiu sa stávame príbuznými. Eucharistia utvára Cirkev. Tí, ktorí prijímajú Eucharistiu, sú veľmi dôverne spojení s Kristom. Rovnakým putom ich Kristus spája so všetkými veriacimi v jednom jedinom Tele, Cirkvi. Prijímanie obnovuje, posilňuje a prehĺbuje toto privtelenie k cirkvi, ktoré už bolo uskutočnené prostredníctvom krstu. Krstom sme boli povolaní utvoriť jedno jediné telo, Eucharistiou sa naplňuje toto povolanie.

Dokiaľ Božie Slovo nezaujme v našich životoch centrálnu postavu, dotiaľ si nemôžeme rozumieť a ani vytvoriť spoločenstvo. Spoločenstvo je však niečo iné ako len chodenie do kostola. Pokiaľ nežijeme úplne pre Krista, sme jeden pre druhého nebezpeční svojou hriechnosťou. Prvý krok k tomu, aby sme mohli vytvárať spoločenstvo, je prijať Božie Slovo ako normu pre svoj život a základ svojho posvätenia. Stať sa ľuďmi, ktorí majú v srdci Boží zákon. Potom sa budeme navzájom chápať a budeme mať aj rovnaký cieľ. Tri roky Ježiš formoval apoštolov Božím Slovom a vytváral z nich spoločenstvo, až potom s nimi slávil Eucharistiu.

My sme si zvykli na to, že kostol je obyčajne studený a ľudia v ňom sú a obrnení, preto sem až tak netiahne ľudí z vonku. Spoločenstvo sa objavuje tam, kde sú všetci zjednotení tým, že Kristus je ich stredom, rovnako chcú, rovnako myslia, rovnako milujú, ako Ježiš. Bez tohto stredu nás nič nespája. Preto prijímame Ježiša v Slove, v modlitbe, vo sviatosti, potom to pokračuje v živote, pretože sa usilujeme chodiť s Pánom. A to znamená ustavične brať ohľad na toho, ktorého sme prijali. Toto je comunio, ktoré má obsiahnuť celý náš život. Len takto môžeme zvíťaziť nad sebou a vytvoriť spoločenstvo, teda živú Cirkev.

„Keď na sviatky Pána veriaci prijímajú telo Syna, zvestujú si navzájom radostnú zvesť, že je nám darovaný závdavok života, ako keď anjel povedal Márii Magdaléne: „Kristus vstal z mŕtvych!“ Naozaj už teraz život a vzkriesenie sú udelené tomu, kto prijíma Krista“ (Sýrsko - antiochijska antifóna). Východné cirkvi, ktoré nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou, slávia Eucharistiu s veľkou láskou. Nakoľko tieto odlúčené cirkvi predovšetkým vplyvom apoštolskej postupnosti majú platné kňazstvo a Eucharistiu, ktorá ich s nami tesne spája, isté spoločenstvo vo svätých veciach, teda v Eucharistii, za vhodných okolností a so súhlasom cirkevnej autority je nielen možné, ale dokonca sa doporučuje.

Cirkevné spoločenstvá vzniknuté z reformácie, odlúčené od katolíckej cirkvi, neuchovali pôvodnú a úplnú podstatu eucharistického tajomstva, predovšetkým preto, že im chýba sviatosť kňazstva a z toho dôvodu nie je pre nás možné vzájomné eucharistické prijímanie s týmito spoločenstvami. Napriek tomu, keď si tieto spoločenstvá pri večeri Pánovej pripomínajú jeho smrť a vzkriesenie, vyznávajú, že je to znamenie života v spoločenstve s Kristom, a očakávajú jeho slávny príchod. Preto i voči týmto symbolom treba mať úctu. Ak sa vyskytne naliehavá potreba, môžu podlá úsudku diecézneho biskupa katolícki kňazi udeľovať eucharistiu, zmierenie a pomazanie i iným kresťanom, ktorí nie sú v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou, ale len vtedy, keď o to sami úplne dobrovoľne požiadajú. V takých prípadoch je nutné, aby prejavili katolícku vieru, čo sa týka týchto sviatostí, a aby mali požadovanú dispozíciu.

43. Bolesť a utrpenie

Nie sme určení pre bolesť a trápenie. Boh nás stvoril pre seba a On je nekonečná Blaženosť. Ježiš sa predstavuje ako Vzkriesenie a Život. Celý náš svet leží v nekonečnom Oceáne Všemohúceho Života. Ale aby sa aj pre nás tento oceán stal zdrojom posvätenia a uzdravenia, musíme svoju vôľu, myslenie, chcenie a konanie zharmonizovať s Božím Slovom. Sv. Augustín sa takto modlí: „Keď sa celkom primknem k tebe (Bože), nikdy nepocítim bolesť ani trápenie; môj život oživne, lebo bude naplnený tebou“. (Confessiones 10,28,39)

Človek, pri svojom stvorení dostal Boží zákon ako návod pre večný život, ale tým, že ho odmietol a v každom hriechu znovu odmieta, likviduje sám seba. Boh nepotrebuje ľudské utrpenie ale poslušnosť. Ak by potreboval ľudské utrpenie, tak by celá lekárska veda bola hriechom, ale Božie Slovo sa takto vyjadruje o lekárovi: „Maj vo vážnosti lekára, lebo ho potrebuješ, veď ho stvoril Najvyšší (na pomoc iným). Lebo uzdravenie pochádza od Boha.. Najvyšší vytvoril zo zeme liečivé byliny a múdry muž ich nebude odmietať.. Nimi mierni lekár bolesti.. a (Boh dal) tiež iné masti na liečenie, aby jeho diela nezahynuli. Lebo uzdravenie na zemskom povrchu je od Boha. Synu, pri chorobe sa nezanedbávaj, ale modli sa k Pánovi a uzdraví ťa. Odvráť sa od hriechu a nech sú tvoje ruky priame; a očisti si srdce od každej neprávosti! Obetuj na lúbeznú vôňu obetu z čistej múky! Ale aj lekárovi daj možnosť, (aby zasiahol), lebo nato ho stvoril Pán.. Kto sa však dopustí hriechu pred svojím Stvoriteľom, upadne do rúk lekára.“ (zrov. Sir 38,1-15)

Pôvodný a prirodzený zmysel ľudskej bolesti je v tom, aby človeku signalizovala, že schádza z cesty zdravia a života. Niektoré formy bolesti vnímame tými istými receptormi, ktorými vnímame aj príjemné veci. Bolesť vnímame vtedy, keď hodnota vnemu prekročí hranice únosnosti. Utrpenie potrebuje človek, aby sa znovu vrátil na cestu života. Existuje utrpenie, ktoré je „vratné“, ktoré má zmysel práve v tom, že núti človeka k návratu na cestu života, ale existuje aj utrpenie „nevratné“, ktoré signalizuje už len rozpad.

Nemoc a utrpenie vždy patrili k najťažším problémom, ktoré človek skusuje v tomto živote. V chorobe človek spoznáva svoju bezmocnosť, svoje obmedzenia a svoju konečnosť. Každá nemoc nám dáva tušiť smrť. Nemoc môže viesť k úzkosti, k uzatváraniu sa do seba, niekedy až k zúfalstvu a revolte proti Bohu. Ale utrpenie môže viesť i k pozitívnym účinkom. Môže pomáhať človeku v dozrievaní: pomáhať mu rozpoznať čo je v živote dôležité. Nemoc často človeka donúti hľadať Boha a navrátiť sa k nemu. Keď nás niečo bolí, máme si položiť ruku na boľavé miesto a pýtať sa, čo mi chce Boh skrze bolesť povedať. Už proroci tušia, že utrpenie môže mať vykupiteľský význam. Bl. Duns Scotus dokonca tvrdí, že prijatie utrpenia môže byť jedným z výrazov lásky voči Bohu. Utrpenie je šancou dokázať Bohu, že ho milujeme viac ako seba samého.

Odkiaľ sa vzalo utrpenie, keď sme neboli pre neho stvorení? Prišlo ako dôsledok nášho odchodu od Boha. Sv. Ján evanjelista píše: „A Boží Syn sa zjavil preto, aby zmaril diablove skutky..“ (1 Jn 3,8) Jedným z prvých diablových skutkov je zvedenie človeka a jeho dôsledky. V podobenstve o kúkoli na poli sa hovorí o diabolskej sejbe na poli tohto sveta. V podobenstve o rozsievачovi sa zasa hovorí, že diabol kradne a dusí Božie Slovo v nepozornej ľudskej duši. Judášova zrada je tiež označovaná za diabolské dielo. Tiež smrť, ktorá je súhrnom všetkého zla na svete, prišla závišťou diabla. Je dôsledkom opačnej cesty ako je cesta k Životu, ktorým je Boh. Boh nás zjednocuje a spája, upevňuje a oživuje, hriech nás ničí.

Smrť je odvrat od života, ničota, ku ktorej speje každý, kto odmieta Boha, Život. Božie Slovo hovorí: „Nehorlite za smrť na bludisku svojho života, nepriťahujte si skazu činmi svojich rúk, pretože Boh nestvoril smrť, neteší sa zo záhuby žijúcich. Veď on stvoril všetko pre bytie: tvory sveta sú tu pre spásu a nieto v nich nijakého jedu záhuby, podsvetie tiež nepanuje na zemi. Lebo spravodlivosť neokúsi smrť.“ (Mudr 1,12-15) Izaiáš ohlasuje: „Zničí smrť navždy a Pán, Jahve, zotrie slzu z každej tváre a hanbu svojho ľudu odstráni z celej zeme, lebo Pán hovoril.“ Smrť a jej prejavy sú niečím do čoho sa človek zamotal pádom do hriechu.

Možno nás zaujíma, prečo Boh často neuzdravuje, hoci Ho prosíme a niekedy aj veľmi úpenlivo a s veľkou dôverou? Veľmi často býva choroba viazaná na nejaký pomýlený životný postoj napr. neodpustenie, nenávisť, malovernosť, nevera, nevšímanie si Božieho Slova, zanedbaný život modlitby, zlé medziľudské vzťahy. To všetko treba najprv v Duchu Svätom rozpoznať a premodliť a potom sa často deje zázrak. Ak kresťan nepristupuje ku sviatostiam, hlavne ku sviatosti zmierenia a sv. prijímaniu, tak sa jeho bytosť stáva ľahkou korisťou a cieľom rôznych démonov, ktorí spôsobujú choroby. Stretol som sa s prípadom metastáz, ktoré začali ustupovať po tom, ako sa dotyčná osoba celkom obrátila ku Kristovi a začala aktívne pracovať na zmierení so svojimi blíždymi.

Kristus dáva svojim učeníkom účasť na svojej súcitnej službe biednym a chorým: „Oni šli a hlásali, že treba robiť pokánie. Vyhnali mnoho zlých duchov, pomazali olejom veľa chorých a uzdravovali ich“ (Mk 6,12-13). Po zmŕtvychvstaní Pán obnovuje toto poslanie: „v mojom mene ...na chorých budú vkladať ruky a tí ozdravejú“ (Mk 16,17-18). Duch Svätý udeľuje niektorým kresťanom zvláštnu charizmu uzdravovania, aby ukázal silu milosti Zmŕtvychvstalého. Ale často sa ani najusilovnejšími modlitbami nedosiahne uzdravenie všetkých telesných chorôb, lebo Boh dokáže aj z nášho utrpenia vydolovať dobro. Preto si ešte všimnime pozitívne hodnoty utrpenia.

Sv. Peter prehlasuje: „Keď teda Kristus podstúpil bolestné utrpenie, i vy sa vyzbrojte tou istou myšlienkou: Ten, kto trpel v tele, skoncoval s hriechom“ (1 Pt 4,1). Keď Písmo sväté hovorí o hriechu, nemyslí len hriešny skutok, ale zlého ducha, ktorý v a po ťažkom hriechu ovláda človeka. Od tohto nás môže úplne oslobodiť len prijatie Krista v eucharistii a dobrovoľne prijaté utrpenie. Zlý duch vyhľadáva príjemnosť. Kto trpí, rozchádza sa s hriechom. Diabol je ako sebecký spoločník, ktorý nás opúšťa v tom momente, keď sa dostaneme do nejakej biedy. Utrpenie od tej doby, čo ho podstúpil a posvätil Boží Syn, má tajomnú moc „rozpustiť hriech“, roztrhať sieť vášni a vyhnať hriech z našich údov. Naše utrpenie je ako kanál, ktorý nás spája jedinečným spôsobom s Kristovým utrpením a z neho vyviera odpustenie hriechov. Nejde o to, aby sme utrpenie umelo vyhľadávali, alebo sami sebe spôsobovali, ale jedná sa o to, aby sme s novým duchom prijali utrpenie, ktoré nám nadelil sám život. Evanjelium hovorí: „Kristus musí trpieť“ a každý, kto to aspoň trochu myslí s Bohom vážne, zistí, že po dedičnom hriechu nie sme schopní pokročiť vo svätosti, ak netrpíme.

Cirkev dostala od Pána poverenie: „Chorých uzdravujte!“ (Mt 10,8). Túto úlohu môže realizovať dvojakým spôsobom: jednak starostlivosťou o nemocných ako aj prosebnou modlitbou. Cirkev verí v oživujúcu prítomnosť Krista, lekára duše a tela. Táto prítomnosť je mimoriadne účinná vo sviatostiach a celkom osobitne v Eucharistii, ktorá dáva večný život. Lenže Cirkev pozná aj zvláštny obrad, ktorý je určený nemocným: „Je niekto z vás chorý? Nech si zavolá starších Cirkvi a nech sa nad ním modlia a mažu ho olejom v Pánovom mene. Modlitba s vierou uzdraví chorého a Pán mu ulaví, ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu“ (Jak 5,14-15). Je to pomazanie chorých.

V liturgickej tradícii na Východe i na Západe sa zachovali svedectvá od staroveku o pomazaní nemocných, ktoré sa vykonávalo s posväteným olejom. Sviatosť pomazania nemocných sa udeľuje tak, že sa pomažú na čele a na rukách olivovým alebo iným náležite posväteným rastlinným olejom, pričom sa len jeden raz hovorí: „Týmto svätým pomazaním a pre svoje láskavé milosrdenstvo nech ti Pán pomáha milosťou Ducha Svätého. Amen. A oslobodeného od hriechov nech ťa spasí a milostivo posilní. Amen.“ Vo východnom obrade sa dáva pomazanie aj na iné časti tela.

Príhodný čas prijať túto sviatosť nastáva vtedy, keď veriaci začína byť v smrteľnom nebezpečenstve následkom fyzického zoslabnutia pre chorobu alebo starobu. Ak chorý, ktorý prijal pomazanie nadobudne zdravie, môže znova prijať túto sviatosť, keď znova upadne do ťažkej choroby. Počas tej istej choroby možno túto sviatosť opakovať ak sa choroba zhoršuje.

Vysluhovateľmi pomazania nemocných sú jedine biskupi a kňazi. Ako všetky sviatosti aj pomazanie nemocných je liturgickou oslavou v spoločenstve a to pre jedného nemocného alebo pre celú skupinu. Božie slovo a sviatosť tvoria nerozdeliteľný celok. Liturgia slova, ktorú predchádza vzbudenie ľútosti, slávenie sviatosti otvára. Kristove slová a svedectvo apoštolov vzbudia vieru nemocného a spoločenstva, aby spoločne žiadali od Pána silu jeho Ducha. Slávenie sviatosti pomazania chorých obsahuje v zásade tieto prvky: „starší Cirkvi“ (Jak 5,14) - kňazi vkladajú v tichosti ruky na nemocných. Vo viere Cirkvi sa nad nimi modlia. To je zvláštna epikléza (vzývajúca modlitba) tejto sviatosti; potom dávajú pomazanie olejom, ktorý posvätil podľa možnosti biskup. Uvedené liturgické úkony naznačujú, akú milosť udeľuje nemocným táto sviatosť.

Prvou milosťou sviatosti je milosť posilnenia, pokoja a odvahy premáhať ťažkosti, ktoré súvisia s ťažkou chorobou alebo so stareckou krehkosťou. Táto milosť je darom Ducha Svätého, ktorý obnovuje dôveru a vieru v Boha a posilňuje proti pokúšaniu diabla, proti malomyselnosti a úzkosti pred smrťou. Táto Pánova pomoc ako príspevanie Ducha Svätého má viesť nemocného k uzdraveniu duše, ale aj tela, ak je to Božia vôľa. Dôležitý je tu tiež prísľub: „Ak sa dopustil hriechov, odpustia sa mu“ (Jak 5,15). Milosťou tejto sviatosti nemocný prijíma silu a dar vnútornejšie sa zjednotiť s Kristovým utrpením: Utrpenie sa stáva účasťou na Ježišovom spásnom diele.

Viatikum: Tým, ktorí sa chystajú odísť z tohto života, Cirkev poskytuje okrem pomazania nemocných aj Eucharistiu ako viatikum. Prijímanie Tela a Krvi Ježiša Krista vo chvíli odchodu k Otcovi má osobitný význam a závažnosť. Je semenom večného života a moci zmŕtvychvstania podľa Pánových slov: „Kto je moje Telo a pije moju Krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň“ (Jn 6,54).

Eutanázia: Tí, ktorým sa život už kráti a slabne, si vyžadujú osobitnú úctu. Chorým alebo inak postihnutým osobám treba poskytnúť všemožnú podporu, aby mohli v rámci možností viesť normálny život. Priama eutanázia smerujúca k ukončeniu života postihnutých, nemocných alebo umierajúcich je mravne neprijateľná, ale prerušenie náročných, nebezpečných, mimoriadnych alebo neprimeraných liečebných procedúr vzhľadom k očakávaným výsledkom môže byť oprávnené. Ide o ukončenie neprirodzenej formy života, keď je človek udržiavaný už len liekmi alebo technikou a nie vlastnou vitalitou a nie je žiadna vyhliadka na zlepšenie stavu. V takomto prípade ide o odmietnutie liečby za každú cenu. Nechce sa tým spôsobiť smrť; je to len uznanie, že jej nemožno zabrániť. Takéto rozhodnutie musí urobiť sám pacient, pokiaľ je spôsobilý a schopný, alebo tí, ktorí majú na rozhodnutie právo podľa zákona, ale vždy musia rešpektovať rozumnú vôľu a oprávnené záujmy nemocného.

I keď sa smrť považuje za bezprostredne hroziacu, bežná opatera, ktorá náleží nemocnej osobe, sa nemôže svojvoľne prerušiť. Používanie analgetík, aby sa zmiernilo utrpenie umierajúceho, hoci aj s rizikom, že sa dni jeho života skrátia, nie je v mravnom rozpore s dôstojnosťou človeka. Nesmie tu však byť úmyslom smrť ani ako cieľ ani ako prostriedok, hoci sa ona už predvída a prijíma ako nevyhnutnosť. Bolesť zmierňujúce prostriedky sú v takomto prípade jednou z foriem preukazovanej lásky. Preto treba odporúčať ich poskytovanie!

V dnešný deň sa nám ponúka zamyslenie nad smrťou. I keď nám Písmo Sväté hovorí o smrti ako o treste za hriech a v Knihe Múdrosti dokonca nachádzame verše, ktoré hovoria, že „Boh smrť neučinil a nemá záľubu v smrti živých“ a „smrť prišla na svet skrze diabluvu závisť“, predsa platí, že od okamžiku, keď Ježiš svojou smrťou našu smrť premohol, stáva sa biologická smrť človeka miestom stretnutia s Bohom. Ježiš, Pravý Boh a pravý človek vstúpil do reality ľudskej smrti a dal jej iný význam svojím Vzkriesením. Sv. František sa v odvahe viery nehanbí nazývať telesnú smrť sestrou. Vo svojom chválospeve na stvorenie týmito slovami vyzýva smrť k oslave Boha: „Nech ťa chváli, môj Pane, naša sestra smrť tela, žiadny živý človek jej nemôže uniknúť. Beda tým, ktorí zomierajú v smrteľných hriechoch. Blažení tí, ktorých nájde spojených s tvojou najsvätejšou vôľou, lebo druhá smrť im neublíži.“

Prečo môžeme hovoriť o ľudskej smrti ako o dobrodení? Stáva sa dobrodením od okamihu prvotného hriechu. Keď človek zhrešil, v jeho bytosti sa objavilo mnoho deformácií. Boh nechce, aby človek zostal naveky v stave svojej narušenosti. To nie je ten život, ktorý pre nás pripravil Boh. Veľmi dobre tieto skutočnosti chápeme, keď umrie nejaký tyran (napr. Hitler, Stalin). Pravda o nás všetkých je, že každý človek je viac – menej tyranom vo svojom prostredí. Všetci ubližujeme svojou hriechnosťou, a preto, i keď si niekedy pri pohrebe úprimne poplačeme, pretože s tým, kto sa otvára Kristovi, strácame aj kus Božej dobroty, predsa sa nám pri smrti hriechneho a narušeného človeka aj trochu ulávi.

O sv. Františkovi a o jeho príprave na smrť je napísané toto: „Tých niekoľko dní, ktoré mu ešte chýbali k návratu domov, využil na to, aby Boha chválil a svojich milovaných bratov vyzýval, aby chválili Krista s ním. On sám, nakoľko mohol, spieval tento žalm: „Veľkým hlasom k Pánovi volám, o milosť nahlas Pána prosím...“ Tiež všetky ostatné tvory vyzýval ku chvále Boha a slovami piesne, ktorú predtým zložil, ich vyzýval, aby Boha milovali. Dokonca i smrť, pre všetkých hroznú a nenávidenú, vyzýval ku chvále. Šiel jej radostne v ústrety a pozýval ju ako hosťa. Lekárovi povedal: „Len odvahu, brat lekár, povedz mi, ako blízko je už smrť, veď je len bránou k životu.“ Bratom povedal: „Až uvidíte, že umieram, položte ma nahého na zem a tak dlho nechajte po smrti, než sa prejde míľa.“ A prišla jeho hodina a pretože sa na ňom všetky Kristove tajomstvá naplnili, vzniesol sa blažene k Bohu.“

44. Odpustenie

V evanjeliu (Mt 18,21-19,1) kladie apoštol Peter Ježišovi otázku, ktorá zaujíma aj nás: Dokedy máme odpúšťať a kedy už nemusíme odpúšťať. Pán Ježiš odpovedá podobenstvom, ktoré odhaľuje našu situáciu vo vzťahu k Bohu, ktorý nám odpúšťa ustavične. 10.000 talentov predstavovalo v Ježišovej dobe národný dôchodok celej Palestíny. 100 denárov je výplata za sto pracovných dní. Mohli by sme povedať výplata za štyri mesiace. Určite je táto výplata veľkou sumou, ale je neporovnateľne menšia, ak ju porovnáme s národným dôchodkom. Kráľ v tomto podobenstve predstavuje Boha, ktorý nám odpúšťa nesmierne dlžoby zo svojej dobroty a nielen to, ale prepúšťa aj na slobodu. On sám je vzorom odpúšťania. Boh z najväčšieho zločinu v ľudských dejinách robí prameň odpustenia a vykúpenia. Robí tak z dobroty svojho srdca. A chce, aby sme ho nasledovali.

Predovšetkým si musíme uvedomiť, že odpustenie je nutnosťou. Je to podmienka nášho uzdravenia a našej spásy, ktorá sa nedá obísť. V knihe Sirachovej nachádzame túto múdrosť: „Odpusť svojmu blížnemu, ak ti uškodil: lebo aj tebe odpustia viny, ak o to poprosíš. Ak človek prechováva hnev proti blížnemu, ako si potom žiada od Boha, aby bol zdravý?“ Existuje reálna spojitosť medzi odpustením a uzdravením chorého človeka. Je to skúsenosť, s ktorou sa stretávame v pastorácii i v medicíne. Koľko krát sa stane, že sa človek začne uzdravovať, až keď odpustí zo srdca.

Už sme si hovorili, že keď prichádza nový človek na tento svet, prináša si so sebou niečo, čo je úžasným Božím darom. Prichádza na svet ako absolútne veriace a preto otvorené bytie schopné prijímať. Táto prvotná dôvera sa prejavuje už v našom prvom nadýchnutí, alebo v prijímaní materského mlieka. Túto prvotnú dôveru by sme mohli definovať, ako presvedčenie o добрote všetkého, čo nás obklopuje. Toto nás vedie k otvorenosti, ktorá robí krásnym život dieťaťa. V prvotnej dôvere akoby človek ani nevedel, že existuje aj zlo. Duša je úplne obnažená a priechodná, otvorená a schopná prijímať, čo je predpokladom rastu. A vieme veľmi dobre ako je zvlášť počínajúci život odkázaný na prijímanie, ktoré mu umožňuje rast.

To, čo vyzerá ako duchovná úvaha o viere, sa v skutočnosti týka tých najzákladnejších vecí ako je dýchanie, pitie materského mlieka, jedenie, uvoľnenosť v náruči matky, otca. Duša počatého dieťaťa očakáva len Dobro, pre ktoré je stvorená, nemá pancier. Táto prvotná dôvera sa v nás stráca po určitých skúsenostiach so zlom. Malé dieťa si veselo behá s bosými nohami po lúke dokiaľ sa neporaní. Po takejto skúsenosti sa začne obúvať. To, čo materiálne vyjadrí obuv sa v duši rodí zo strachu, ktorý je opakom dôvery. Každá skúsenosť so zlom umenšuje základnú schopnosť veriť. Človek sa pod vplyvom zlých skúsenosti začne uzatvárať, vytvára si určitý pancier. Mnohým ľuďom chýba ten najelementárnejší zážitok dobra, napr. radosť z toho, že sa počali, že sa narodili. Toto je koreň ateizácie sveta.

O čo teda ide v odpustení? Nakoľko sme ľudia dobre opancierovaní, cez náš pancier často nemôže k nám preniknúť ani Boh so svojím liečivým vplyvom. Bojíme sa dať pancier dolu, ale ak to neurobíme, nemôže Ježiš liečiť. Neodpustenie je tiež určitou formou panciera, ktorý si človek nasadil zo strachu. Pancier zamýšľaný pôvodne len kvôli jednému sa stáva prekážkou v komunikácii so všetkými. Skrze nepriechodné bytie nemôže pôsobiť Boh, čo je nám na škodu, pretože sme určení k tomu a to nás oblažuje, keď cez naše srdce prúdi Láska. Naša civilizácia je civilizáciou dobre obrnených ľudí. Boh na rozdiel od nás je absolútne otvorené bytie. Vidíme ako spolu úzko súvisí viera a odpustenie, teda náš najzákladnejší vzťah k Univerzu a náš defektný vzťah k blížnemu.

Odpustiť, znamená, odložiť pancier, ktorý z našej vôle leží medzi nami a ostatným svetom. Najprv je potrebné zrušiť príčinu bariér, ktorou môžu byť rôzne zranenia ale ešte vo väčšej miere naša „neochota trpieť“. Sú teda v zásade možné dva spôsoby riešenia: „Prosíť Boha, aby zahojil všetky boľavé miesta v našej duši“, alebo lepšie: „Modliť sa, aby sme sa dokázali kladne k týmto skutočnostiam postaviť.“ Problém odpustenia je stále aktuálnou témou a my všetci sa musíme naučiť odpúšťať na úrovni svojho srdca. To, čo často nazývame odpustením, je len snahou zabudnúť na to, čo sa stalo. To funguje len dotiaľ, kým nám niekto danú skutočnosť nepripomenie. V srdci zostáva po každej zlej skúsenosti bolesť, ktorá vždy znovu oživne, keď si na danú udalosť spomenieme.

Ponúknem vám spôsob, ktorý si môžete vyskúšať a overiť, či nezmizne kus vašej roztržitosti a neubudne z panciera neodpustenia. Povieme si niečo o modlitbe osobných spomienok, ktorú opisuje P. Dávid Hassel SJ v knihe: „Radikálna modlitba“. Modlitba osobných spomienok je odovzdanie svojich spomienok Ježišovi. Ak chceme prežiť uzdravenie a oslobodenie srdca pre vieru a lásku, treba si postupne premietnuť svoj život a hľadať v ňom všetko to, čo je nestrávené, to čo nás obrazne povedané tlačí v žalúdku. Malo sa to stať príčinou nášho rastu, ale my sme to nestrávil a neprijali.

Ak spustíme film svojich spomienok, zistíme, že určité veci bolia i po dlhom čase, ktorý od ich reálneho zážitku uplynul. Práve tieto udalosti musíme znovu prežiť pod božím pohľadom. P. Dávid tvrdí, že túto modlitbu si prvýkrát uvedomil, keď čítal „Vyznania“ sv. Augustína. Pri ich čítaní ho prekvapili náhle Augustínove modlitebné výbuchy, kým neobjavil, že „Vyznania“ ako celok sú jednou dlhou modlitbou, v ktorej Augustín zaplavuje vďačnosť alebo potreba chváliť Boha. V spomienkach Augustín vyvoláva celý svoj život a robí akúsi revíziu z pozície štyridsaťpäťročného zrelého muža, približne dvanásť rokov po svojom obrátení, v čase, keď bol už biskupom.

„Vyznania“ sú vlastne Augustínovou autobiografiou ale písanou pod vedením svojho lekára, ktorým je Kristus. Toto znovu prežívanie svojho života pod Kristovým pohľadom, má uzdravujúci účinok. Pre Augustína sú spomienky najmocnejším dynamizmom v živote, pretože oni nie sú len strnulými fotografiami minulosti v nejakom zažltnutom obrázkovom albume, ale sú skôr dynamickou a prítomnou pripomienkou minulých udalostí. Spomienky sú zhodnotením vyvolaného zážitku, ktorý pulzuje v podvedomí, plný farebných detailov z minulosti ale ovplyvňuje naše postoje k súčasným situáciám, k iným ľuďom, udalostiam a veciam. Postoj je tou silnou hodnotou, ktorá sa z nejakej udalosti zakorenila do našej pamäti. A práve postoje môžu silne vplývať na všetky prítomné rozhodnutia človeka. Ak pri takomto spomínaní zistíme, že spomienka, na ktorú sme napr. 25 rokov nepomysleli, sa zrazu z podvedomia vyplaví ako živá, svetlá a pretekajúca citom, môžeme si byť istí, že svojou vnútornou silou pôsobila v mnohých našich rozhodnutiach počas celých 25 rokov.

Modlitba osobných spomienok zreteľne pôsobí v tom centre, kde človek rozhoduje o svojom živote. Ak sa tento uzdravujúci proces uskutoční s väčším množstvom spomienok, osobnosť modliaceho sa človeka sa stane schopnejšou lásky a vďaky, pretože nahromadené spomienky sa stávajú súčasťou našej osobnosti. Ako náhle si človek uvedomí, odkiaľ pramenia jeho nesprávne reakcie, získava už nad nimi aspoň čiastočnú kontrolu. A čím viac sme si vedomí sami seba, tým lepšie chápem, koho, vlastne v modlitbe odovzdávame Pánovi. Modlitba osobných spomienok je znovu prežitie vlastných zážitkov v prítomnosti Krista, takže modliaca sa osoba znovu prijme svoj život, ale teraz už oveľa zrelším spôsobom. Očami Kristovými lepšie pochopíme aj svoje neúspechy.

V zdieľaní spomienok s Kristom sa modliaca osoba s nim hlbšie zjednocuje, podobne ako ľudia, ktorí spolu chodia, sú si stále bližší tým, že sa jeden o druhého viacej zaujíma a že si vzájomne zdieľajú svoje osobné hodnoty, postoje, nádeje, prežité utrpenie i radosti. Vzájomné zdieľanie prináša do denných aktivít a rozhodnutí hmatateľnejšie Kristovu prítomnosť. V tejto modlitbe ide o to, vpustiť Krista do týchto najzraniteľnejších oblastí, kde sme slabí a kde najviac trpíme. Každý človek má v sebe dve osoby, tú lepšiu všade ukazuje, ale má v sebe ešte tú druhú, za ktorú sa hanbí, ku ktorej sa bojí aj priznať a predsa sa v určitých spontánných reakciách objaví. V tomto zmysle je modlitba spomienok nebezpečnou procedúrou, lebo dovolí tomu druhému človeku, aby sa ozval. A práve tento človek potrebuje Spasiteľa.

Pod vedením Ducha Sv. modlitba osobných spomienok ticho píše na srdce modliacej sa osoby jej autobiografiu. Človek si postupne privlastňuje svoju minulosť a viac si uvedomuje seba samého. Modlitbu, ktorá sa začala pasívnym otvorením sa Kristovmu Duchu, vedie sám Kristus. On je sprievodcom pri objavovaní a hodnotení spomienok. Modliaci sa pomaly začínajú vidieť seba samého tak, ako ho vidí Kristus, teda reálnejšie a s väčšou láskou. Aby sme dokázali odpustiť musíme sa na svoj život pozrieť očami viery, tak ako to robí Jozef syn Jakubov.

Bratia mu spôsobili mnoho zla, predali ho do otroctva a on sa milosťou Božou stal záchrancom Egypta a celého sveta. Keď sa dal spoznať svojím bratom, zľakli sa a boli zhrození a čakali spravodlivý trest. On sa im však namiesto toho milo prihovoral: „Ja som Jozef, váš brat, ktorého ste predali do Egypta. A teraz sa netrápajte a nesužujte, že ste ma sem predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali nažive. Preto ma Boh poslal pred vami, aby váš rod zachoval na zemi a aby ho mimoriadnym zásahom zachoval pri živote. A takto nie vy ste ma sem poslali, lež Boh. On ma urobil faraónovým poradcom, pánom nad celým jeho domom a vládárom nad celou egyptskou krajinou.. Vy ste síce snovali proti mne zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom.“ Jozef sa na svoj život díva očami viery.

Sv. Pavol v liste Hebrejom hovorí: „Bratia, nepohrdajte Pánovou výchovou, všetko, čo sa s vami deje, je na vašu nápravu“. Viera nám hovorí, že náš život nie je zhlukom náhodilostí a nezmyslov, ale že sme predmetom výchovy samotného Boha, ktorý svoju pozornosť stále upriamuje na nás, k nášmu dobru. Zranenie prestane bolieť, ak sa na neho začneme dívať očami viery ako na súčasť Božej výchovy. Teda je potrebné tieto skutočnosti znovu spracovať s vierou. Každé zranenie, ktoré sme zakúsili, nám zjavuje jednu základnú skutočnosť, že nikto nemôže dokonalé naplniť naše očakávania, okrem Boha. Odpustenie nás otvorí viere, ktorá je potrebná ku spásu. Ak nás náš doráňaný život nakoniec vrhne do Božej náruče a my dosiahneme Spásu, dokážeme sa podobne ako Jozef blahosklonne povzniesť nad osobné zranenia.

Prosme, aby nám Ježiš, ktorý nám naše hriechy odpustil a dáva sa nám v eucharistii, dal silu k odpusteniu naším blížnym. Keď prijímame Ježiša do svojich srdc, prežívame čosi nové: premieňajúcu moc jeho života. V našej hĺbke je zdroj nesmiernej Božej dobroty a ide o to, aby sme sa učili nereagovať zo svojho hriechneho ľudského povrchu, ale reagovať z tejto Božej hĺbky v našom srdci.

Sv. František vo výklade k modlitbe Otčenáš, hovorí: „Ako i my odpúšťame svojím vinníkom; a pretože nedokážeme odpustiť úplne, nauč nás, Pane, odpúšťať úplne, aby sme pre tvoju lásku dokázali opravdivo milovať svojich nepriateľov a zbožne sa za nich modliť, aby sme nikomu neodplácali zlým a zlé a snažili sa kvôli tebe pomáhať všetkým.“

S potrebou odpustenia súvisí aj téma očistca. Aké sú predstavy o tomto mieste? Mnohí kresťania majú v sebe predstavu, často živenú všelijakými ľudskými špekuláciami a nie Božím Slovom, že je to akási príšerná mučiareň pod priamym Božím dohľadom a vedením, kde sa dôsledne vyžaduje Spravodlivosť a tresty za naše hriechy. Azda jediný rozdiel medzi peklom a očistcom spočíva v tom, že očistec raz skončí. Ale predsa sama cirkev nás učí, že Ježiš odčinil naše viny a zadosťučinil Otcovi za naše hriechy. (KKC 615)

Problém očistca tkvie v niečom úplne inom ako splácaní dlžôb za hriechy. Je to skôr problém toho, čo nazývame časné tresty a čo tiež nie vždy správne chápeme. Každý spáchaný hriech má určité dôsledky v nás i v celej spoločnosti. Každý hriech má svoju budúcnosť. Minulosť hriechu je v našej moci. Budúcnosť často vidíme až po smrti. V očistci sa riešia práve problémy so zraneniami, ktoré spôsobuje náš hriech a s odpustením nášho hriechu zo strany stvorených bytostí. Dosiahnuť odpustenie od ľudí je omnoho ťažšie ako získať odpustenie od Boha.

Podľa výpovedí ľudí, ktorí prežili stretnutie so smrťou, sa dá povedať, že očistec môže byť krásne a utešené miesto. Môže tam byť dokonca nádherná príroda. Dokonca tam človek môže prežívať i určité poznanie Boha. Otázka, ktorá nás zaujíma, znie: Sú tam bolesti a muky? Áno, sú. A dokonca môžu byť hrozné, pretože ide o duchovnú bolesť. Skôr ako budem pokračovať ďalej, zamyslíme sa na chvíľu nad zmyslom bolesti. Už v ľudskom tele je prvotným zmyslom bolesti upozorniť nás, že niečo v našom tele nie je v poriadku. Táto bolesť ma zmysel, len ho treba správne pochopiť. A ak sa jej chceme zbaviť, je potrebné čosi urobiť pre svoje zdravie. Aj bolesť duše je signálom. Duša trpí vtedy, keď človek nesmeruje ku svojmu večnému cieľu, ktorým je Boh. Duša trpí, keď nežije lásku, teda keď žije hriech. Naopak duša sa nesmierne raduje z každého priblíženia sa k Bohu – k Láске.

V očistci už nemôžeme utekať pred svojím vnútrom a vidíme svoju úbohosť v celej nahote. Ničím omamným nemôžeme prehlušiť prázdnotu svojej duše, ak v nej nie je Ježiš. Je tam bolesť svedomia, sú tam bolesti sebapoznávania. Chcete aspoň na chvíľu pocítiť, ako to bolí? Asi tak, ako keď vám niekto nemilosrdne zrúca ilúziu o nás samých a povie nám pravdu rovno do očí. Tam sa človek stretá s absolútnou pravdou a nemá ani viečka, že by mohol privrieť oči duše. Svetlo pravdy mu osvecuje najskrytejšie miesta jeho duše, o ktorých nechcel tu na zemi hovoriť s nikým. To, čo sme celý život maskovali pred ostatnými ľuďmi, tam úplne vypláva na povrch. V očistci možno prebiehajú aj diskusie o našich hriechoch, ktoré boli na zemi „milosrdne“ zakryté spovedným tajomstvom. A to všetko preto, lebo skutočná láska je možná len v pravde. Aj keď toto odhaľovanie bolí, je potrebné, aby sme sa mohli uzdraviť. Očistec je miestom konfrontácie s absolútnou Pravdou. Očistec je však zároveň miestom stretnutia s absolútnou Láskou. S Láskou, ktorá nás miluje v pravde nášho života. S Láskou, ktorá je ochotná za nás a s nami trpieť.

5 1. N á j d e n i e v c h r á m e (podľa Mons. Bublinca)

Všetky bolesti, ktoré pretrpela Panna Mária, sme spôsobili my ľudia svojim postojom a správaním sa k jej synovi. Vyšlo tým najavo zmyšľanie mnohých srdc. Jednu z jej bolestí však spôsobil priamo Syn, keď ako 12 - ročný zostal v Jeruzaleme v dome svojho Otca. „Vtedy mu Matka povedala: „Syn môj, čo si nám to urobil? Tvoj otec a ja sme ťa s bolesťou hľadali!“ On im odpovedal: „Prečo ste ma hľadali? Nevedeli ste, že mám byť tam, kde ide o môjho Otca?“ Ale oni nepochopili slovo, ktoré im hovoril.“ (Lk 2,48-50). Uvažujme nad touto, istým spôsobom špecifickou bolesťou Panny Márie. Nazvime ju bolesť hľadania.

Predstavme si svätú rodinu. Idylický obraz, ako Jozef, Mária a Ježiš putujú podľa svojho zvyku sláviť veľkonočné sviatky do Jeruzalema. Evanjelista sa nezastavuje nad tým, ako to v Jeruzaleme prebiehalo. Vieme iba to, že keď sa všetko skončilo, vydali sa na cestu späť. Chlapec Ježiš však zostal v Jeruzaleme. Vieme, že 12 ročný židovský chlapec sa stáva „synom zmluvy“. Považujú ho za plne zodpovedného za svoje skutky. Pri tej príležitosti mu otec odovzdá závoj, ktorým si zakrýva hlavu pri modlitbe a tiež zvitok zákona. Zároveň mu vysvetlí úlohu dospelého muža. Zrejme to spravil aj Jozef. Ježiš počul od neho rituálne slová, ktorými mu vysvetlil, že je povinný zachovávať celý zákon. Vysvetlil mu i zodpovednosť za seba samého. Ježiš zobral Jozefove slová vážne a začal uväzovať nad sebou v súvislosti s tým, čo počul od učiteľov v chráme.

V Jeruzaleme, v rabínskych školách, mohol počuť čosi viac a hlbšie než v nazaretskej synagóge a to ho uchvátilo natoľko, že prestal registrovať čas i situáciu okolo seba. Tá sa stávala dramatickou pre Jozefa i Máriu. Niektorí by možno povedali: „Ako len mohli nezbadať, že im chýba?“ Skôr by však mohol nasledovať príklad ich výchovy, ktorá vedie, usmerňuje, ale aj dôveruje svojmu pôsobeniu. Jozef i Mária nám ukazujú ako sa deti nemajú celý život viesť za ručičku, ale má sa im nechať priestor — keď príde ich čas — na plné a zodpovedné rozhodnutie, ktoré jediné vedie k zrelosti. Je dobrým znakom, že si Jozef s Máriou mohli pripúšťať, že Ježiš je medzi príbuznými, že mali takýchto známych. Ich výnimočné poslanie ich nijako neoddelilo od príbuzných, nijako sa neseparovali, naopak, Ježiš mal svojich kamarátov medzi ostatnými chlapcami. Po celom dni cesty, keď ho hľadali a nenašli v sprievode bolo treba veci riešiť: „Kde je?“ Pripadne: „Kde sme my? Ideme správnym smerom?“

Všetko v Lukášovom evanjeliu sa odohráva v dynamike, aj táto stať. Práve takto sa dá hľadať i nájsť. Mária a Jozef neboli oslobodení od úzkosti hľadania. Aj oni sa museli pýtať, uvažovať, vracat sa, museli hľadať s bolesťou. Nie všetko vždy pochopíme. No dôležité je nosiť to v srdci. Mária nám ukázala, ako sa kráča od nepochopenia k porozumeniu. Mária dostala Božieho Syna do daru, prijala ho pri Zvestovaní, stala sa jeho Matkou. A predsa musela hľadať, bojovať o tento dar. Plná milostí, a predsa, či práve preto, tá, ktorá stále rastie. Krista nedostávame raz navždy, ale tak, aby sme ho hľadali, a keď ho nájdeme, aby sme ho znovu hľadali. Je to bolesť hľadania, ktorej sa bojíme. Radšej sa tvárime, že sme nič nestratili. Prečo sa bojíme? V prvom rade sa nechceme nechať vyrušiť zo svojich zabehnutých, overených, starých ale už nefungujúcich schém. Radšej si nahovárame, že Kristus je s nami, aj keď ho už dávno nevidíme. Nie jeden deň, už roky nie je pri nás, ibaže sa bojíme si to priznať.. To, že sa bojíme hľadania, vidieť i v tom, ako často sa dokážeme za pravdu biť, ale nevieme už tak často, kde je pravda. Hľadať je ťažké, náročné, niekedy pokorujúce, no nevyhnutné, ak chceme ísť s Kristom, a nie cestou vlastnej predstavy. Nebojme sa vyhlásiť pátranie po Kristovi. Panna Mária i Sv. Jozef sa nehanbili hľadať ho. Áno, priznať si, že ho „nemám“, je bolestné ale nevyhnutné, aby sme ho našli.

Keď Jozef s Máriou zbadali, že Kristus nie je s nimi a nenašli ho ani u príbuzných, nezačali obviňovať jeden druhého: „Ty si mala na neho dávať pozor!“ „Ty si jeho otec pred zákonom!“ Hľadanie obetných baránkov je pomerne jednoduché riešenie, ku ktorému sa často utiekame, ale ktoré nikam nevedie. Jozef a Mária neskúmali, kto z nich je na vine, hľadali koreň problému. Jozef s Máriou sa vrátili. V ťažkých chvíľach stáli jeden pri druhom a podopierali sa vzájomnou láskou. My neraz robíme inak. Vtedy, keď by sme mali jeden pri druhom stáť, keď sa najviac potrebujeme, dokážeme sa podraziť.

Ježiš pred nimi neuteká. Pokojne čaká a v chráme debatuje so zákonníkmi. Niekedy stápneme od údivu, že nie je tam, kde by sme ho chceli mať, alebo kde ho očakávame. Je úplne inde. Nebojme sa položiť mu otázku Matky: „Prečo si nám to urobil?“..... Nebojme sa Bohu položiť otázky, ktoré sú podstatné a dôležité, hoci na prvý pohľad možno až neúctivé... „Prečo si nám to urobil?“ Táto otázka zaznieva a bude zaznievať v srdciach veriacich do konca sveta. Prečo sa nám, Pane, takto zjavuješ? Prečo nie si Mesiáš, ktorý vládne, kráľ a vodca? Prečo chceš byť trpiaci sluha? Prečo Getsemani, smrť, ukrižovanie? Prečo hrob? Prečo choroba, smrť, nesplnenie našich túžob a plánov?

„Nevedeli ste, že mám byť tam, kde ide o môjho Otca?“ Ježiš odpovedal otázkou. „Prečo ste ma hľadali?“ je prvá veta, ktorú povedal Kristus v evanjeliu podľa Lukáša. Prvá veta, ktorú hovorí v Jánovi je: „Koho hľadáte?“ Zasa otázka. Boh sa zjavuje a vyučuje v otázkach. Nevysvetľuje hneď, lepšie povedané — vysvetľuje tak, že sa pýta. Chce vedieť, prečo sme sa za nim pohli. Prečo ho hľadáme?

Nevieme, nechápeme. Ani Mária nevedela, nechápala, ale všetko nosila v srdci. Postupne objavovala tajomstvo svojho Syna a tajomstvo jeho slov. Denne s ním hovorila, pýtala sa a on sa pýtal jej. Nie všetko vždy pochopíme, niečo nepochopíme nikdy. No dôležité je nosiť to v srdci. A postupne sa nám vyjasní a my v chaose zaujmeme správny postoj. Panna Mária nám nádherne ukázala, ako sa kráča od nepochopenia k porozumeniu. Kristus sa jej totiž ešte raz na tri dni stratil. Nie v chráme, ale v hrobe. Aká bola jej reakcia? Matka ho už nehľadá. Iba tajomne zmizne zo scény a nespomína sa, že by šla k hrobu, že by niesla rozličné masti na pomazanie jeho tela, že by ho hľadala. Nie. Ona uvažovala, premýšľala a verila: môj Syn vstane. Nehľadá ho ako vtedy v chráme. Poznanie a istota je dar, ktorý nám dáva hlboká a zrelá viera. Vo všeobecnom zmätku vieme, kde máme stáť, kedy hľadať a kedy nehľadať, vieme, že treba prosiť o dar Ducha. Aj Pánova Matka sa modlí spolu s apoštolmi o dar Ducha.

„A jeho matka zachovávala všetky slová vo svojom srdci.“ (Lk 2,51) Týmito slovami nám evanjelium hovorí o Márii, ako o žene, ktorá vo svojom srdci zachovávala Božie Slovo. Jej srdce bolo otvorené pre Božie Slovo, ale zároveň a možno práve preto, uzatvorené voči hriechu. Sv. Vavrinec Justiniani tvrdí: „Mária premýšľala o všetkom, čo čítala, počula a videla. A potom ako rástla vo viere, ako sa rozmnožovali jej zásluhy, aká múdrosť ju zdobila a aký oheň lásky ju čoraz väčšmi spaľoval! A stále hlbšie prenikanie do nebeských tajomstiev naplňalo ju radosťou, obohacovalo darmi Ducha, upriamovalo na Boha a chránilo pokoru jej srdca. Naozaj blahoslavená duša Panny, ktorá pod vplyvom Ducha, čo v nej prebýval, a jeho učenia vždy vo všetkom poslúchala príkazy Božieho Slova! Nenechala sa viesť svojím citom ani vlastnou vôľou, ale čo jej vnútri odsúhlasila múdrosť v súlade s vierou, to pomocou tela robila navonok. Preto bolo veľmi vhodné, že keď si Božia múdrosť stavala dom Cirkvi ako svoj príbytok, použila najsvätejšiu Máriu za vzor zachovávanía zákona, očisťovania duše, ideálu pokory a duchovnej obety.“

Kardinál Nguyen Van Thuan rozpráva: „Počas môjho dlhého deväťročného trápenia na samotke v cele bez okien, keď v niektorých dňoch po celé dni nesvietilo elektrické svetlo, v tejto temnote, v teple a vlhkosti som mal pocit, že prídem o rozum. Bol som vtedy mladým biskupom, ktorý mal za sebou osem rokov pastoračnej praxe. Nemohol som spávať. Myšlienka, že som musel opustiť svoju diecézu, toľko práce, čo sa všetko zmarilo, ma trýznila. Celá moja bytosť bola zavalená vzburou. Raz v noci som počul vo svojom srdci hlas: „Prečo sa tak trápiš? Musíš rozlišovať medzi Bohom a Božím dielom. Všetko, čo si začal, a v čom by si chcel pokračovať - pastoračné návštevy, vzdelávanie seminaristov, rehoľníkov, laikov, mládeže, budovanie škôl, klubu študentov, misií pre evanjelizáciu nekresťanov, to všetko je vynikajúce dielo, je to Božie dielo, ale nie je to Boh! Keď Boh chce, aby si to všetko opustil, urob to okamžite a maj k nemu dôveru! Boh všetky tie veci urobí nekonečne lepšie ako ty. On zverí svoje dielo inému, kto bude podstatne schopnejší ako ty. Ty si voľ iba Boha, nie jeho diela!“

Toto poznanie mi prinieslo nový pokoj, ktorý úplne zmenil moje zmýšľanie a pomohol mi prekonať okamihy psychicky inak neznesiteľné. Od tej chvíle naplnila moje srdce nová sila a tá ma sprevádzala celých trinásť rokov. Keď som pocítil svoju ľudskú slabosť, obnovil som túto voľbu tvárou v tvár ťažkej situácii, a pokoj ma nikdy neopustil. Zvoliť Boha a nie Jeho diela, to je základ kresťanského života pre všetky časy a to je tiež najplatnejšia odpoveď pre dnešný svet. Je to cesta, na ktorej sa môžu uskutočniť Otcove plány s nami, s Cirkvou a s ľudstvom našej doby.

Ako vysoko je nebo nad zemou, tak ďaleko sú moje myšlienky od vašich myšlienok (Iz 55,9). Deň za dňom lepšie chápem tieto slová Písma. Chápem, že môj život je dôsledok rozhodnutia medzi Bohom a Božím dielom. V každom okamihu. Stále nová voľba, ktorá sa stáva obrátením. Mária zvolila Boha, vzdala sa svojich vlastných plánov bez toho, že by úplne chápala celé tajomstvo, ktoré sa odohrávalo v jej živote a v jej osude. Od toho okamihu je jej život ustavičným fiat, od kolísky v Betleheme až po exil v Egypte, až po tesársku dielňu v Nazarete, až po horu Kalváriu. Vždy znovu je aktuálna rovnaká voľba: Boh, a nie Božie diela. A práve týmto spôsobom dochádza k tomu, že Mária vidí, ako sa naplňujú všetky prisľúbenia, vidí že Syn, ktorý vykrvácal v jej náručí, vstal z mŕtvych; vidí, že skupina učeníkov sa znovu upevňuje a prináša hlásanie evanjelia všetkým národom; vidí, že ju budú blahoslaviť všetky pokolenia a budú ju nazývať Božou Matkou, ona, ktorá náhradou za svojho božského Syna dostala jedného z nás, prostého človeka.“

Biskup Juraj z Nikomédie v 9. st. vo Veľkopiatočnom príhovore k veriacim, rozvádza Kristove slová z kríža adresované Panne Márii: „Odkazujem ti taktiež v ňom (milovanom učeníkovi) svojich ostatných učeníkov. A tak dlho, ako budem chcieť, aby si žila s nimi a zostávala s nimi, budeš im venovať svoju telesnú prítomnosť namiesto mňa. Bud' im všetkým, čím sú od prirodzenosti matky svojim deťom, alebo skôr všetkým tým, čím by som bol ja, keby som bol prítomný. A oni budú tým, čím sú deti a poddaní. Budú ti preukazovať úctu, aká Ti patrí ako Matke ich Pána. A pretože ja som im prítomný skrze teba, nech majú v tebe ľahko prístupnú prostrednicu u mňa.“

V ďalšom texte rozvádza Kristove slová k milovanému učeníkovi Jánovi: „Od teraz ju, Máriu, ustanovujem za vodkyňu učeníkov, za matku nielen pre teba, ale pre všetkých ostatných, a chcem, aby sa jej dostávalo úcty tak, ako plným právom náleží materskej dôstojnosti. Zakázal som vám síce nazývať kohokoľvek na zemi otcom. Ale chcem, aby ste túto nazývali matkou a ako takú ju ctili.“

5 2. V y k ú p e n i e

Naša doba nepozná otrokov, preto nám slovo vykúpenie veľa nehovorí. Starý zákon hovorí o rôznych formách vykúpenia. „Vykúpil si ma zo smrti!“ alebo „vykúpil si ma z domu otroctva!“ Keď chceme pochopiť tajomstvo Kristovho vykúpenia, musíme vedieť od koho sme boli vykúpení, po prípade ako draho sme boli kúpení a pre koho sme boli vykúpení? Predobrazom kresťanského Vykúpenia je vyslobodenie Izraela z Egyptského otroctva. Sám Boh sa ujíma svojho ľudu a svojou mocou, ktorá prevyšuje všetky iné, láme egyptské jarmo, ale i tu sa vykúpenie uskutočňuje prostredníctvom človeka - Mojžiša, pretože Boh do ľudského sveta nevstupuje bez súhlasu človeka a v našom svete koná skrze nás a v tom je naša veľkosť i dôstojnosť a zároveň zodpovednosť za svet. Pred Bohom sme dospelí a plne zodpovední.

Učenie o prvotnom hriechu bezprostredne súvisí s vykúpením, ktoré uskutočnil Kristus. Hriechom prvých ľudí získal diabol nad ľudstvom akúsi nadvládu: človek však napriek tomu nestratil slobodu, aj keď sa jeho vôľa naklonila ku zlu. Popierať, že človek ma zranenú prirodzenosť náchylnú ku zlu, je príčinou veľkých omylov v oblasti výchovy, politiky, sociálnej činnosti a v oblasti mravov. Následky prvotného a osobných hriechov dávajú svetu ako celku hriechy ráz, ktorý môže byť nazvaný: „hriech sveta“ (Jn 1,29). Týmto výrazom sa tiež označuje záporný vplyv, ktorý dolieha na ľudí zo spoločenských pomerov a štruktúr, ktoré sú plodom ľudských hriechov. Dramatická situácia sveta, ktorý „je v moci Zlého“ (1Jn 5,19), a to napriek Kristovmu Vykúpeniu, ktoré si každý človek musí osobne v Kristovi privlastniť, robí z ľudského života boj. Ten boj sa zrodil na samom počiatku sveta a potrvá, ako povedal Pán, až do posledného dňa. Človek musí neustále bojovať, aby prilipol k dobru a bez veľkej námahy a bez pomoci Božej milosti nie je schopný dosiahnuť vnútorné zjednotenie.

Od momentu prvotného hriechu leží medzi nami a Bohom priepasť, ktorú hriechy človek nie je schopný vlastnými silami preklenúť, preto ju v dare svojho Syna preklenie sám Boh. Sú to naše hriechy, ktoré zakrývajú Božiu tvár a je to zlý duch, ktorý sa snaží o to, aby nás od Boha izoloval a to sa mu darí vždy, keď páchame hriech. V tomto smere je potrebné očistenie od hriechov. Toto očistenie od hriechov sa deje prostredníctvom Kristovej krvi vyliatej za nás. Ježiš uzmieruje Božiu velebnosť svojou poslušnosťou až na smrť a aj tým, že napĺňa Božie očakávanie ohľadom človeka.

Najprv sa pozrime, spod koho vlády sme boli vykúpení. Učenie cirkvi jasne hovorí o nadvláde zlého ducha, pod ktorú sa človek dostal, keď svojím hriechom opustil Boha a zobral si život do vlastných rúk. V procese vykúpenia ide o Ježišov zápas s mocnosťami temnoty, ktoré človeka držia v zajatí. Biskup Meliton zo Sard hovorí: „Viedli ho ako baránka, zabili ho ako ovcu, vykúpil nás zo služby svetu akoby z Egypta a vyslobodil nás z diablovho otroctva akoby z faraónovej ruky; našu dušu označil svojím Duchom a údy nášho tela vlastnou krvou. On hanbou pokryl smrť a diabla rozplakal ako Mojžiš faraóna. On udrel nepravosť a nespravodlivosť odsúdil na neplodnosť ako Mojžiš Egypt. On nás vyviedol z otroctva na slobodu, z tmy na svetlo, zo smrti do života, spod krutovlády do večného kráľovstva a urobil z nás nové kňazstvo a vyvolený ľud naveky. On je veľkonočný baránok našej spásy.“

Vykúpenie, ktoré uskutočnil je plne ľudské, ale zároveň úplne Božské.. Plne ľudské je v tom, že Boh necháva človeka, aby si dôsledky svojej nesprávnej voľby prebojoval sám. Ježiš žil svoj život ako človek vo všetkom nám podobný okrem hriechu. Počal sa v Máriinom tele, narodil sa, rástol v milosti pred Bohom i pred ľuďmi, prijal krst v Jordáne a zostúpil na neho Duch Svätý.

Jeho zápas so Satanom sa prejavuje v pokúšaní na púšti ale vrcholí na Kríži. Ježiš ani sebe ani druhým z kríža dolu nepomohol, ale víťazí silou Ducha Svätého nad okolnosťami života a tým sa vykúpenie stáva božským. Kristus na kríži diabla premohol tým, že hoci ho zlo obklopovalo zo všetkých strán, On sa nestal zlým. Ako človek bol stále zjednotený so Slovom Božím. Poslušný až na smrť ukázal východisko zo smrti. Nezhrešil a preto nepodľahol ani smrti ani porušeniu. My si ho privlastňujeme prijímaním sviatostí a nasledovaním Krista

Zvykli sme sa dívať na kríž ako na znamenie Spásy. Neveriaci pri pohľade na kríž povie: „To je zločin!“, A je to naozaj podlosť, ktorú sv. Peter definuje slovami: „Zabili ste pôvodcu života“ (Sk 3,15). Prečo teda hľadáme na kríž s úctou. Je pravda, že na kríži vrcholí hriech človeka, ale je pravda aj to, že na kríži sa skrze Krista zjavuje Boh - Láska, ktorá je väčšia ako zločin. Zmučený Kristus ukazuje nielen zločin ľudí, ale aj úžasnú ľudskú veľkosť, svätosť a dokonalosť. Kristus je dokonalým obrazom Otca, stáva sa tým, čím máme byť všetci a tak napĺňa spravodlivé Božie očakávanie a zmieruje nás s Otcom. V sebe spája človeka s Bohom. Ježiš je človek, ktorý vydržal Boha, ktorý uniesol jeho lásku, poslušný až na smrť. My sme v každom hriechu neposlušní až na smrť.

Boží Syn robí z tohto zločinu dobrovoľnú obeť, Otec tomu všetkému dáva iný zmysel vo svojej božskej prozreteľnosti a všetko sa to deje v Duchu Svätom. Situácia, ktorú prežívame vo vzťahu ku krížu, sa veľmi podobá tej, ktorú prežili Jakubovi synovia, keď sa im v Egypte dal poznať Jozef, ich brat. Oni mu spôsobili mnoho zla a predali ho do otroctva a on sa stal spasiteľom Egypta a celého sveta. Keď pred bratmi odhalil svoju totožnosť, zľakli sa a očakávali spravodlivý trest. On im však povedal: „A teraz sa netrápajte a nesužujte, že ste ma predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali na žive. Len sa nebojte! Ved' či som ja na Božom mieste? Vy ste si síce snovali zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom“. Doslova: „Vy ste mysleli na zlo, ale Boh to premyslel na dobro.“ Toto je sila Božích myšlienok.

O tom, čo sa za nás zaplatilo, hovorí sv. Peter takto: „Viete predsa, že ste zo svojho prázdneho spôsobu života, zdedeného po predkoch, boli vykúpení nie snád' nejakými vecami pominuteľnými, striebrom alebo zlatom, ale drahou krvou Krista ako bezúhonného a nepoškvrneného baránka.“ (1Pt 1,18-19). Ježiš nepoznal zavrhnutie, ako keby sám zhrešil, avšak vo vykúpiteľskej láske, ktorá ho stále spájala s Otcom, vzal na seba naše odlúčenie od Boha kvôli hriechu, a to až do tej miery, že mohol naším menom povedať na kríži: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“ (Mk 15,43) Boh ho takýmto spôsobom učinil solidárnym s nami hriešnikmi: „svojho vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás všetkých“ (Rim 8,32), aby sme boli „s Bohom uzmierení smrťou jeho Syna“ (Rim 5,10). Na otázku, pre koho sme vykúpení, môžeme odpovedať: „On (Boh Otec) nás vytrhol z moci tmy a preniesol do kráľovstva svojho milovaného Syna, v ktorom máme vykúpenie, odpustenie hriechov.“ (Kol 1,13-14)

„Vykúpenie je predovšetkým odstránením radikálnych bariér, ktoré oddeľujú človeka od Boha, a hlavne hriechu, ktorý podrobuje ľudstvo diablu a umožňuje vládu padlých anjelov nad zemským kozmom. V momente Vykúpenia však démonické sily strácajú svoju moc a vzťahy medzi Bohom a človekom sa menia. Dalo by sa povedať, že Boh mení svoju pedagogiku. Odoberá satanovi právo panovať nad ľudstvom, hriech je zničený, moc zlého je zlomená. Preto slovo „výkupné“ získava iný význam. Je to dlh navrátený diablu, ako sa zdôrazňuje v patristickej literatúre prvých storočí. Boh poskytol diablu moc, ale potom mu ju odobral, pretože ten prekročil svoje práva a zaútočil na nevinného.“ (Soteriologia z pohľadu pravoslávnej dogmatiky, Jaroslav Fogl 2007, internet)

P. Raniero Cantalamesa tvrdí, že mnohí kresťania zle chápu úlohu Boha Otca vo Vykúpení. Ľudové pochopenie vyznieva proti Bohu Otcovi, akoby by v Bohu bola akási schizofrénia. Niečo iné chce Otec a niečo iné Syn. Vyzerá to akoby Boh Otec po prvotnom hriechu nemiloval ľudí. Nechcem tým tvrdiť, že problém zmierenia s Bohom neexistuje, ale sv. Pavol nám hovorí: „Boh v Kristovi zmieril svet so sebou!“ Nie my sme zmierili Boha, ale Boh sa zmieril s nami. Ale zmieril sa tým spôsobom, že vystrel svoju ruku, aby ju podal človekovi, ktorý Boha dosiahnuť nemohol. „Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus umrel za nás, keď sme ešte boli hriešnici“ (Rim 5,8) a na inom mieste: „Keď ani vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás všetkých.“(Rim 8,32).

Podľa nášho uvažovania skutočnosť, že Ježiš musel zomrieť na kríži, nedokazuje Otcovu lásku, ale naopak jeho krutosť. Pojem Boha Otca je u mnohých znetvorený touto predstavou krutého Otca, ktorého nezmieri nič len krv jeho Syna. Zabúda sa na to, čo hovorí Ježiš: „Kto mňa vidí, vidí Otca“. Boží Syn je zjavením Otca. Otec je presne taký ako Syn a skutky, ktoré Ježiš robí sú skutky Otca. Syn je nepredstaviteľnou blaženosťou Otca. Práve tohto Syna, dal za nás hriešnikov a svoju blaženosť zamenil za bolesť ľudskej existencie. Otec nielen prijíma Synovu obeť, ale sám sa stáva obeťou, preto lebo nám dáva svojho Syna. Na kríži visí Boh, ktorý sa stal človekom. Ježiš sa stáva bolesťou v srdci Otca, nie kvôli sebe samému, ale kvôli nám. Pápež Ján Pavol II v encyklike „Dominum et vivificantem“ hovorí, že „v človečenstve Ježiša Vykupiteľa sa konkretizuje utrpenie Boha.“ Keď sv. Augustín rozjíma nad týmito udalosťami ohromený volá: „Ako si nás miloval, dobrotivý Otče, že si neušetril svojho jediného Syna, ale vydal si ho za nás hriešnikov! Ako si nás miloval!“

Možno v niekom vznikne pochybnosť, či je možné hovoriť o trpiacom Bohu. Vieme z filozofie, že Boh je absolútne dokonalé bytie. Pre jeho dokonalosť nepripúšťala grécka filozofia, že by Boh mohol byť láskou, lebo keby bol láskou nutne by musel trpieť. Na rozdiel od našej čisto ľudskej špekulácie sa Boh zjavuje ako Ten, ktorý vidí a vníma utrpenie svojho ľudu v Egypte. Prví kresťania hovorili o Božom utrpení. Origenes píše: „Či Otec, Boh celého tvorstva, ktorý je plný zhovievavosti, milosrdenstva a dobroty, nejakým spôsobom netrpí? Či nevieš, že keď sa zaoberá ľudskými vecami, trpí ľudským spôsobom? Trpí muky lásky.“ Božie utrpenie je iné ako naše. Naše prichádza ako nutnosť. Božie utrpenie je vrcholne slobodné a nič neuberá na Božej neporušiteľnosti. Sv. Gregor divotvorca hovorí, že je to utrpenie toho, ktorý nie je schopný trpieť“. Ukrižovaný Kristus je takou branou k Bohu, ktorou môže prejsť každý a dokonca aj zločinec, ak chce robiť pokánie.

Jeden žid, veriaci v Krista, takto hovorí o Kristovej obeti: „Je také dôležité, aby sme tomu rozumeli, že sme boli predvedení pred tvár Boha ukrižovaného za nás, a tu sme naozaj začali vidieť. Čo sme uvideli? Ľudia, nikdy by sme nepoznali, čo je to hriech, pokiaľ sme nevideli Ježiša na kríži. Dokonca to poviem takto: Ja nepoznám vás a vy nepoznáte mňa, ale dovoľm si povedať, že nikto z nás nebol v plnosti pri kríži, pretože keď sa tam raz dostanete, nikdy nezhršíte. Pretože na tom kríži je obeť, Baránok, ktorý bol zabitý, jeho tvár znetvorená viac ako akákoľvek iná, vyzerala horšie ako kus mäsa. Tak vyzerá hriech. Toto urobil náš hriech Bohu. Tento násilný Boží čin zmierenia a vykúpenia nás postavil do pozície, kde sme videli, čo hriech naozaj je. Čiňte pokánie! A v tom pokání nachádzame zmierenie s Bohom. Ak oddelíte zmierenie od ukrižovaného Mesiáša, stratíte svoju cestu. V Mesiášovi Boh otvoril doširoka brány neba a všetci, ktorí po tom túžia, môžu vojsť.“

V evanjeliu sv. Jána čítame: „Ježiš vo vedomí, že je už všetko dokonané a aby sa až do konca splnilo Písmo, povedal: „Žízňim!“ Bola tam nádoba plná octu. Nastokli teda na yzopovú tyč špongiu naplnenú octom a podali mu k ústam. Keď Ježiš okúsil ocot, povedal: „Dokonané je“. Naklonil hlavu a odovzdal ducha.“ (Jn 19,28-30) Teológovia hovoria, že to nie je výkrik rezignácie, ale radosti nad tým, že dielo Spásy sa stalo skutočnosťou a to až natoľko, že v každej chvíli môžeme prichádzať a čerpať z prameňov Spásy, ktorými sú sviatosti cirkvi. Aj na východných ikonách nachádzame Ukrižovaného Pána vo zvláštnom ohybe, o ktorom tvrdia, že vyjadruje tanec radosti nad Spásou človeka. Jeho utrpenie sa týka všetkých hriechov a jeho dielo Spásy je dostatočné.

Ak veríme vo vykúpenie a spásu vykonanú Kristom, skrze vieru môžeme túto skutočnosť aktualizovať na svoj život a vtedy to, čo Boh skrze Krista urobil pre nás stáva sa naším osobným vlastníctvom. Pretože Boh, ktorý nás stvoril bez nás, chce aby sme sa slobodne rozhodli pre spásu. Vykúpenie ešte nie je Spásou. Spása je v zjednotení s Bohom – v zbožštení človeka. Sv. Augustín vyjadruje tento zákon takto: „Ten, ktorý ťa stvoril bez teba, nespasí ťa bez teba“. Boh chce, aby sme ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou, vošli do skutočnosti spásy, aby sme vedome a dobrovoľne prijali to, čo nám On ponúka. Môžeme to urobiť v každej chvíli, Boh totiž nikdy neodvoláva svoje Slovo. Preto teológia sviatostí potvrdzuje, že sviatosti pôsobia „ex opera operato“ to znamená, že nepôsobia mocou ľudskej zásluhy a úsilia zo strany vysluhovateľa, ale mocou samého spasiteľného Kristovho diela, ktoré sa v nich aktualizuje. Od nás Boh očakáva vedomý a slobodný čin viery.

Sv. Bonaventúra hovorí: „Kristus je cesta a brána. Kristus je ako zľutovnica položená na Božej arche a tajomstvo skryté od vekov. Kto sa pozorne pozrie na túto zľutovnicu, čiže kto sa s vierou, nádejou a láskou; nábožne a s obdivom, s plesaním a uznaním; s chválou a jasotom zahľadí na toho, čo visí na kríži, ten s ním koná „paschu“, čiže prechod; aby pomocou palice kríža prešiel cez Červené more; z Egypta vkročil do púšte, kde ochutnáva skrytú mannu; a s Kristom odpočíval v hrobe ako navonok mŕtvy; avšak počujúci, nakoľko je to v putovaní vôbec možné, čo povedal Kristus zločincovi, keď pri ňom visel na kríži: „Dnes budeš so mnou v raji.“ Zomrime teda a vojdime do tmy, umlčme starosti, žiadostivosti a preludy. Odíďme s Ukrižovaným Kristom „z tohto sveta k Otcovi“, aby nám ukázal Otca a mohli sme s apoštolom Filipom povedať: „To nám postačí.“ (z Putovania mysle do Boha).

53. Zostúpenie k zosnulým

Túto prednášku o pekle som mal pôvodne postavenú na inom mieste DC, ale potom mi napadlo, že keď sa patri počas DC nazrieť aj do pekla, poďme tam spolu s Kristom. Boh a peklo sú dva protiklady, ktoré sa vylučujú. Kde je Boh, tam nie je peklo, pretože Boh je Spása. Až do Veľkonočných udalostí to platilo aj opačne: „Kde je peklo, tam nie je Boh.“ Toto už ale po smrti Pána Ježiša neplatí, pretože On zostúpil do pekiel, aby peklo premohol, aby nás z neho vyviedol, aby nám vliat novú a živú nádej. Početné tvrdenia Nového zákona, že Ježiš „vstal z mŕtvych“ (1 Kor 15,20) predpokladajú, že pred svojím vzkriesením sa zdržiaval na mieste pobytu zosnulých. Ježiš zakúsil smrť ako všetci ľudia a svojou ľudskou dušou zjednotenou s osobou Božieho Slova zostúpil na miesto pobytu zosnulých. No zostúpil tam ako Spasiteľ a ohlasoval evanjelium duchom, ktorí tam boli uväznení. Samozrejme aj tu platí: „Kto uverí..“ Miesto pobytu zosnulých, kam po smrti zostúpil Kristus, volá Sväté písmo „predpeklie“, lebo peklo zavrhnutia začína až tam, kde človek po poznaní Krista s plným vedomím odmietne Spásu.

Zostúpenie k zosnulým je plným zavŕšením evanjeliového ohlasovania spásy. Je poslednou fázou Ježišovho mesiášskeho poslania, zhustenou v čase, ale nesmierne rozsiahlou svojím skutočným významom, ktorým je rozšírenie vykupiteľského diela na všetkých ľudí všetkých čias a na všetkých miestach. Kristus teda zostúpil do hlbín smrti, aby mŕtvi počuli hlas Božieho Syna a aby tí, čo ho počujú, žili. Ježiš, Pôvodca života, „svojou smrťou zničil toho, ktorý vládol nad smrťou, čiže diabla, a vyslobodil tých, ktorých celý život zotročoval strach pred smrťou“ (Hebr 2,14-15). Vzkriesený Kristus má „kľúče od smrti a podsvetia“ (Zjv 1,18).

Sv. Augustín uvažuje takto: „Aké je dnes veľké ticho na zemi! Veľké ticho a osamelosť. Veľké ticho, lebo Kráľ spí. Zem sa zľakla a zatíchla, lebo Boh v tele zaspal a zobudil tých, čo spali od vekov. Ide hľadať Adama, nášho prvého otca ako stratenú ovcu. Chce navštíviť tých, čo sedia vo tme a v tóni smrti. Áno, Boh a jeho Syn idú vyslobodiť z muk uväzneného Adama a s ním uväznenú Evu... Ja som tvoj Boh a kvôli tebe som sa stal твоjím synom... Prebuď sa ty, čo spíš! Veď som ťa nestvoril na to, aby si bol uväznený v podsvetí. Vstaň z mŕtvych; ja som život tých, čo zomreli.“

Hovorili sme už o všeobecnom pozitívnom predurčení ku Spáse. Možno v nás vznikne otázka: „Ako s tým spojiť náuku o zatratení?“ Zatratenie je na opačnom konci ako naše predurčenie. Človek nemusí svoje predurčenie naplniť. Výroky Cirkvi o pekle sú výzvou k zodpovednosti, s akou má človek používať svoju slobodu s ohľadom na svoj večný údel. A súčasne sú aj naliehavou výzvou k obráteniu. A keďže nevieme ani dňa, ani hodiny, musíme podľa Pánovho napomenutia stále bdieť, aby po ukončení tohto jediného pozemského života sme si zaslúžili vojsť spolu s ním na svadbu a neboli sme nútení ako zlí a leniví sluhovia odísť do večného ohňa, kde bude „plač a škrípanie zubami“.

Katechizmus nás poučuje: „Nemôžeme byť spojený s Bohom, ak sa slobodne nerozhodneme milovať ho. Avšak nemôžeme milovať Boha, ak ťažko hrešíme proti Láске, proti blíznym a proti sebe samým: „Kto nemiluje, zostáva v smrti. Každý kto nenávidí svojho brata, je vrah a viete, že žiadny vrah nemá v sebe trvalý večný život.“ Pán nás upozorňuje, že budeme od neho oddelení, ak neprispejeme na pomoc chudobným v ich núdzi: sú totiž jeho bratmi. Zomrieť v smrteľnom hriechu, bez toho aby bol zmytý ľútosťou a neprijať milosrdnú Božiu lásku, to znamená zostať navždy oddelený od Boha v dôsledku nášho slobodného rozhodnutia. A tento stav konečného sebavylúčenia zo spoločenstva s Bohom a blíznymi je označovaný slovom „peklo“.

Nesmieme si peklo predstavovať ako miesto, kde sa duša milujúca Boha trápi, že ho nemôže dosiahnuť. Keby nejaká duša mala aspoň trochu lásky voči Bohu, ktorý sa zjavuje v osobe Ježiša Krista, takú dušu by Boh nenechal hynúť. Nie Boh hovorí duši nechcem ťa, ale duša povie nesmiernej Velebnosti svojho Otca a Stvoriteľa: „Nechcem ťa!“ Peklo je miesto, kde sa neuznáva zvrchovanosť Lásky. Objavuje sa tam, kde sa stvorenie uzatvára pred svojim Stvoriteľom.

Poľský teológ Dariusz Kowalski sa takto zamýšľa nad problematikou pekla: „Občas sa stretáme s radikálnym tvrdením: Neverím v peklo. Tento názor nemusí byť vôbec heretický. Okrem toho nám môže pomôcť v našom úsilí o správne pochopenie učenia o pekle. Evanjelium totiž nestojí na ohlasovaní alternatívy: nebo alebo peklo. Majster z Nazareta neprišiel hlásať zvesť o dvoch kráľovstvách: Božom a satanskom. Misia Krista je od začiatku do konca misiou lásky, neustálym pozývaním na nebeskú hostinu. ... Boh nejedná s človekom podľa zásady remeň alebo kocka cukru. Boh nás nepokúša nebom, aby nás vzápätí strašil peklom. Boh nie je Stvoriteľom zlého a dobrého. Všetko, čo Boh stvoril, vyhlasuje za dobré. Peklo nie je jeho dielo. A preto majú pravdu tí, ktorí hovoria, že v peklo neveria.

To však neznamená, že popierame katechizmus, ktorý učí o večnom zatratení. Naopak: tvrdíme, že možnosť zatratenia je nutnou, i keď jedinou negatívnou podmienkou spásy slobodnej bytosti, ktorou človek je. Keď Boh stvoril človeka ako bytosť schopnú lásky, nemohol súčasne nepripustiť možnosť odmietnutia lásky. Slobodná osoba má možnosť povedať Bohu: „Nechcem byť s tebou!“ Všemohúci Stvoriteľ nemôže nikoho prinútiť, aby sa zameral na Dobro. Násilie totiž ruší slobodu a kde nie je sloboda, tam tiež nie je ani zodpovednosť. Preto tiež je nemožnosťou stvoriť človeka schopného milovať bez možnosti toho, čo nazývame prvotným hriechom a konečne bez možnosti večného zatratenia. Božia všemohúcnosť sa paradoxne javí ako slabosť voči slobodnej bytosti, ktorej bolo povedané slovo: „Pod!“

Žiadne mudrovanie však nesmie smerovať k napádaniu možnosti večného zatratenia. Táto možnosť zostane škandálom, ktorý sa nedá utíšiť akousi teóriou. Okrem toho poukázanie na stvorenú slobodu ako na príčinu existencie pekla nerieši celkom teologický problém zla. Keď Všemohúci miluje každého človeka a túži, aby bol spasený, potom akýkoľvek prípad zatratenia by bol v konečnom dôsledku večnou prehrou Boha. Môžeme sa opýtať: Akým spôsobom by pri zachovaní ľudskej slobody mohol Boh zrealizovať plán všeobecnej spásy. Ako môže Boh spasiť niekoho, kto ako sa zdá sa pohybuje v uzavretom kruhu zúfalstva a nenávisťi. V Katechizme čítame, že Kristus vstúpil do pekiel, aby ohlásil spásu uväzneným duchom. Ako máme túto udalosť chápať? V čom spočívalo ohlasovanie Spásy väzňom?

Hans Urs von Baltasar nechce interpretovať zostúpenie do pekiel ako triumfálne víťazstvo Krista nad hriechom. Vyťahuje nakoniec konečné dôsledky tvrdenia, že Boh učinil hriechom toho, ktorý nepoznal hriech. (Zdá sa, že Boh Stvoriteľ sa robí zodpovedným za každé stvorenie. Boh nás znovu a znovu pozýva na cestu Spásy a zbožštenia.) Vyplýva z toho, že Ježiš sa stotožňuje s hriešnikom, ponoreným do samolúbeho zúfalstva. Vyzerá to, že Boh je dokonca solidárny s tými, ktorí odmietajú jeho lásku. Ježišova poslušnosť vyjadrená na kríži, sa ešte radikálnejšie prejavuje v pobyte zomrelého medzi zomrelými. Nevieme, čo vzniká pri stretnutí samoty hriešnika so samotou Ukrižovaného. Nechceme tu naivne rozvíjať optimistické alebo z pýchy vyplývajúce vízie všeobecnej spásy. Večné peklo zostáva reálnou možnosťou, voči ktorej biblický postoj bázne a trasenia sa javí ako najvhodnejší. Samozrejme pod podmienkou, že si ho nezamieňame s neurotickým strachom.

Objavenie významu Ježišovho zostúpenia do pekiel nám však otvára možnosť nádeje, že ani najväčší hriešnik sa neodvráti od Boha – človeka, ktorého nájde vo svojom potupnom zatratení, ale ešte nie večnom osamotení. Môžeme mať nádej, že milosť Božia skrze paradoxnú solidaritu s tými, ktorí zostávajú uzavretí na akúkoľvek solidaritu, je schopná spasiť každého človeka práve v okamihu, keď zostane odmietnutá. Nemôžeme negovať možnosť vyrieknutia „nie“ človeka voči Bohu, po ktorom je už peklo chápané ako neodvolateľný stav existencie mimo Boha. Či ale nie je povinnosťou kresťana opierajúc sa o pokornú modlitbu živej nádeje, aby nikdy nikto nedokonal takýto konečný akt negácie?”

Pápež Benedikt XVI. tvrdí: „Kristus zostúpil do „pekiel“, a tak je blízko tomu, kto je do nich vrhnutý, a aj pre neho premieňa temnoty na svetlo. Utrpenia a muky zostávajú naďalej hrozné a takmer neznesiteľné. Napriek tomu však vyšla hviezda nádeje, kotva srdca siaha až k Božiemu trónu. V človeku neprepuká zlo, ale víťazí svetlo. Aj keď utrpenie neprestáva byť utrpením, napriek všetkému sa stáva spevom chvály.“ (Benedikt XVI. Spe salvi 37)

Evanjelium hovorí o farizejoch a zákonníkoch, že neprijali Božie Slovo, ktoré hlásal Ján a tak zmarili v sebe Boží úmysel. Pán Boh má s nami tie najlepšie úmysly a ponúka nám tú najúžasnejšiu budúcnosť, ale je k tomu potrebnú robiť pokánie. Obrátiť sa tvárou k Bohu, to znamená, počúvať Boha, nechať sa usvedčiť z hriechu, uznať potrebu Božej korektúry do svojho života. Prestať sa Boha báť, ale absolútne mu veriť. Kráčať k Bohu. Túžiť po ňom, milovať ho z celého srdca. Mať s ním ustavičné spojenie skrze osobnú modlitbu, skrze Slovo Božie, skrze sviatosti Cirkvi. Ako náhle sa v nás objaví túžba po Bohu, už je s nami dobre. Boh nikomu, kto po ňom túži, nepovie: „Nechcem ťa!”

Odvážil by som sa povedať ešte čosi. Tak ako Písmo sväté hovorí o smrti, že ju Boh neučinil, to isté môžeme povedať o pekle, že ho Boh neučinil, nemá v ňom záľubu a jeho trvanie nie je garantované zo strany Boha. „Boh je Svetlo a nieto v ňom nijakej tmy“. Peklo je stav duše, ktorá sa uzatvára pred Pravdou a Láskou, ktorá všetko, čo Boh v nej pôsobí k jej dobru, chápe ako zlo a ako trápenie. Odvážil by som sa povedať, že to môže byť ten istý Večný Oheň, ktorý oblažuje v nebi nebešťanov a v pekle sa v ňom zatratení trápia. Boh je Večný Oheň.

Sv. Ignác z Loyoly učil, že človek prežíva rôznym spôsobom duchov, či už dobrých alebo zlých, a to podľa svojho smerovania. Kto postupuje od zlého k horšiemu vníma zlého ducha ako príjemnosť a Boha ako nepríjemnosť. U človeka ktorí kráča od dobrého k lepšiemu je to presne naopak. Vnímanie príjemnosti je teda rozdielne a záleží od mravného smerovania. Aj diabol môže poskytovať zdanlivú útechu pre svojich nasledovníkov. Je to ale útecha, ktorá nikoho neurobí lepším a v ktorej sa stále človek viac a viac zamotáva sám do seba. Keď sa hriešnik stretá s Bohom, môže sa mu zdať vrcholne nepríjemný, neznesiteľný. Sv. Augustín hovorí: „Božie Slovo sa ti bude najprv javiť ako nepriateľ tvojej duše, kým nepochopíš, že je príčinou tvojej Spásy.“

Ruský spisovateľ Dostojevský vyslovuje tušenie, že nakoniec Boh spasí svet svojou Krásou. Stvorenie, ktoré dosiaľ nepozná Boha, bude kapitulovať pri pohľade na jeho Krásu. Filozofia však prichádza k záveru, že Boh je absolútne jednoduché Bytie a teda v ňom nemôže byť žiadny rozdiel medzi Krásou, Láskou, Spravodlivosťou, Zákom. Boh je Blaženosťou, ktorú nemôžeme oddeliť od Lásky, Pravdy, Spravodlivosti. Človek, ktorý má záľubu v zle, sa bude cítiť Bohom zaskočený. Kto celý život žil zvrátene a bojoval proti Pravde, Dobru a Kráse, je zrazu zaskočený Absolútnym Dobrom a tak ako sa zločinec chveje pri odhalení, tak bude trpieť duša pokrytca vo Svetle Večnej Pravdy.

Boh miluje všetko, čo stvoril a predsa samou svojou podstatou je Spásou i Súdom, Odmenou i Trestom. A je to stále ten istý a nemenný Boh, ktorý je Dobro. Sme určení pre Boha, ale naša večnosť záleží od toho, či ho milujem alebo nie. Pre hriešnika je strašné vidieť Boha a môže to pre neho byť existenčne veľmi nebezpečné. Existujeme v Bohu, ktorý nás miluje, ale ak neuveríme v jeho lásku, všetko, čo koná, si budeme vysvetľovať po zlom a budeme prežívať peklo tam, kde Boh pripravuje Spásu. Peklo nie je druhou alternatívou pre tých, ktorí uverili a kráčajú za Ježišom. Ježiš hovorí o pekle len preto, aby vystríhal zvrátené duše. Peklo nie je predmetom našej viery ale obavy. Viera sa týka pozitívnych skutočností, v ktoré máme veriť, aby sme sa práve od pekla zachránili.

„Niektorí súčasní teológovia zastávajú názor, že oheň, ktorý horí a zároveň zachraňuje, je samotný Kristus, Sudca a Spasiteľ. Stretnutie s ním je rozhodujúcim aktom súdu. Pred jeho pohľadom vyjde najavo každá faloš. Spojenie s ním, ktoré spaľuje a premieňa, aby nás oslobodilo, spôsobuje, že sa stávame opravdivo sebou samými. Veci vytvorené počas života sa potom môžu zdať ako suchá slama, prázdne vychvalovanie sa a môžu zmiznúť. Avšak v bolesti tohto stretnutia, pri ktorom sa nám zjavne ukáže všetko nečisté a nezdravé z nášho života, spočíva spása. Jeho pohľad, dotyk jeho srdca nás uzdraví prostredníctvom premeny, ktorá je iste aj bolestná „ako prechod ohňom“. Napriek tomu je to však blažená bolesť, v ktorej nás svätá moc jeho lásky prenikne ako oheň a umožní nám byť napokon nami samými a tým aj Božími. Tak sa stáva jasným aj vzájomné prelínanie sa spravodlivosti a milosti: nie je bezvýznamné, aký bol náš spôsob života, ale ak sme aspoň nasmerovaní ku Kristovi, k pravde a láske, naša špina nás nepoškvŕňuje naveky. Koniec koncov táto nečistota už zhorela v Kristovom utrpení. Vo chvíli súdu zakúsime a prijmemo túto prevahu jeho lásky nad všetkým zlom vo svete i v nás. Bolesť lásky sa stane našou spásou a našou radosťou. Je jasné, že „trvanie“ tohto premieňajúceho horenia nemôžeme merať chronologickými mierami tohto sveta. Pretvárajúca „chvíľa“ tohto stretnutia sa vymyká pozemskému plynutiu času. Je to čas srdca, čas „prechodu“ do spoločenstva s Bohom v Kristovom tele. Boží súd je nádejou jednak preto, že je spravodlivosťou, ale aj preto, že je milosťou. Ak by bol len milosťou, ktorá by robila bezvýznamným všetko, čo je pozemské, Boh by nám zostal dlžný odpoveď na požiadavku spravodlivosti, na otázku, ktorá je pre nás rozhodujúca zoči-voči dejinám i samotnému Bohu. Ak by bol iba spravodlivosťou, mohol by byť napokon pre nás všetkých dôvodom strachu. Vtelenie Boha natoľko navzájom spojilo súd i milosť, že spravodlivosť je pevne stanovená: všetci očakávame našu spásu „s bážňou a chvením“ (Flp 2, 12). Milosť zas nám všetkým umožňuje dúfať a s plnou dôverou kráčať v ústrety Sudcovi, ktorého poznáme ako nášho obhajcu, advocatus, parakletos (porov. 1 Jn 2, 1). (Spes salvi 47)

Sv. Lev Veľký hovorí: „V blahoslavenstve sa právom sľubuje, že uvidia Boha tí, čo majú čisté srdce. Ved' špinavý zrak nebude môcť vnímať jas pravého svetla. A čo bude pre čisté duše radosťou, to bude pre poškvŕnené trestom. Treba sa teda vyhnúť mráкотám pozemských márností a z vnútorného zraku zotrieť všetku nečistotu nepravosti, aby sa jasný zrak mohol kochať v takom videní Boha.“ (Sv. pápež Lev Veľký "O blahoslavenstvách" Sermo 95, 8-9: PL 54, 465-466)

Pri liturgii Eucharistie vyprosuje Cirkev milosrdenstvo od Boha, ktorý nechce, „aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie“ (2Pt 3,9): „Bože, milostivo prijmi túto obeť, ktorú ti predkladáme my, tvoji služobníci i celá tvoja rodina. Spravuj naše dni vo svojom pokoji, zachráň nás od večného zatratenia a pripočítaj k zástupu svojich vyvolených.“

54. Zmŕtvychvstanie Pána

O zmŕtvychvstaní Pána zvykneme väčšinou meditovať a kázať len vo vzťahu k nám. Hovoríme o jeho dôkazoch a dôsledkoch vo vzťahu k nám. Po prípade povieme, že Vzkriesenie je pečaťou hodnovernosti od Boha Otca. To, že Kristus zomrel za svoju pravdu je svedectvom toho, že bol presvedčený o tom, že má pravdu, ale to, že vstal z mŕtvych, je potvrdením z Božej strany, že skutočne mal Pravdu. Božie Slovo nám tvrdí, že vzkriesenie nie je len púhym faktom, slúžiacim ako „bezpečný dôkaz“ pravosti Ježiša, nie je tiež predovšetkým dôkazom pravdy alebo moci, ani nie je predovšetkým počiatkom cirkvi a nového stvorenia. To všetko prichádza ako dôsledok, ako ovocie. Vzkriesenie sa nesmie zužovať na čiste verejný, vonkajší fakt, ktorý sa týka dejín alebo cirkvi, akoby snád' Boh Otec Ježiša vzkriesil len kvôli týmto skutočnostiam a nie pre neho samého.

Ježiš, ktorý je Pravý Boh ale súčasne skutočný a pravý človek, je ako človek budený Logom - Božím Slovom. Sv. Pavol na začiatku listu Rimanom hovorí, že Syn, ktorý telom pochádza z rodu Dávidovho, bol Duchom Svätým vo svojom zmŕtvychvstaní uvedený do moci Božieho Syna. (zrov. Rim 1,1-4) Podľa P. Raniera Cantalemessu je Vzkriesenie predovšetkým aktom nesmiernej nehy, s ktorou Boh Otec v Duchu Svätom svojím Všemohúcim Slovom budí svojho Syna zo smrti po jeho nesmiernom utrpení a ustanovuje ho Pánom. Ak tu užívame slovo Pán, máme na mysli to, čo toto slovo u Židov znamenalo. (Pán = Kyrios = Adonaj namiesto JHVH) Ježiš aj ako človek je po svojom Vzkriesení zbožštený. Vzkriesenie je aktom Najsvätejšej Trojice. Je to samotný vrchol Božieho konania v dejinách, najväčší dôvod jeho slávy. Od tohto okamžiku bude Boh známy ako „ten, ktorý vzkriesil z mŕtvych Ježiša Krista“ (2 Kor 4,14; Gal 1,1; Kol 2,12).

Vzkriesenie je darom Otca jeho vyvolenému Synovi, v ktorom našiel zaľúbenie; je opätovným objatím po krutom „rozdelení“ kríža, činom nesmierne nežnosti Otca. Je akýmsi Božím výkrikom ako to naznačuje prorok Izaiáš 42,14. „Bol príliš dlho ticho, mlčal, premáhal sa, ale teraz krič“. Ježišovo Vzkriesenie je výkrikom, ktorým Boh prerušil svoje „mlčanie“. Aj v historickom slede patrí ľudským svedkom tejto udalosti až druhé miesto. Prvé slová, ktoré Cirkev vedená Duchom Svätým, vložila do úst Vzkrieseného Syna v introite veľkonočnej omše, sú radostným zvolaním Syna k Otcovi: „Vstal som z mŕtvych a znova som s Tebou!“ Tieto slová sú prevzaté zo žalmov (3; 138) a od najstarších dôb sú pripisované Vzkriesenému Ježišovi.

Otcovia rozjímajú o zmŕtvychvstaní na základe Kristovej Božskej osoby, ktorá zostáva spojená s jeho dušou i s jeho telom, vzájomne od seba oddelených smrťou: „Jednotou Božskej prirodzenosti, ktorá zostáva prítomná v každej z oboch častí, sa tieto, časti znovu spájajú. A tak smrť nastáva rozdelením zloženej ľudskej bytosti a vzkriesenie nastáva spojením oboch rozdelených častí.“ Sv Gregor Nyssenský.

Oblúbený výraz autorov Nového zákona pre skutočnosť Vzkriesenia je grécke slovo „egeiro“. Vyjadrené obrazne, Otec v hrobe pristúpil k Ježišovi ako keď sa tíško približuje otec k postielke spiaceho dieťaťa a prebudil ho zo spánku smrti. Evanjelium rozpráva, že Ježiš ráz pristúpil k márom, na ktorých ležal mŕtvy chlapec a zvolal: „Chlapče, hovorím ti vstaň!“ A mŕtvy sa hneď posadil; Ježiš ho odovzdal jeho matke (Lk 7,14). A teraz Boh Otec koná podobne. Pristupuje k Ježišovi ležiacemu v hrobe a volá: „Syn môj, hovorím Ti, vstaň!“ A Ježiš sa dvíha a vstáva z mŕtvych. Preto ak takto jednal s jedným z nás kvôli nám ostatným, môžeme dúfať, že aj s nami bude jednať rovnako kvôli nemu.

Apoštol tvrdí: „Bratia, myslím, že utrpenia tohto času nie sú hodny porovnania s budúcou slávou, ktorá sa na nás má zjaviť.“ (Rim 8,18) Sv. Pavol píše tieto slová ako ten, ktorý bol vytrhnutý do siedmeho neba a zažil veci, ktoré sa nedajú ľudským jazykom vypovedať. Preto môže tak priamo a jasne hovoriť, nie ako teoretik ale ako človek, ktorý má skúsenosť. Z tohto zážitku sa rodí aj jeho schopnosť jasne rozlišovať duchov. Všetko pokladá za stratu, keď to porovnáva s poznaním Ježiša Krista.

Slovo poznanie tu má hlbší význam ako u nás. Poznať tu znamená bytostnú skúsenosť. Poznať Krista Ježiša v sláve jeho vzkriesenia je takým dobrom, že všetko ostatné, všetko, čo sa bežnému človeku zdá strhujúce, je v porovnaní s tým skôr stratou, pretože nás zdržuje na ceste za Úžasnejším. Veľmi často nás utrpenie tohto času deptá, pretože zabúdame na túto Slávu, Slávu Vzkrieseného Pána, ktorá očakáva aj nás. Toto utrpenie, i keď sa nám zdá veľké, je v porovnaní s tým, čo nám Boh pripravil, úplne malicherné, čo ani nemožno zrovnávať, teda niečo, čo sa vôbec neprežíva na tej istej úrovni. Utrpenie, ktoré prežívame v tomto čase sa dotýka nášho tela a našej duše, ale radosť, ktorú dáva Boh je účasťou na Duchu Božom, účasťou na nestvorenej skutočnosti.

Pápež Lev XIII. vo svojej encyklike „Rerum novarum“ hovorí o utrpení tohto času nasledovne: „Časné veci nie je možné správne pochopiť a ohodnotiť, ak sa duša nepozdvihne k inému životu, totiž k večnému; bez neho sa pravé poznanie mravného dobra nevyhnutne stráca, ba celé stvorenie sa stáva nepreniknuteľným tajomstvom. To, čo nám diktuje sama príroda, je dogmou v kresťanstve, na ktorej ako na základnom kameni spočíva celá stavba náboženstva: že totiž ten pravý život človeka je život budúceho veku. Boh nás totiž nestvoril pre tieto krehké a pomínutelné dobrá, ale pre dobrá nebeské a večné: a zem nám dal ako miesto vyhnanstva, nie ako vlasť.“

Sv. Pavla však nezaujíma len problém utrpenia človeka, ale zaujíma ho problém celej trpiacej prírody: „Ved' stvorenie túžobne očakáva, že sa zjavia Boží Synovia. Lebo stvorenie bolo podrobené márnosti - nie z vlastnej vôle, ale z vôle toho, ktorý ho podrobil a dal mu nádej, že aj samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy, aby malo účasť na slobode a sláve Božích detí.“ Je to znovu prejav Božej dobroty voči nám ľuďom. Boh pre nás stvoril svet a nezobral nám ho, ani keď sme zhrešili. Náš svet, teda i príroda, vstúpila spolu s nami na cestu nášho blúdenia a hľadania, i keď sama príroda nezahrešila. Boh nám ju necháva a neberie nám svet, ktorý stvoril ako naše životné prostredie. Keby nás Boh chcel potrestať a svet ratovať pred nami, mohol vytvoriť akúsi izolačku vo vesmíre, ale On to neurobil. Prečo, lebo to čo Boh pripravil ako odpoveď na náš hriech, je tak úžasne, že v Oslávenom Kristovi má príroda už účasť na slobode a sláve Božích detí.

„Ved' vieme, že celé stvorenie spoločne vzdychá a zvíja sa v pôrodných bolestiach až doteraz. A nielen ono, ale aj my sami, čo máme prvotiny Ducha, aj my vo svojom vnútri vzdycháme a očakávame adoptívne synovstvo, vykúpenie svojho tela.“ To čo prežíva naša zem a my na nej a s nami celá príroda sú akési pôrodné bolesti sveta. Svet sa musí znovuzrodiť. Svet musí prijať novú hlavu a tou je Ježiš Kristus. Takáto operácia je veľmi náročná a dá sa urobiť len pri totálnom umrtnení. Čo vlastne ešte očakávame, keď už máme v sebe prvotiny Ducha Svätého. Aké etapy má spása? Očakávame prijatie za Synov zo strany Boha a očakávame vzkriesenie tela. Celý a dokonalý človek je telo, duša i duch. Aj keď sú zážitky klinickej smrti kolosálne, predsa im čosi chýba, aby sme ich mohli kvalifikovať ako plne ľudské zážitky. Chýba im telo. Očakávame teda aj vzkriesenie tela. Nie ako návrat do narušenej existencie, ale ako účasť na oslávení Kristovom.

Deň Vzkriesenia je skutočne „deň, ktorý učinil Pán“, „tento div sa udial pred našimi očami“, ako to spievame vo veľkonočnej liturgii. Ježiš je „kameň, ktorý stavitelia zavrhl, ale pred Bohom je vyvolený a vzácny“. Boh Otec z neho urobil základný kameň nového sveta. Tým ukázal, že Synovu obeť prijal a jeho poslušnosť mu je milá. Vzkriesenie je v tomto zmysle korunou obeť na kríži a my pri každej omši ohlasujeme: „Tvoju smrť zvestujeme, tvoje zmŕtvychvstanie vyznávame, kým neprídeš v sláve...“

Apoštol Pavol učí: „ak svojimi ústami vyznávaš: „Ježiš je Pán!“ a vo svojom srdci uveríš, že Boh ho vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený.“ Sv. Pavol hovorí o vyznaní úst a o viere srdca. Vyznanie úst sa týka Božstva Ježiša Krista, lebo ak apoštol hovorí „Ježiš je Pán!“, ma na mysli Božie meno JHWH, ktoré sa pri čítaní v hebrejských textoch nahrádzalo slovom Adonaj, a do gréckeho jazyka preložilo ako Kyrios, čo znamená Pán. Kratučké vyznanie: „Ježiš je Pán!“ má teda nesmierne dôsledky pre náš duchovný život. Poznať Ježiša, jeho život a jeho poslanie, znamená poznať Boha. Boží charakter je ten istý ako charakter človeka Ježiša. On môže povedať: „Kto mňa vidí, vidí Otca!“ Na stvorenej úrovni neexistuje iná možnosť poznať Boha.

Nad týmto vyznaním: „Ježiš je Pán,“ sa deje triedenie duchov. Od počiatku v anjelskom svete a tak isto i v ľudskom. Boh sa zjavuje ako slúžiaci, dobrý k nevďačným i zlým, Živý chlieb, pokrm pre anjelov i ľudí, Trpiaci z Lásky, Ukrižovaný, na zlo odpovedajúci ešte väčším Dobrom, ako Vzkriesený, a úžasne oslávený človek sediaci po pravici Boha. Boh sa zjavil ako Tichosť, Pokora a Láska. K takémuto Bohu sme vyzvaní povedať svoje „Áno!“ Len ten, kto odovzdal svoj život Ježišovi a prijal ho ako svojho Pána a Spasiteľa, môže v Duchu Svätom pravdivo vyznať: „Ježiš je Pán!“ Sme pozvaní svojimi ústami vyznávať vieru v Kristovo Božstvo. Nehanbiť sa a deliť sa o svoju vieru. Vieru si zachová len ten, kto sa s ňou delí. I toto môže znamenať vyznanie úst, ktoré vedie ku Spáse.

Sv. Peter vo svojom liste hovorí: „Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojom veľkom milosrdenstve Vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej...“ Peter dáva do zvláštnej súvislosti so Vzkriesením Pána práve čnosť Nádeje. Vzkriesením Ježiša nám nedal Otec len „bezpečný dôkaz“ o sebe, ale aj „živú nádej“. Evanjelia zaznamenali mnoho výrokov o viere a o láske, ale o nádeji ani jeden. Za to v učení apoštolov po Veľkonočných udalostiach dochádza doslova k akejsi explózii nádeje ako pojmu ale aj k jej prežívaniu a nádej si vydobýva postavenie jednej zo základných súčasti kresťanského života, spolu s vierou a láskou. (1 Kor 13,13).

Môžeme hovoriť najmenej o dvoch dôvodoch nádeje. Prvým je skutočnosť, že Boh vzkriesil Krista pre naše ospravedlivenie. V Kristovom vzkriesení Boh ničí korunný dôkaz, corpus delicti nášho hriechu. Zjavuje nám Lásku, ktorá je tak mocná, že ničí naše hriechy aj s ich dôsledkami, ak robíme pokánie. Zjavuje nám Lásku, ktorá má moc oživiť tých, ktorých zahubil hriech, moc vzkriesiť potratené deti, alebo vyhynuté druhy rastlín a zvierat. Druhým dôvodom nádeje je, že Kristus svojim zmŕtvychvstaním otvoril možnosť života s Bohom po smrti. To čo SZ spravodliví mohli vidieť len akoby z diaľky a po čom túžili, po ustavičnom prebývaní s Bohom, pretože byť s Bohom je vrchol radosti, to sa teraz v Kristovi naplnilo. Prelomil hrozný múr smrti a týmto prielomom ho teraz všetci môžu nasledovať. V ňom sa človek dostal až na nebesia a on je naša Cesta a Pravda aj o nás. Môžeme otvoriť svoje srdce živej nádeji prameniacej z Kristovho Vzkriesenia a vystaviť sa jej obnovujúcemu dychu. Sv. Peter tento stav nazýva „znovuzrozením“. Práve rodiaca sa nádej viedla apoštolov k tomu, že radostne ohlasovali „Vstal z mŕtvych!“ Cirkev sa rodí z nádeje a pokiaľ si prajeme znovu dobyť svet pre Krista, musí sa v nás oživiť táto nádej.

Apoštol Pavol prehlasuje: „Lebo v nádeji sme spasení.“ (Rim 8,24) Naša nádej sa zakladá na Božom prisľúbe. Boh nám prisľúbil spásu. My v Spásu máme dúfať. Boh ju dokonca pre nás už zrealizoval v Kristovi, ale my do nej vstupujeme podľa miery svojej túžby a otvorenosti, podľa schopnosti a ochoty prijať ju v Kristovi a v jeho sviatostiach. Vrastáme do nej túžbou a modlitbou. V každej svätej omši vyznávame: „Očakávame splnenie blaženej nádeje a príchod nášho Pána Ježiša Krista.“

Najoblúbenejší svätec ruského národa, ktorý je uznávaný za svätého aj zo strany katolíckej cirkvi, Sv. Serafin Sarovský, strávil celú desiatku rokov v lese v mlčaní. Neprehovoril ani na svojho rehoľného spolubrata, ktorý mu ráz za čas nosieval nejakú stravu. Nakoniec na Boží pokyn toto svoje mlčanie ukončil. A začali k nemu prichádzať mnohí ľudia. Čím ďalej početnejším návštevníkom vychádzal v ústrety so slovami: „Potešenie moje, Kristus vstal z mŕtvych!“ Len vtedy môžeme človeka nazvať potešením, keď vnímame jeho úžasnú budúcnosť „Vzkriesenie spolu s Kristom“. Otvorme dnes svoje srdce Vzkriesenému Pánovi, aby nás mohol pretvoriť svojím osláveným bytím skrze Eucharistiu.

6 1. N a n e b o v s t ú p e n i e P á n a

Dnes chceme rozjímať nad vyvrcholením ľudského života Pána Ježiša. Jeho oslava začala Vzkriesením, ale vrcholí Nanebovstúpením. Po svojom umučení apoštolom poskytol mnoho dôkazov o tom, že je živý. 40 dní sa im zjavoval a hovoril s nimi o Božom kráľovstve. Zatiaľ, čo pred jeho umučením spočívala jeho činnosť prednostne v poučovaní, po jeho Vzkriesení to bolo skôr odovzdávanie moci apoštolom, zmocnenie. Tajomstvo Nanebovstúpenia zjavuje možnú veľkosť každého človeka. Počujeme úžasnú zvesť o tom, že biologický druh Homo sapiens, teda jeden z nás ľudí, je vyvýšený nad anjelov a sedí po pravici Božej, dosiahol Zbožštenie - theosis.

Keď sv. Augustín uvažoval nad tajomstvom Nanebovstúpenia, tak povedal: „Dnes náš Pán Ježiš Kristus vystúpil do neba. Nech s ním vystúpi aj naše srdce.“ Podobne ako apoštoli sme dnes zahľadení na nebo aj my. Rímsky katechizmus nás poučuje, že Kristus od tejto chvíle sedí po pravici Otca: „Pravicou Otca“ rozumieme slávu a velebu Boha, v ktorej Kristus ako Boží Syn pred všetkými vekmi, ako Boh z Boha, rovnakej podstaty s Otcom, existoval. Teraz však v tejto sláve sedí aj ako človek Ježiš po svojom vtelení a po svojom vzkriesení, keď jeho telo bolo oslávené“.

Sediť po pravici Otca znamená nastolenie Mesiášskeho kráľovstva, naplnenie Danielovho videnia, ktoré sa týkalo Syna človeka: „Jemu bola odovzdaná Vláda a Kráľovstvo, takže jemu slúžili všetky národy, kmene a nárečia. Jeho vláda je večná, ktorá nezaniká a Jeho Kráľovstvo nezahynie“ (Dan 7,14). Počnúc týmto okamihom sa apoštoli stali svedkami „Kráľovstva, ktorému nebude konca“. Ježiš Kristus, Hlava Cirkvi, nás predchádza do Otcovho slávneho Kráľovstva, aby sme my, údy Jeho tela, žili v nádeji, že sa jedného dňa naveky spojíme s Ním. Ježiš Kristus, keď raz navždy vstúpil do nebeského svätostánku, neprestajne sa prihovára za nás ako Prostredník, skrze, ktorého oslávené človečenstvo, vo sviatostiach cirkvi, neustále do sveta vstupuje Duch Svätý. Duch Svätý vstupuje do sveta skrze Kristovo oslávené človečenstvo.

Boží anjeli nás dnes podobne ako apoštolov musia vytrhnúť z našich zbožných meditácií a upozorniť na to, že do neba sa nedostávame zbožným premýšľaním a rozjímaním, ale činorodým životom. Posledné udalosti, ktoré zachytáva evanjelium hovoria o príkaze ale aj o príslube. Príkaz sa dotýka kresťanov všetkých čias. „Učiť a svedčiť!“ Učiť môže ten, kto intelektuálne zvládol nejakú náuku, ale svedčiť môže len ten, koho sa Boh dotkol svojím Duchom. Dostali sme príkaz učiť a svedčiť, a zároveň príslub pomoci, dar Ducha Svätého. V tomto zápase, do ktorého je angažovaný každý kresťan, a ktorý je zápasom s mocnosťami temnoty, si musíme uvedomovať, že Ježišovi je daná všetka moc na nebi i na zemi.

Svedčiť môže len ten, kto niečo zažil. Svedectvo, ktoré Ježiš požaduje, je ovocím skúsenosti, ktorú On sám umožňuje. Ježiš nás vovádza do spoločenstva s Bohom skrze Ducha Svätého. Duch Svätý robí apoštolov svedkami. Svedectvo apoštolov vyvieralo zo zážitku Ducha, z osobnej skúsenosti s Bohom ako so živou osobou. Duch Svätý nám umožňuje zážitok Boha. V Kristovi ho môžeme vidieť, ale v Duchu Svätom ho môžeme zažiť. Duch Svätý to je Láska Božia rozliata v našich srdciach. Svedectvo nemusí spočívať nutne v tom, že budeme hovoriť slovami. Kresťanské svedectvo môže byť aj v pokojnom, navonok nehlučnom vnútornom živote, ktorý napriek tomu oslovuje. Ťažisko nášho kresťanského svedectva je v prežívaní Božej lásky vo svojom srdci - v zmene bytia. Prijímame Božie Slovo, ale skrze Slovo prijímame Božieho Ducha. A Duch Boží rozhoduje o kvalite bytia. Kresťanské svedectvo sa dotýka predovšetkým zmeneného bytia.

Keď sme spolu s apoštolmi svedkami nanebovstúpenia nášho Spasiteľa, zreteľne si uvedomujeme, že toto tajomstvo nám pripomína, kde je cieľ nášho života. Tým cieľom je nebo. A ak nás spája láska k Ježišovi, tak nás rovnako spája aj spoločná túžba po dosiahnutí tohto večného domova. K tomu smeruje naše duchovné snaženie. Preto sa aj my namáhajme na zemi tak, aby sme vierou, nádejou a láskou, ktoré nás s ním spájajú, už teraz odpočívali s ním v nebi. On je už tam, ale je aj s nami. My sme ešte tu, ale sme aj s ním. On je s nami skrze svoje božstvo, moc a lásku. My s ním nemôžeme byť skrze božstvo, ako je on s nami, ale láskou môžeme, a to láskou k nemu.

Niektorí kresťania sa domnievajú, že Spása je odmenou za dobrý život na tejto zemi a Cirkev sa grupuje z vybranej elity, z akejsi lepšej klasy. Pravda je však taká, že Cirkev je Božím ústavom Spásy pre hriešnikov a Spása je božou operáciou, ktorú potrebuje každý človek, keď chce vstúpiť do neba. Spása je ovocím odovzdanosti. Ráz sa ma jedna pani pýtala, či to nie je opovážlivosť, keď verí, že bude spasená. To nie je opovážlivosť, ale viera v Božie prisľúbenie. Veď Ježiš sám hovorí. „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený!“ Ak ideme cestou Božích prikázaní smerujeme ku Spáse. Niekedy sa stretneme u niektorých protestantov s otázkou, ktorá pre nás katolíkov znie zvláštne: „Si už spasený?“ I svätý Pavol akoby nahrával tomuto tvrdeniu: „Milosťou, ste spasení a nie zo skutkov“

Karol Rahner vo svojom „Teologickom slovníku“ píše: „Istota spásy je pojem reformačnej teológie a označuje natoľko pevnú vieru v ospravedlivenie, že táto viera už nepripúšťa žiadnu pochybnosť o konečnej spáse človeka! Istotu spásy tohto druhu označuje katolícka teológia ako absolútnu istotu spásy. Takto chápaná istota spásy bola zamietnutá Tridentským koncilom, lebo kresťanovi síce nie je dovolené v žiadnom prípade a teda absolútne pochybovať o tom, čo naozaj Boh v Ježišovi Kristovi uskutočnil a o všeobecnej spasiteľnej Božej vôli, to však ešte nevyučuje pochybnosť o vlastnom stave spásy.“

Keď chceme hovoriť o istote Spásy, musíme rozlišovať. Istota je v tom, čo Boh skrze Krista pre nás urobil, istota je v tom, že Boh chce spasiť všetkých ľudí. Neistota je z našej strany. Príčinou sporov je nepresne rozlišovanie pojmov: „istota viery“, „istota spásy z Božej a ľudskej strany“ a „milosť vytrvania dokonca!“ Ak stojíme pred Bohom a jeho Slovom a sme povolani k viere v nich, tak našou odpoveďou môže byť jedine neochvejná viera, ktorá si je istá. Ak pôjdem cestou, ktorou je Kristus, určite budem spasený! Z Božej strany je Spása istá, ale z ľudskej strany je možné zlyhanie. Nemyslím teraz na zlyhanie ako prejav slabosti človeka, ale zlyhanie ako odpad od viery, odchod z odovzdanosti.

Toto je problém „vytrvalosti do konca“ I Pán Ježiš na jednom mieste hovorí: „kto vytrvá do konca, ten bude spasený!“ Tu je ťažisko sporu medzi nami a protestantmi. Spása v Božom svete je skutočnosťou, ja ju však musím dovoliť v sebe uskutočniť a musím v tom vytrvať až do konca života. Protestanti sa dopúšťajú chyby, keď opovážlivo hovoria: „už som spasený“. Ešte žije vo vyhnanstve, ďaleko od Pána a preto môže hocikedy poblúdiť a zlyhať. Vidíme, že aj Písmo Sv. pozná také prípady, kde určitý človek uveril v Krista, ale odpadol od neho (apoštol Judáš, Demas, kováč Alexander).

Avšak chcem upozorniť, že aj opačný extrém je blud: Žiť tak, ako by sme v nič nemohli dúfať: „Lebo v nádeji sme spasení“ (Rim 8,24). Blud je žiť bez očakávania blaženej nádeje. V liste Filipanom píše sv. Pavol: „s bážňou a chvením pracujte na svojej spáse.“ Sú určité znaky, ktoré ukazujú či ideme po ceste spásy. Sú to znaky nového života, o ktorých nachádzame zmienku na viacerých miestach Písma. Takým reálnym znakom je ovocie Ducha Sv.: „Láska, radosť, pokoj“.

Sme podobní ľudom, ktorí v predpredaji kúpili lístky na predstavenie a ich povinnosť je len dodržať čas predstavenia a prísť. Je to iná situácia, ako ísť do kina a nemať ešte lístky. Takto nejako by sme mohli vyjadriť našu istotu spásy. Ak sme uverili v Krista, ak sme ho vierou a krstom prijali, ak sme sa mu úplne odovzdali a snažíme sa v Duchu Sv. žiť Božie Slovo, vtedy máme očakávať, splnenie blaženej nádeje. Našou odpoveďou na Slovo Božie, ktoré je nám adresované, musí byť pevná, neochvejná viera. Len takáto viera dáva životnú radosť, vedomie oslobodenia, dáva nám elán a uschopňuje k svedectvu. Svedectvo človeka neistého a nepevného nie je žiadnym svedectvom. Preto tiež mnoho kresťanov nevydáva svedectvo, lebo nie sú si istí svojou vierou. Je veľkou túžbou Pána Ježiša, aby sme o ňom vydávali svedectvo. Chápeme, že problém duchovného zápasu je v istote viery. Len keď máme istotu viery, budeme zápasiť o Spásu.

Apoštol Pavol tvrdí: „Bratia, teraz už niet odsúdenia pre tých, čo sú v Kristovi Ježišovi; veď zákon Ducha, ktorý dáva život v Kristovi Ježišovi, oslobodil ťa od zákona hriechu a smrti.“ (Rim 8,1) Aj veriaci, ktorí chodia denne do kostola, bývajú často na konci svojho života plní zúfalstva nad sebou, nad svojou hriešnosťou. Niekedy si zamieňajú vieru vo vlastnú bezúhonnosť s vierou v Božiu Dobrotu. A zvlášť pri konci života Boh zjavuje človeku jeho hriešnosť. Sv. Pavol nás uisťuje, že „už nehrozí odsúdenie tým, čo sú v Kristovi Ježišovi.“ Aj Pán Ježiš prehlasuje to isté: „Kto vo mňa verí, nebude súdení.“ Najväčším hriechom nie sú naše morálne zlyhania, ale bezbožnosť, ktorú odstraňuje sv. prijímanie. My prijímame Krista a On prijíma nás. Nosí nás vo svojom Tele a ako matka nás živí svojím telom a krvou a my v ňom zreje ako plody pre večnosť s Bohom.

„Boh nás spasil kúpeľom znovuzrodenia a obnovy v Duchu Svätom, ktorého na nás hojne vylial skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme, ospravedlnení jeho milosťou, boli podľa nádeje dedičmi večného života.“ (Tít 3, 5b-7) Od momentu Kristovej smrti zostupuje na tento svet Duch Života. Zostupuje na tých, ktorí najprv vyjadrili súhlas k Božiemu Slovu. Tento Duch nás pretvára do podoby Kristovej. Kristov život je v nás stále silnejší a jeho prejavy sú stále mohutnejšie. Nakoniec sila Kristovho života definitívne v nás poráža zákon hriechu a smrti.

Sv. Bonaventúra tvrdí: „Blažený muž, ktorý našiel v Tebe oporu a z tohto slzavého údolia povznáša k Tebe svoje srdce. Pretože blaženosť nie je nič iné než okúšanie Najvyššieho Dobra, ktoré je nad nami. Nikto k nej nedôjde bez výstupu nad seba samého. Nejedná sa o telesný pohyb, ale o povznesenie srdca. Vystúpiť nad seba ovšem nemôžeme bez pôsobenia vyššej moci, ktorá nás pozdvihuje. Nestačí teda – bez spolupôsobenia Božej pomoci – len vo svojom vnútri pripraviť schody. Táto Božia pomoc totiž sprevádza tých, ktorí z hĺbky svojho srdca pokorne a zbožne prosia, to znamená vzdychajú k nemu v tomto slzavom údolí vo vrúcnej modlitbe. Veď modlitba je pravá matka a počiatok pozdvihnutia srdca, ... V modlitbe sa teda obracajme na nášho Pána Boha slovami: Prived' ma, Pane, na svoju cestu, nech kráčam vo tvojej pravde.“

O sv. Františkovi sa píše: „Svätec svojich bratov často uisťoval, že duchovná radosť je najistejším prostriedkom proti nástrahám a lestiam zlého ducha. Hovoril totiž: „Diabol najviac jasá, keď môže Božiemu služobníkovi vyrvať radosť ducha. Nosí so sebou prach a podlá ľubovôle ho hádže do záhybov svedomia, aby pošpinil čistotu svedomia a rýdzosť života. Ak je však srdce naplnené duchovnou radosťou, márne strieka had svoj jed. Zlí duchovia nezmôžu nič proti Kristovmu služobníkovi, keď ho zastihnú plného svätej radosnosti. Ak je však myseľ malátna, bez útechy a smutná, ľahko sa stane korisťou smútku alebo márných radovaniek.“

Preto sa svätec snažil žiť radostne a zachovával si pomazanie ducha i olej radosti. Bedlivo sa vystríhal sklúčenosti, ako by to bolo najväčšie zlo. Ako náhle spozoroval, že vstupuje do jeho duše, rýchlo sa ponoril do modlitby. Hovoril totiž: „Božieho služobníka môžu niektoré veci zmiastí, ale vtedy sa má rýchlo ponoriť do modlitby a pred Najvyšším Otcom zotrvať tak dlho, až sa mu zasa vráti radosť zo Spáasy. Ak zotrvá v zádumčivosti, ťažkomyselnosti, zakorení sa v ňom ono babylonské zlo, ktoré srdca nahlodá akoby hrdzou, ak nebude slzami ihneď vyhladené.“ Chcem len povedať, že sv. František pozná čosi ako „radosť zo Spáasy“, zážitok Božej blízkosti v modlitbe.

6 2. O D u c h u S v ä t o m

Počas týchto duchovných cvičení sme často hovorili o Duchu Svätom a napriek tomu sa v tejto prednáške chcem znovu sústrediť na Neho. Skôr však ako začnem hovoriť o jeho dôležitosti, zameriam pozornosť na človeka. Často si mylíme dve veci a to slušnosť a dobrotou. To, čo väčšina ľudí pozná ako dobrý život, je lepšie označovať ako slušný život. To, že navonok nerobíme nič zlého, ešte nesvedčí o dobrote. Aký človek skutočne je, sa ukáže až vtedy, keď niekto prekročí mieru a musí reagovať spontánne, keď stratí zábrany, či už vplyvom alkoholu, drog alebo aj stareckej demencie. A obyčajne práve tieto reakcie nie sú ani správne a ani dobré. Demencia človeka postupne zbavuje „naučeného“ vedenia i chovania a zostáva mu len to, čo je v hĺbinách jeho ducha. A to môže byť desivé, ale to môže byť aj krásne. Záleží od toho, či sa človek otvoril Kristovi, či prijal Ducha Sv., ktorý uzdravuje v človeku jeho deformovanú spontánnosť.

Pozrime sa na scénu Ukrižovania. Písmo Sväté nám potvrdzuje, že tí, ktorí boli s Ježišom ukrižovaní, sa rúhali a kliali. V ukrutných bolestiach sa zjavovalo ich vnútro. Môžeme položiť otázku: „Prečo Ježiš nereagoval podobne?“ Teológia nás poučuje, že bol pravým človekom vo všetkom nám podobný, okrem hriechu. Ježiš netrpel menej ako lotri s ním ukrižovaní a predsa nereagoval ako oni. Sv. Peter takto opisuje chovanie Krista na kríži: „Keď mu zlorečili, on nezlorečil, keď trpel, nevyhrážal sa, to postúpil tomu, ktorý súdi spravodlivo.“ (1 Pt 2,23) Jeho umieranie bolo tak evidentne iné, že stotník, ktorý asi častejšie asistoval pri popravách konštatoval: „Tento človek bol naozaj Boží Syn.“ (Mk 15,39)

Mal azda iné telo ako my? Vieme, že telo, ktoré prijal z Panny Márie, bolo ozajstné ľudské telo. Problém nebol v ľudskom tele, problém je v duchu, ktorý nás ovláda. Ježiš sa počal z Ducha Svätého. Duch sa v našom živote prejavuje, ako akýsi spodný prúd, ako podvedomie. Ak je v nás Duch Svätý, potom aj naše spontánne reakcie sú dobré, naše túžby šľachetné. Často sa prežívame ako bojisko duchov, ale jedine Duch Svätý je zdrojom a darcom podstatného Dobra. Jedine Boh môže úplne zmeniť hĺbiny človeka.

Vieme z Písma Svätého, že keď Boh stvoril človeka, vdýchol do jeho nozdier Dych života a tak sa človek stal živou bytosťou. Keď Boh vdýchol svoj Dych, tak vdýchol to, čím On sám žije a čo tvorí jeho podstatu. Boh mu vdýchol do srdca svojho Ducha. Až ten človek, ktorý znovu dýcha z Boha, žije skutočne ľudským životom. A tu začíname chápať význam Zoslania Ducha Svätého. Duch Svätý to je bytostná Dobrota Boha, Darovaná Spravodlivosť. Všetci sme vyzvaní k tomu, aby sme prijímali Ducha Svätého. Duch Svätý vstupuje do nás natoľko, nakoľko sa vo vôli zjednotíme so Slovom Božím. Len ten, kto miluje Zjavené Božie Slovo môže mať Ducha Svätého. Sv. František učí, že skrze Božie Slovo hlboko do nás preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa. Duch Svätý spôsobuje podstatnú zmenu v nás. Rieši základný problém človeka postihnutého dôsledkami prvotného hriechu: z bezbožných vytvára zbožných a bezmocným dáva silu z Boha. Jedine takto môžeme zvíťaziť nad svetom, telom i diablom. Božie Slovo sa Vtelilo mocou Ducha Svätého. Človek nie je schopný počať Božie Slovo zo svojich ľudských síl.

Obrazom Ducha Svätého je bozk, objatie, prsteň. Tým čo je pre ľudí objatie v manželstve, to v Tajomstve Najsvätejšej Trojice predstavuje Duch Svätý. On je Vzájomnosť Otca i Syna. On je Božím teplom. Duch Svätý spôsobuje zážitok Boha v ľudskom srdci. Je to zážitok radosti z Boha a zároveň schopnosť milovať tak ako miluje Boh. Duch Svätý je Božský a plne Osobný Vzťah, jedinečný a jedine správny Vzťah k Bohu, k ľuďom i ku stvoreným veciam.

Duch Svätý je sladkosťou a mocou Božieho Slova. Duch Svätý je pochopením Božieho Slova. Slovo Božie je inšpirované Duchom Svätým, a preto ho môžeme len natoľko pochopiť, nakoľko je v nás Duch Svätý. Duch Svätý dáva duchovnú plodnosť. V Duchu Svätom sa účinne ohlasuje Božie Slovo. On spôsobuje, že máme o čom svedčiť druhým. Ak chceme zažiť Boha v Duchu Svätom, musíme sa rozhodnúť poslúchať Ho. Boh dáva svojho Ducha tým, ktorí ho poslúchajú. Znakom správne žitej poslušnosti je Duch Svätý. Usilujme sa o dosiahnutie tohto pravého bohatstva. Ak ho nemáme, aj keby sme mali všetky poklady sveta, sme pred Bohom chudobní. Ak je On v nás, máme to práve bohatstvo z Boha. Sme bohatí Bohom.

Ducha Svätého nemôžeme vziať. Ducha Svätého môžeme prijať len tak, ako sa prijíma živa osoba. Keď sa dvaja ľudia definitívne prijímu, ako to voláme? Je to manželstvo, trvalé a plodné spoločenstvo. Ono vyžaduje od obidvoch zrieknutie sa vecí, o ktorých sa vie, že sú obtiažne pre partnera. Vyžaduje to úsilie byť lásky hodný. Podobne je to aj vo vzťahu človek a Duch Svätý. Žiť tak, aby som neurážal Ducha Svätého. To, čo Kristus zjavuje nášmu rozumu a vôli, to Duch Svätý vkladá do nášho srdca. A srdce rozhoduje o smerovaní človeka. Srdce dokonca rozhoduje o našom posmrtnom osude. „Kde bude tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce.“ Aj po smrti smerujeme k tomu, čo milujeme.

Myslíte si, že Duch Svätý už dnes nechce tak mohutne účinkovať, ako to bolo v dobách apoštolských? Určite chce, ale všetko závisí od našej viery, nádeje a lásky. Modlitbou a túžbou sa naplňame Duchom Svätým. Podľa intenzity našej modlitby, ktorá zároveň vyjadruje našu túžbu, nás On bude naplňovať a pretvárať. Sv. Hiláriu učí, že: „Duch Svätý sa dáva natoľko, nakoľko ho chce kto prijať a usadí sa do takej miery, v akej sa niekto usiluje zaslúžiť si ho“. P. Richard J. Hauser, SJ. tvrdí podobne: „V stupni, v akom sa naše srdcia hýbu smerom k túžbe milovať a slúžiť Bohu a blíznym, sme pod vplyvom Ducha Svätého; a naopak v stupni, v akom sa hýbeme od tejto túžby, nie sme vedení Duchom Svätým. Táto „definícia“ prítomnosti Ducha Svätého v nás potrebuje niekoľko vysvetľujúcich poznámok“.

Ide tu o odstupňovanie prítomnosti Ducha Svätého v nás. Naozaj, nie je možné sa na jeho prítomnosť v nás pozeráť podľa zásady buď - alebo. Je tam možné stupňovanie alebo inými slovami rast. V Duchu Svätom je možné rásť. Rast v Duchu je proces, dynamika. Keď hovoríme o Duchu Svätom, musíme sa zbaviť jedného mylného presvedčenia, že sme problém Ducha Svätého vyriešili ráz navždy tým, že sme boli pri sviatosti birmovania. Krst a birmovanie sú vstupom do Tajomstva Ducha Svätého, ale prijatie Ducha Svätého nie je jednorazový proces. Duch Svätý je Nekonečný Boh, a preto sa mu môžeme stále viac a viac otvárať. Podľa východných otcov je zmyslom kresťanskej existencie „nadobudnúť si Ducha Svätého.“ Sv. František z Assisi kladie túto túžbu pred túžbu po vzdelaní. Bratia sa majú snažiť, aby mali predovšetkým Ducha Pánovho a jeho účinky, trpezlivosť v prenasledovaní, lásku k nepriateľom, pokoru. Duch Svätý je skutočným bohatstvom, teda vlastníctvom Boha.

Duch Svätý vstupuje do nás v tej miere, v akej svoju ľudskú vôľu podrobíme vôli Božej. Celý problém nášho duchovného života je práve v tom, že nevieme radikálne chcieť Boha a to buď preto, lebo ho nepoznáme, alebo preto lebo lipneme na svojej vôli, ktorá je naklonená k pozemským a viditeľným veciam. Problém úspešného duchovného života je v tom: „chcieť Boha, ktorý sa zjavuje vo svojom Slove!“ Vyliatie Ducha a očistenie našej mysle i srdca od hriešnych postojov veľmi úzko súvisia. Práve preto je dôležité zladiť svoju bytosť čo najviac so Slovom Božím. Preto potrebujeme často brať do rúk Božie Slovo a skúmať svoj život, skúmať, čo sa Bohu páči a za toto sa modliť a toto chcieť.

Ako spoznáme, že je v nás prítomný Duch Svätý? Toto je naozaj kľúčová otázka. Som, či nie som vedený Duchom Svätým? Prítomnosť Ducha Svätého v ľuďoch môžeme spoznať podľa jeho ovocia. Sv. Pavol vo svojom liste Galaťanom menuje deväť druhov ovocia, ktoré sú znakom prítomnosti Ducha Svätého v človeku: „Ale ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť (Gal 5,22-23). Pri skúmaní, či je v nás Duch Sv., sa predovšetkým sústreďujeme na kvalitu srdca. Najlepším kritériom, ktoré vypovedá o kvalite nášho Ducha sú naše túžby.

Túžba po láske a službe Bohu a bližným, ktorá vychádza z nášho vnútra, je základným kritériom na rozpoznanie toho, či Duch Svätý v nás pôsobí. Dobrá túžba je predpokladom spolupráce s Duchom Svätým, ale zároveň je aj výsledkom, dielom Ducha Svätého. Túžba je podstatným prvkom v procese rozlišovania. Je omnoho spoľahlivejším kritériom ako city. Jedného dňa sa môžeme prebudiť s chrípkou a vôbec sa nemusíme cítiť byť priťahovaní k službe Bohu a bližnému, avšak napriek tomu si to stále želáme. Túžba je dokonca spoľahlivejším kritériom ako vnútorný pokoj.

A našou túžbou musí byť milovať a slúžiť. Naša túžba musí byť doprevádzaná skutkami. Aj keď nie sú skutky najdôležitejšie a nie sú na prvom mieste, predsa sú dôležité. Skutki sú totiž ovocím Ducha, prejavom, že žije v nás. Ak je v nás naozaj Duch Svätý, potom sú tu aj skutky. Pri poslednom súde bude jediným kritériom služba. Túžba po raste v láske a službe Bohu a bližného nás postupne vnútorne pretvára. Žiadna túžba nemá väčšie šance byť vypočutá, ako práve táto, pretože tu ide o túžbu po svätosti. Je to tým, že čím viac vecí v našom vnútri je premenených, tým silnejší je v nás aj hlas Ducha Svätého a tým slabší je v nás hlas zla. Na začiatku duchovného rastu je to naopak, preto musíme pri snahe o dobro prekonávať takú obrovskú námahu. A tak sa môže po čase stať, že konanie dobra sa nám stane akoby druhou prirodzenosťou, tak ako to bolo v prípade Matky Terezy.

On spôsobuje, že sa v nás objavuje láska. Ježiš hovorí v evanjeliu: „Kto verí vo mňa, o tom platí to, čo hovorí Písmo: Z jeho vnútra potečú prúdy živej vody.“ Je vlastnosťou lásky, že vychádza, že smeruje k iným. Skúsenosť mnohých Božích priateľov je, že Boh ich rýchlejšie vyslyšal, keď prosili za druhých a nie za seba. A za nich sa zasa modlil niekto iný. Kde sa v púšti objaví prameň, tam sa vytvorí oáza. Každý kresťan má veľký príslub, že sa môže stať prameňom. Prijmime tento príhovor v tomto duchu, ako výraz túžby stať sa prameňom Ducha Svätého v púšti tohto sveta. Sv. Bazil Veľký hovorí: „Skrze Ducha Svätého sa dáva navrátenie do raja, vstup do nebeského kráľovstva a návrat do stavu adoptovaných synov: dáva sa odvaha volať Boha svojím Otcem, umožňuje sa mať účasť na Kristovej milosti, volať sa synom svetla a mať podiel na večnej sláve“.

Vyprosujeme si pokoru od Pána. Skutočná pokora spočíva v tom, zostúpiť z trónu svojho života a prenechať Pánu Ježišovi vedúce miesto. Dovoľiť Ježišovi, aby mohol zaujať trón nášho srdca, ktorý mu právom patrí. Nedávať prednosť hriechu pred milosťou. Milujme a očakávajme príchod Pane Ježiša. Nedržme si svoje panstvo nad sebou, nad svetom, lebo tým kopíme len hriech na hriech. Poslúchnime svojho Kráľa. Pekne to vo svojej modlitbe vystihuje sv. Ignác z Loyoly: „Vezmi, Pane a prijmi celú moju slobodu, moju pamäť i rozum a všetku moju vôľu. Čokoľvek mám a čo vlastním, Tvoje je všetko, Pane, Ty si mi to všetko dal, Tebe to, Pane, odovzdávam. Nakladaj s tým úplne podľa svojej vôle. Daruj mi svoju lásku a svoju milosť a to mi postačí.“ Toto je vydanosť, ktorá privedie človeka ku Spáse.

Zakončím modlitbou sv. Františka: „Všemohúci, Večný, Spravodlivý a Milosrdný Bože, dopraj nám úbohým, aby sme pre teba konali to, o čom vieme, že to ty chceš a vždy chceli to, čo sa tebe páči, aby sme tak vnútorne očistení, vo vnútri osvietení a ohňom Ducha Svätého zapálení, mohli nasledovať šľapaje Tvojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista a len tvojou milosťou dôjsť k tebe Najvyšší, ktorý v dokonalej Trojici a jednoduchej jednote žiješ a kraluješ a si oslavovaný ako Všemohúci Boh na veky vekov.

63. O Bohu - Láske

Svätý apoštol Ján tvrdí: „A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.“ (1Jn 4,16) Počuli sme: „Boh je Láska!“ Ohlasuje sa nám, že Absolútne, ktoré stvorilo celý vesmír, je milujúce Absolútne, že za všetkým čo existuje, nie je studená hmota a tvrdý kameň, ale plápolajúca Vrucnosť, ohnivá Láska. Veriť v Boha teda neznamená len veriť v absolútne bytie, ktoré stvorilo svet, ale veriť v Lásku. Uveriť v Lásku ako základ a cieľ všetkého. Toto je ťažisko našej viery, ktoré zasahuje a mení situáciu v ľudskom srdci.

Láska k Bohu sa v nás zapáli až vtedy, keď uveríme, že sme objektom jeho lásky, že sme milovaní Bohom. I medzi nami ľuďmi je to tak. Niektorí prichádzajú a vyznávajú mi lásku. A my môžeme zareagovať rôzne: Môžeme sa nad tým pousmiať a povedať mu: „Nerob si zo mňa dobrý deň!“, ale môžeme jeho slovo zobrať vážne. A keď uveríme v jeho slovo, a je to niekto, kto nám nie je ľahostajný, začnú sa v srdci odohrávať zaujímavé veci. Srdce sa rozneží, zaplaví ho radosť a udeje sa mnoho iných pozitívnych vecí. O čo väčšia radosť i nežnosť musí zaplaviť naše bytosti, keď si uvedomíme, že nie smrteľný človek, ale nesmrteľný a nestvorený Boh sa chce s nami stretnúť v Slove i vo Sviatosťiach cirkvi. Každý človek má vznešené pozvanie a možnosť žiť s Bohom. Boh nám túži dať svoju lásku a teda seba samého. Boh je Láska a žiadna skutočná láska a ani ľudská láska nie je bez Neho a mimo Neho.

Podobnú myšlienku nachádzame v prvom liste sv. Jána: „A Božia láska k nám sa prejavila v tom, že Boh poslal svojho jednorodeného Syna na svet, aby sme skrze neho mali život.“ (1Jn 4,9) Božia láska sa prejavila už v tom, že nás Boh stvoril a postavil do Raja a keď sme si život vlastnou vinou skomplikovali, znovu je to jeho nesmierna dobrota, ktorá nám ponúka návrat skrze prijatie Božieho Slova, Božieho Syna. Naša tragédia je v tom, že po dedičnom hriechu sme zranení a neschopní z vlastnej prirodzenosti milovať Boha a dokonca ani ľudí. Sme ako ľudia vo väzení, ktorí žijú stále vo vedomí odsúdenia na smrť. Ale do tejto našej zranenosti Boh prehovoril tým, že poslal svojho jednorodeného Syna do nášho sveta. „Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že on miloval nás a poslal svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy.“ (1 Jn 4,10) Boh robí to, čo my nemôžeme urobiť. On miluje prvý. On vystiera ruku na zmierenie.

Prvé prikázanie je o milovaní Boha. Ale ako môžeme milovať neviditeľného a nepredstaviteľného Boha?“ Pán Ježiš hovorí: „Kto mňa vidí, vidí Otca!“ „Ak ma milujete, budete zachovávať moje prikázania. A ja poprosím Otca a On vám dá iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky – Duchu Pravdy“. Tak ako platí o viere, že je z počutia Božieho Slova, tak Láska je zo zachovávaní Božieho Slova. Láska je snahou žiť Božie Slovo. Poslušnosť Božiemu Slovu je láskou k Bohu, lebo On sa zjavil vo svojom Slove a nemá inú povahu a iný charakter ako ten, ktorý nám zjavuje Ježiš. Je láskou aj k sebe samému, pretože naša spása, naša dokonalosť a naše určenie je: „byť božím obrazom“. Toto úsilie o lásku spôsobí, že sám Boh – Láska, príde a obnoví si v človeku svoj príbytok a z naplnenia prísľubu Božieho prebývania v človeku pramení naša večná blaženosť. A je to súčasne aj láska k ľuďom, lebo všetci ľudia a dokonca aj celá príroda očakáva „zjavenie sa Synov Božích“, že sa skrze nás zjaví čosi z dobroty Božieho Slova. Možno nás zarazí skutočnosť, že sa tu hovorí o láske ako o príkaze. Láska k Bohu ako príkaz! Keby sme boli normálni, bol by tento imperatív vpísaný hlboko v našom srdci, mali by sme vpísanú nesmiernu vďačnosť a lásku voči Tomu, ktorý nás stvoril, vďačnosť a lásku voči svojmu Záchrancovi, ktorý sa za nás obetoval.

Vidíme, že žijeme akosi nenormálne, bez vnútornej odozvy na skutočnosť stvorenia a vykúpenia. Po dedičnom hriechu sa rozum človeka zatemnil a vôľa sa naklonila k zlému. Preto sa nám často musí prikazovať, tak ako sa prikazuje chorému človeku, musia sa nám prikázať veci, ktoré slúžia k nášmu dobru, lebo naša chuť je pokazená. Chutí nám zlo, ale keď ho urobíme, sme nešťastní. Dobro nám nechutí, ale keď sa prekonáme, nachádzame svoje šťastie. Preto sa nám prikazujú veci úplne normálne, aj keď pre nás postihnutých dedičným hriechom, nie úplne samozrejme.

Skúsme si toto prikázanie, ktoré je prvé zo všetkých, prebrať podrobnejšie: Prikázanie lásky k Bohu začína hebrejským termínom: „Šema“. „Počúvaj“. Podľa neho sa nazýva aj modlitba, ktorú zbožní židia, častejšie denne opakujú a spočívajú v recitovaní prikázania lásky. „Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný! A ty budeš milovať Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou silou. A tieto slová, ktoré ti ja dnes prikazujem, nech sú v tvojom srdci, poučaj o nich svojich synov a sám uvažuj o nich, či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš na ceste, či budeš ležať alebo stáť. Priviaž si ich ako znamenie na ruku, nech sú ako znaky medzi tvojimi očami, a napíš si ich na veraje svojho domu a na dvere.“

Základným predpokladom akejkoľvek lásky je táto prvá podmienka: „Počúvaj,..“ Nedá sa hovoriť o láske, kde nie je ochota počúvať a poslúchať. V našom jazyku sú to vlastne dve slová, ktoré vyjadrujú toto jedno: „počúvať a poslúchať“. Pán Ježiš hovorí, že základom lásky k nemu je „poslušnosť k jeho príkazom!“ Nie cit ale vôľa je rozhodujúca. Teda „počúvaj a poslúchaj!“ V absolútnej miere to platí o láske k Bohu, relatívne aj o našich medziľudských vzťahoch. Koľko manželstiev i komunit stroskotá práve na tejto neochote počúvať sa navzájom. Sme tak zabraní sami do seba, že naše vyslobodenie začína týmto príkazom: „Počúvaj!“ Pravé pokánie spočíva v ochote počúvať, čo mi chce povedať Pán.

Druhé slovko hovorí o tom, komu je toto prikázanie adresované: „Izrael!“ Slovo Izrael sa prekladá ako Boží bojovník. Ak sa chceme Bohu páčiť musíme v tomto svete prijať duchovný zápas ako spôsob života, bez zápasu so sebou, bez zápasu so zlými duchmi, bez zápasu s duchom tohto pomýleného sveta, nemôžeme hovoriť o láske k Bohu. My všetci máme byť Izraelom a stávame sa ním natoľko, nakoľko zápasíme so zlom z lásky k Bohu. Zápas s hriechom má zmysel, lebo ovocím je návrat do prvotného stavu Bohočlovečenstva. Boží prísľub týkajúci sa prebývania v človeku, je veľmi silnou motiváciou v zápase s hriechom.

Vždy sme pokúšaní. U detí je to pokušenie sladkosti, u mladých zasa pokušenie zmyselnosti, pre nás v strednom veku pokušenie bohatstva a kariéry a pre ešte vekom starších pokušenie moci a lakomstva. Pokušenie ešte nie je hriechom, hriechom sa stáva až keď ho začneme nasledovať. Nemôžeme zabrániť, aby nám nad hlavou lietali vtáci, nemusíme im však dovoliť, aby si v našich vlasoch urobili hniezdo. My totiž nie sme povinní zhrešiť. I keď naše vnútro po dedičnom hriechu veľmi silne rezonuje s pokušením, niekedy až tak, že sa nám zdá, že toto je naša pravá prirodzenosť a že odmietnutie pokušenia znamená našu smrť, predsa ak sa začneme otvárať Bohu a jeho Duchu, mení sa aj naše vnútro a naša prirodzenosť. Začína nám chutiť dobro. Boh dáva našim pokušeniam iný zmysel. Sv. František tvrdí, že „každé prekonané pokušenie je akoby snubným prsteňom, ktorým sa Pán zasnuhuje s dušou svojho služobníka“. Z Božej strany sa nám pokušenie javí ako otázka na lásku k Bohu a prekonané pokušenie je dôkazom tejto lásky k Bohu, našim vyznaním. Božou odmenou je Duch Svätý, Láska rozliata v našich srdciach.

„Pán, náš Boh, je jediný Pán!“ Slovo Pán je prekladom slova Adonaj, ktoré zasa tvorí v hebrejských textoch náhražku za sväté Božie meno JHWH, ktoré Židia z veľkej bázne a úcty zbytočne nevyslovovali. V dobe cirkvi sa tento istý titul dáva Ježišovi, lebo „Ježiš je Pán“. Náš Boh je jediný Boh a nikto a nič nemá právo na úctu pred ním. V pôvodnom texte je užité slovo jedináčik. Náš Boh je jedináčik. A tým chcel Mojžiš povedať, že máme na ňom lipnúť tak, ako lipnú rodičia na svojom jedináčikovi.

„Milovať budeš...!“ Pravý milovník Boha nikdy nemôže povedať: „Už som miloval dosť!“ Človek dostal úžasnú možnosť a schopnosť milovať Boha. Boh, ktorý dal prvé prikázanie, miluje človeka, ktorého stvoril pre Lásku. Ten, ktorého poznávame rozumom ako Stvoriteľa sveta, chce byť poznávaný srdcom ako Miláčik. Len vtedy môžeme pravdivo povedať Bohu: „Milujem Ťa“, keď sa chránim hriechu v akejkoľvek podobe. A všetko sa môže stať hriechom, ak nás to chce vzdialiť od Boha. Bl. Ján Duns Scotus hovorí, že naše utrpenie je možnosťou milovať Boha viac ako seba.

Iného, väčšieho prikázania, ako sú tieto niet. To hovorí Pán Ježiš a je to skutočne Slovo Boha. Milovať Boha znamená milovať život, lebo On je Život. Mimo neho niet Života. Kto miluje Boha, miluje sám seba, lebo kráča cestou k nesmierne blaženej večnosti. Láska k Bohu nás činí vrcholne slobodnými, ale aj vrcholne plodnými, lebo ovocím tejto lásky je Kristus v nás, naša normalita. Nemilovať Boha znamená kráčať cestou smrti do záhuby na svoje nešťastie a na svoju hanbu.

Bývame uchvátení krásou stvorených vecí natoľko, že sa nám nechce z tohto sveta odísť a zabúdame na to, o čo krajší musí byť ich Pôvodca. Kniha Múdrosti dáva Bohu titul: „Prapôvodca krásy“. Stretáme sa s ochranárskymi hnutiami poukazujúcimi na rozumnosť prírody, na potrebu chrániť to, čo je. Ale niekedy akoby im chýbala schopnosť domyslieť skutočnosť. Sv. Augustín hovorí: „Opýtaj sa krásy zeme, opýtaj sa krásy mora, opýtaj sa krásy rozšíreného a rozptýleného vzduchu, opýtaj sa krásy neba, opýtaj sa týchto vecí. Všetky ti odpovedia: Pozri, aké sme krásne! Ich krása je ich vyznaním. Kto urobil tieto premenlivé krásy, ak nie nemeniteľne Krásny?“

Niektorí ľudia majú strach z večnosti. Na zemi nerád chodievali do kostola a nerád sa modlili a cítia akýsi podvedomý strach: Čo budem robiť vo večnosti a večne, keď už tu na zemi ma Božie veci nudia? Nudia sa preto, lebo nepoznajú Boha. Boh je Láska a skutočná a očistená modlitba je milovanie Boha. Keď sa dvaja skutočne milujú, nepozerajú na hodinky, kedy to skončí. Po konci túžime vtedy, keď sa objaví akákoľvek nedokonalosť, pretože to nás unavuje. Ale pohľad na dokonalú Krásu, poznanie absolútnej Pravdy, zážitok dokonalej Lásky, záchvevy večného Života nás určite nebudú unavovať. Keď už človek, ktorý je len chatrným obrazom Božím, nás vie ohúriť svojou krásou natoľko, že strácame hlavu a sme schopní kvôli nemu obetovať svoju slobodu i osobu, o čo skôr a viac stratíme hlavu pri stretnutí s Krásou Boha.

Zakončím slovami sv. Františka, ktoré stručne vyjadrujú, čo to znamená: milovať z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysle a z celej svojej sily! „Bud' vôľa Tvoja, ako v nebi tak i na zemi; aby sme Ťa milovali celým srdcom, keď na Teba budeme stále myslieť; celou dušou, keď po Tebe budeme stále túžiť; celou myslou, keď ku Tebe budeme smerovať všetky svoje úmysly a vo všetkom budeme hľadať Tvoju česť; a celou svojou silou, keď dáme všetku svoju energiu a schopnosti duše i tela do služby Tvojej lásky a nikam inam, a aby sme milovali svojho blížneho ako samí seba, keď strhneme všetkých, ako sme len schopní, k Tvojej láske a keď sa budeme radovať z dobra druhých ako z vlastného, budeme mať účasť na ich utrpení a neublížime nikomu.“

6 4. O B o Ź o m S l o v e .

V minulej prednáške sme hovorili o Tajomstve Najsvätejšej Trojici. Teraz sa budeme zaoberať Božím Slovom. Keď chceme hovoriť o Božom Slove, musíme si uvedomiť, že týmto termínom označujeme dve skutočnosti:

1. Je to Božie Slovo ako II. Božská Osoba, teda Logos, Syn Boží, Ježiš Kristus. Táto Osoba Božieho Syna je súpodstatná s Otcom, preexistuje pred stvoreným svetom. Je u Boha a je Boh, skrze Neho je všetko stvorené, je Svetlom a Životom ľudí. Je Cestou, Pravdou i Životom. Je večným Božím Zákomom, ktorým sa má riadiť celý stvorený svet. Toto Slovo nie je len abstraktným pojmom, ale živou Osobou, večne Plodenou Otcom. V liste Hebrejom počujeme: „Mnoho rás a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom skrze prorokov. V týchto posledných dňoch prehovoril k nám v Synovi, ktorého ustanovil za dediča všetkého a skrze ktorého stvoril aj svet. On je odblesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržuje všetko svojim mocným slovom." (Hebr 1,1-3) „Lebo živé je Božie slovo, účinné a ostrejšie ako dvojsečný meč: preniká až po oddelenie duše od ducha a kĺbov od špiku a rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca. A niet tvora, ktorý by bol preň neviditeľný. Všetko je obnažené a odkryté pred očami toho, ktorému sa budeme zodpovedať." (Hebr 4,12-13).

Slovo Božie, druhá Božská Osoba, patrí do oblasti Nestvorenej skutočnosti. Obsahuje v sebe celú Pravdu o Bohu ale i o stvorenom svete. Je živou a osobnou Informáciou. Boh Otec a Boží Syn, Božie Slovo a Duch Svätý sú jednej podstaty. Toto Božie Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami. Tým nám Zjavilo, že každé ľudské bytie má v sebe schopnosť prijať Slovo Božie, žiť Slovo. Môžeme rozlišovať dve úrovne života, v ktorých sa odvíja naša existencia. A to nevedomá, biologická, ktorá sa deje mimo našej vôle. Nedá sa povedať „proti našej vôle", pretože túto úroveň života sme dostali skôr ako sa dalo hovoriť o našej vôle. Druhú úroveň by sme mohli nazvať vedomá, slobodná. Ako náhle existuje naša osoba obdarená slobodnou vôľou musí sa sama rozhodnúť. Môže si vybrať život alebo smrť. Ale Boh nás zaprisaháva, aby sme si vybrali Život. A ten Život je v jeho Synovi. Tento vedomý, duchovný život uskutočňujeme slobodne, vždy keď žijeme Slovo Božie.

2. Božie Slovo nám predstavuje inšpirovanú zbierku kníh. Obidve tieto skutočnosti, teda Božie Slovo ako II. Božská osoba a Písané Božie Slovo veľmi úzko súvisia. Prvé je vydychované Duchom Svätým. Druhé je inšpirované Duchom Svätým. Obidve nesú v sebe tú istú informáciu. Snáď by sme mohli hovoriť o tom, že úplnejšia a plnšia informácia je Božie Slovo ako druhá Božská Osoba, ale v zásade nemôže byť medzi nimi rozpor. Boh komunikuje so Stvoreným svetom svojím Slovom a to je len jedno. Božie Slovo sa šíri podobne ako informácia. Ten, ktorý ju dáva, ju neprestáva mať, ale ten kto ju prijíma je obohatený. V čase rozvoja výpočtovej techniky to možno ešte lepšie pochopiť, keď sa jeden počítač môže obohatiť o informácie a programy druhého, bez toho, aby ten pôvodný čosi zo seba stratil. Toto si musíme najprv uvedomiť, keď hovoríme o Božom Slove, či už o písanom alebo ako o II. Božskej Osobe.

Skúsme sa teraz pozrieť na typický židovský postoj k Božiemu Slovu. Židia ho označujú termínom TORA: „Tora je naša Najsvätejšia Sviatosť. Tora to je päť kníh Mojžišových, krasopisne a bez chybičky napísaných rukou osvedčeného pisára v hebrejskom jazyku a na belostnom pergamene z hovädzej kože. Je to pás dlhý mnoho laktov. Jeho obidva konce sú zavinuté na dvoch drevených valčekoch, ktoré nazývame „Strom života".

Pergamenový zvitok je predmet drahocenný A drahocenný býva i zamatový plášťik, do ktorého ho obliekame. Je pekne vyšívany a vyzdobený šesťcípim štítom Dávidovým. Na vrcholky Stromu života kladieme strieborné korunky s roľničkami a na krčok plášťikom zahaleného zvitku vešiam striebornú ručičku s natiahnutým ukazováčikom a na prsia zvitku strieborný štít. Zvitky Tory prechováame v modlitebne vo svätostánku za nádhernou oponou.

Keď počas bohoslužieb v sobotný deň a počas sviatkov prenášame knihu Synagógou, stávame pred ňou zo svojich miest s väčšou úctou než iné národy pred svojimi kráľmi. Dotýkame sa jej rúcha a bozkávame ho. Keby, Pán Boh nedopustí, nešťastnou náhodou Tora padla na zem, postili by sme sa sedem pôstov, aby sme zmyli jej pohanenie. Ak sa stane zvitok z nejakého dôvodu k predčítaniu nepoužívateľný, pochováame ho na cintoríne s náležitými poctami. Boh sa vteliť do Tory a jej svätých písíem a tak sa nám odovzdal. Skôr ako bol svet, bola TORA, tajomný Boží Zákon. Boh, Tora a Izrael je to isté a jedno."

Podobný postoj k Slovu Božiemu nachádzame aj u sv. Františka: „Pretože ten, kto je z Boha, počúva Božie Slovo, máme aj my, ktorí sme zvláštnym spôsobom ustanovený ku božej službe, nielen poslúchať a robiť, čo Boh hovorí, ale aj opatrovať nádoby a ostatné predmety používané pri Bohoslužbe, ktoré obsahujú jeho Slovo. Skrze Božie Slovo do nás hlboko preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa. Preto napomínam všetkých svojich bratov a povzbudzujem ich v Kristovi, aby ak nájdú kdekoľvek napísané Božie Slovo, zachádzali s ním čo najúctivejšie, a pokiaľ to záleží od nich, zbierali ich a ukladali, ak ich nájdú na nedôstojných miestach alebo niekde pohodené a tak v nich ctili Pána, ktorý ich vyslovil. Mnoho vecí sa totiž posväcuje Božím Slovom, a mocou Slova Kristových sa deje aj premenenie na oltári (uskutočňuje aj Sviatosť Oltárna)."

Pravá úcta voči Kristovi nespočíva teda len v tom, že adorujeme Najsvätejšie Telo Pána, ale pravá úcta spočíva v tom, že sa mu snažíme porozumieť a poslúchať jeho príkazy. Prítomnosť Pána Ježiša v jeho Slove je tak isto reálna ako v Eucharistii. Sv. Augustín nazýva Slovo Božie - sacramentum audibile - sviatosť počutia. Je tu tak isto sviatosťná prítomnosť Krista uprostred nás. Túto sviatosť však môžeme mať vo svojom dome, túto sviatosť si môžeme denne vysluhovať aj sami, keď sme chorí a nevládzeme prísť do kostola. Čítanie Božieho Slova je duchovným svätým prijímaním. Túto sviatosť si môžem, so sebou brať do práce. Cirkev nám ju dáva do rúk. Skrze toto Slovo vstupuje do nás Boží Duch. Je to sviatosť svätého ovplyvňovania.

V každej svätej omši počujeme výzvu: „Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu, ale povedz len Slovo a uzdravená bude moja duša!" Naše duše sa uzdravujú Božím Slovom. Ak neposlúchame Boha, žneme ovocie smrti, ak sa snažíme poslúchať Boha, On začína svojím Duchom oživovať naše bytosti. Evanjelium často hovorí, že Ježiš učil. A ľudia žasli nad jeho učením, lebo ich učil ako ten, čo má moc. Ježišovo učenie sprevádzala moc.

Keď sa vyľahne alebo narodí hocijaké mláďa okrem ľudského, je obdarené niečím úžasným. Presne vie, čo môže žrať a čo nie, vie, čo si môže dovoliť a čo by ho zabilo. I ten najmenší chrobáček to neomylné vie. Je mu to dané. Presne vie ako sa má chovať. A ako je to s človekom? Človek po svojom narodení neovláda takmer nič, okrem niektorých reflexov, ako je sací reflex, vyprázdňovací reflex a spontánne dýchanie, ktoré našťastie nejdú skrze naše vedomie, ale sú nám dané, aby sme vôbec mohli začať samostatne žiť. Všetko ostatné sa musíme v živote učiť. Naozaj má Pravdu Katechizmus, keď hovorí, že po dedičnom hriechu sa človeku rozum zatemnil. Praotec Adam netrpel takou nevedomosťou.

Kedysi na počiatku v raji Adamovi svietilo priamo v jeho duši večné svetlo. On mal Boží zákon pred očami a bolo mu zjavné, čo je dobré a čo zlé. Po dedičnom hriechu sa však rodíme s takou vnútornou tmou a svet, ktorý je v moci Zlého nás chce ovplyvňovať a ovplyvňuje v takej miere, že veľmi ťažko sami v sebe nachádzame cestu k Pravde. Avšak Pravda sama sa zjavuje v Ježišovi, v Božom Slove. My dnes potrebujeme, aby toto Slovo zaznelo k nám zvonku, aby sme si uvedomili to, čo nosíme v najhlbšej skrytosti svojho srdca. Svoj základ, ktorým sme boli stvorení a pre ktorý sme boli stvorení, Božie Slovo. Keď počúvame Božie Slovo, ako keby sme sami v sebe pod nánosmi balastu odkrývali Boží hlas. Slovo Božie prebúda v nás Hlas svedomia. Svedomie to je ustarostený Boží hlas: „Adam, kde si?“ „Človeče, kde si?“

V našom duchovnom živote ide o stále väčšie a hlbšie stotožnenie so Slovom Božím. Božie Slovo nám postupne odhaľuje všetky oblasti, ktoré ešte nie sú v nás pod mocou Božou. Sv. Augustín hovorí, že „Božie Slovo sa nám najprv bude javiť ako nepriateľ našej duše, kým nepochopíme a nezbadáme, že je príčinou našej Spásy.“ Snáď by sme mohli túto skutočnosť porovnať k lekárovi, ktorý nás operuje a o ktorom si zo začiatku môžeme myslieť, že nám robí zle, ale nakoniec uznáme, že to boľavé bolo k nášmu dobru.

Chcel by som sa dotknúť jednej prekážky nášho spojenia s Bohom, ktorá súvisí s našou témou. Pán Ježiš ju vyjadruje pozitívnym spôsobom: „Ak ostanete vo mne a moje slová ostanú vo vás, proste, o čo chcete, a splní sa vám to.“ (Jn 15,7). Alebo na inom mieste: „Kto ma miluje, bude zachovávať moje slovo a môj Otec ho bude milovať; prideme k nemu a urobíme si uňho príbytok.“ (Jn 14,22) Tou prekážkou je neprítomnosť Božieho Slova v nás. Ak nie je v nás Božie Slovo, tak nerozumieme Bohu a Boh nerozumie nám, pretože nehovoríme tou istou rečou. Boh nám nerozumie aj preto, lebo ak nie je v nás Slovo Božie, nie je v nás Láska. Tak ako neexistuje žiadna viera bez Slova Božieho, pretože viera je vzťahom k Božiemu Slovu, tak neexistuje ani Láska bez Slova Božieho. Láska je snaha žiť Božie Slovo. Je to súčasne aj láska k ľuďom aj láska k Bohu. Kto žije bez vzťahu k Božiemu Slovu, kto sa o Slovo nezaujíma a kto sa Božím Slovom nedá znepokojiť, ten žije mimo Spásy.

Kristus je jediné Slovo Písma svätého. Boh vo všetkých slovách Písma Sv. nevyslovuje nič iné, než len jediné Slovo, svoje jediné Slovo, v ktorom sa zdieľa úplne celý. Sv. Augustín hovorí: „Uvedomte si, že je to jedno a to isté Slovo, ktoré sa rozprestiera po celom Písme Sv., a že je to to isté Slovo, ktoré zaznieva v ústach všetkých svätých pisateľov; to Slovo, ktoré, pretože bolo na počiatku Boh u Boha, nepotrebuje slabiky, lebo nepodlieha času.“ Preto cirkev mala vždy v úcte Božie Písmo, ako má v úcte samo telo Pána. Neustále totiž podáva veriacim chlieb života, ktorý berie zo stola tak Božieho slova, ako aj Kristovho tela.

Boh, aby sa ľuďom zjavil, hovorí k ním v blahosklonnosti svojej dobroty ľudskými slovami: „Božie slová totiž, vyjadrené ľudskými jazykmi, sa pripodobnili ľudskej reči, ako sa kedysi Slovo večného Otca stalo podobným ľuďom, keď na seba vzalo ľudské telo.“ Cirkev neustále nachádza v Písme sv. svoju potravu a svoju silu: veď v ňom neprijíma len púhe ľudské slovo, ale Božie Slovo, ktorým skutočne je. „V posvätných knihách totiž Otec, ktorý je na nebesiach, s láskou vychádza v ústrety svojím deťom a rozpráva s nimi.“ Napriek tomu všetkému, kresťanská viera nie je „náboženstvom knihy“. Kresťanstvo je náboženstvom Božieho Slova, ale „nie slova písaného a nemého, ale Slova Vteleného a živého“. (Sv. Bernard z Clairvaux) Aby slova nezostávali mŕtvou literou, je nutné, aby Kristus, večné Slovo živého Boha, nám skrze Ducha svätého „otvoril myseľ, aby sme rozumeli Písmu“ (Lk 24,45)